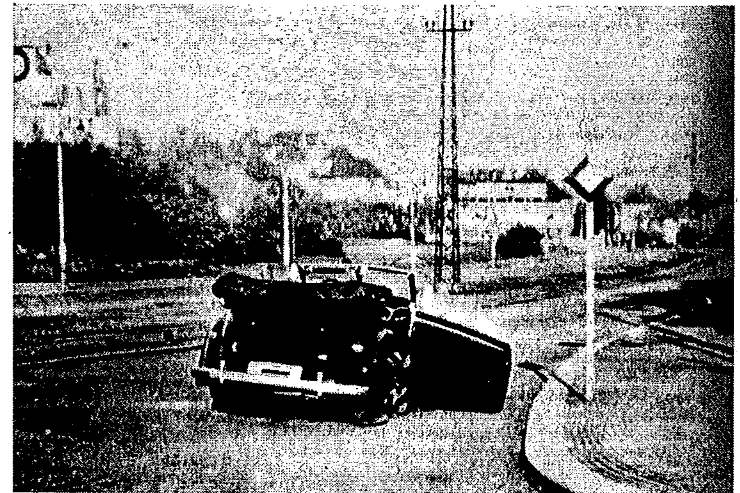
vagabund kiadó

KURT RIEDER

KÉMEK ÉS HÍRSZERZŐK

A II. VILÁGHÁBORÚBAN

KURT RIEDER
eddig megjelent kötetei:

Hitler titkos fegyverei
A III. birodalom ászai
A koncentrációs táborok története
Öngyilkos akciók a II. világháborúban
Partraszállás a II. világháborúban
Kémek és hírszerzők a II. világháborúban
Legendás hadműveletek a II. világháborúban
Keselyűk Berlin felett (kalandregény)

VAGABUND KIADÓ

Szerkesztette: **SZÖLLŐSI PÉTER**

A nyomdai munkák: **KINIZSI NYOMDA KFT,** Debrecen
Felelős vezető: **BÖRDŐS JÁNOS** ügyvezető igazgató

Nyomdai előkészítés: **Háttér Stúdió Kft.** hatters@ezaz. hu

Felelős kiadó: **SZÖLLŐSI PÉTER** vagabund@freemail. hu

ISBN: **963 9409 03 0**

KÉMEK ÉS HÍRSZERZŐK A II. VILÁGHÁBORÚBAN

A második világháború kimenetele véres csaták során dőlt el, amelyekben katonák harcoltak katonákkal, pusztító erejű lövegekkel ellátott harckocsik ütköztek meg, az égen pilóták vívtak párbajokat, a vízen pedig tengeralattjárók és hadihajók folytattak életre-halálra menő küzdelmeket. A fegyverben álló férfiak harci tevékenysége azonban csak a világháború drámai történéseinek látható részét képezte: a színfalak mögött egy csendes, ám nem kevésbé ádáz és könyörtelen küzdelem zajlott, amelynek szembenálló frontvonalain kimagaslóan tehetséges és jól képzett, példátlanul bátor férfiak és nők teljesítettek különösen veszélyes szolgálatot. A különböző hírszerző és kémelhárító szervezetek számára dolgozó ügynökök tevékenysége rendkívül kockázatos volt. Legtöbbször az ellenség által ellenőrzött területeken kellett helytállniuk, így ezer veszély leselkedett rájuk: hatalmas nyomás alatt élték életüket, és a legapróbb, kívülállók számára jelentéktelennek tűnő hiba is lebuktathatta őket, ha pedig az egyik dominó megdőlt, gyakran magával rántotta a lánc valamennyi tagját. A felderített és letartóztatatott titkosügynökök, tartozhattak bármelyik oldalhoz, nem számíthattak kegyelemre: a hírszerzői tevékenységgel gyanúsított személyekre többnyire kényszervallatás, kínzás és halálbüntetés várt, életüket csak a nem kevésbé végzetes következményekkel járó árulással válthatták ki. A kémhálózatok által megszerzett és továbbí-

tott információk azonban alapjaiban befolyásolták a harci eseményeket, a kémelhárítások által elfogott és megfordított kettősügynökök hatalmas károkat okoztak eredeti megbízóiknak, a civil ellenállási mozgalmakat szervező titkosügynökök pedig nagyban hozzájárultak az Európát megszálló német hadsereg felett aratott végső győzelemhez. Az Abwehr, a KGB, a SIS, a SOE vagy a MIS által végzett tevékenység tekintélyes részét még ma is homály fedi, a második világháború mesterkémei közül sokakat nem ismerhet az utókor, sokak eredményeit pedig csak töredékes képek formájában lehet rekonstruálni. A titkosháború legkiválóbb katonái közül sokan vitték sírba titkaikat, mások pedig nemzetvédelmi okoknál fogva még évtizedek múltán sem fedhették fel a teljes valóságot. A fennmaradt történetek, a dokumentált és publikált életutak ugyan nem tárják szélesre a titkok kamráját lezáró súlyos ajtókat, de legalább résnyire nyitják azokat, így az érdeklődők lehetőséget kapnak rá, hogy betekintsenek a kémkedés lebilincselő, rejtélyekben és drámai konfliktusokban bővelkedő, emberi sorsok millióit befolyásoló világába.

A-54 ügynök, Breitner, Voral, René, dr. Holm, dr. Steinberg, Peter Toman, X áruló – azaz Paul Thümmel

Paul Thümmel 1902. január 2-án született Neuheusenben, Németországban. Fiatalkorában péksegédként dolgozott, majd politikai ambícióira hallgatva alig 25 éves korában társaival megalapította a településen az NSDAP, a náci párt első helyi szervezetét. Adolf Hitler,

aki körültekintően istápolta az egyre duzzadó párt vidéki tagozatait, a később hatalmas befolyásra szert tevő Heinrich Himmlert küldte Neuheusenbe, hogy személyesen üdvözölje az új csoport tagságát. A férfi gyorsan összebarátkozott Thümmellel, aki szállást biztosított számára, és nézeteivel, agilitásával felkeltette Himmler figyelmét. Az NSDAP 1933-as hatalomátvétele után a náci mozgalom korai támogatói komoly pozíciókat kaptak érdemeik elismerése végett, köztük Thümmel is, kinek a Canaris tengernagy által vezetett katonai elhárításnál kínáltak állást, amelyet el is fogadott. Himmler közbenjárására a német titkosszolgálat, az Abwehr Thümmelt választotta ki „bizalmi embernek", hogy folyamatosan tájékoztassa a szervezetet a katonai elhárítás tevékenységéről és kapcsolatairól. Az egykori péksegéd ezáltal hatalomra és pénzre tett szert, de egyikkel sem tudott igazán jól sáfárkodni, így 1936 elejére súlyos pénzügyi zavarba került. Az anyagiakat mindenek fölé helyező aranyjelvényes párttag ekkor váratlan lépésre szánta el magát: tollat ragadott, és levelet írt a cseh Védelmi Minisztériumnak, amelyet a következő módon nyitott: „E sorok írója felkínálja szolgálatait a csehszlovák hírszerzés-

Paul Thümmel

nek. Ennek okai Önt aligha érdeklik. Abban a helyzetben vagyok, hogy az alábbi információkkal szolgáljak...". Thümmel valódi személyazonossága leplezése okán felettébb körültekintően járt el: nem Németországban, hanem Csehszlovákiában adta fel a levelet. Február elején vonatra szállt, és az éj leple alatt Brüx városába utazott, ahol postázta ajánlatát. A levél pár nappal később már Alois Frank ezredes, a hírszerzés hadnagyának az íróasztalára kerül. A hírszerzés szervezetén belül hadnagyi rangot viselő férfi azonnal kapcsolatba lépett feletteseivel, és többek között Frantisek Moravec alezredes társaságában megvitatta a bizonytalan eredetű, igencsak veszélyes, egyszersmind roppant ígéretes dokumentumot. Az ismeretlen levélíró sokat ajánlott, nem kevesebbet, minthogy lerántja a leplet a Csehszlovákiában ténykedő német kémhálózatról, felfedi a német hírszerzés által kiépített és használt kommunikációs csatornákat, és hogy informálja a cseheket a német belpolitikai helyzetről és az NSDAP legfontosabb politikai döntéseiről. A részletes és szabatosan fogalmazott üzenetben meghatározta az információ árát, így szolgálatainak ellenértékét 15000 birodalmi márkára tartotta, amely összeg első hányadát, 4000 márkát röviddel a levél kézhezvétele után át kívánt átvenni. A csehek számára nyilvánvaló volt, hogy az ajánlatot tévő ismeretlen nem valami amatőr szélhámos, aki járatlan a hírszerzés rejtett világában, és meggondolatlan cselekedetekre szánja el magát, hanem nagyon is előrelátó, óvatos személy. A férfi kifejtette, hogy a csehszlovák országhatáron belül soha nem fog találkozni megbízóival, valamint előre leszögezte, hogy tevékenységének időtartamát 12 hónapban kívánja maximalizálni, amely idő alatt a teljes anyagot leszállítja a cseheknek, majd végleg eltűnik,

és soha többé nem dolgozik a csehszlovák katonai hírszerzésnek. A döntés meghozatalára alig pár napot adott, majd, amint azt a levélben közölte, az időlimit túllépése esetén nemleges válaszként értékeli a csehek reakcióját, és az adatokat felkínálja a franciák számára. A megbeszélés, amelyen csak a kiválasztott kevesek, Frank alezredes, Moravec alezredes és közvetlen munkatársai voltak jelen, parázs vitába torkollott. A tisztek számára egyértelmű volt, hogy a levél írója nem szélhámos, hanem olyan valaki, aki nagyon is tisztában van a katonai hírszerzés működésével és alapvető szabályaival, ám a legfontosabb kérdésben nem voltak képesek közös nevezőre jutni. Az ajánlat csábító volt, az ügy simának ígérkezett, a szóban forgó információk pedig hatalmas jelentőséggel bírtak a csehek számára, így egyesekben komoly gyanú ébredt a levél olvastán. Elképzelhetőnek tartották, hogy az üzenet nem más, mint nyilvánvaló provokáció vagy csali, amelyet az Abwehr emberei vetettek ki. Fennállott a veszély, hogy a manőver célja az, hogy dezinformációval lássák el a katonai hírszerzést, miként az a lehetőség is felmerült, hogy a cseh ügynökhálózatba kíván beépülni egy német tiszt. Moravec alezredes több munkatársa akarata ellenére hozta meg a döntést, miszerint nem hagyja figyelmen kívül az értékesnek tűnő ajánlatot, és hajlandó belemenni a játszmába, amelynek szabályait a titokzatos F.M. fektette le. A tiszt a csehszlovák titkosszolgálat által életre hívott fiktív személy nevében

Heinrich Himmler, A-54 személyes ismerőse

válaszolt a levélre, amelyhez mellékelte a kért, 4000 márkára rúgó összeget is. Röviddel később már kiépült a rejtélyes ügynök és a megbízók közötti kommunikációs csatorna: az informátor az Érchegységben lévő Annaberg városában bérelt postafiókot használta, míg a csehek egy prágai címre várták az üzeneteket. Napokon belül megérkezett a viszontválasz, amelyben Thümmel Csehszlovákia területén dolgozó német ügynököket nevezett meg: a levél szűkszavú volt, ám igen értékes információkat tartalmazott. A rákövetkező hónapokban további két üzenetváltásra került sor, a német által kiszolgáltatott adatokért cserébe a csehek százmárkás bankjegyeket küldtek Thümmel postacímére.

Wilhelm Canaris tengernagy, az Abwehr feje

1936 márciusában Moravec és Frank személyes találkozót kért F.M.-től, aki vállalta a kockázatot, és elfogadta az invitációt. A találkozóra a csehszlovák-német határ mentén, a Vejprty és Ceske Hamry közötti Neugeschrei településen át vezető út ipszilon elágazásánál került sor 1936. április 6-án, este 8 óra 30 perckor. A csehszlovák titkosszolgálat emberei értek oda először. Kezdetét vette a feszült várakozás: egyikőjük sem lehetett biztos benne, hogy nem az Abwehr által felállított, körmönfont csapdába sétáltak be éppen. A rejtélyes informátor hirtelen jelent meg, valószínűleg a fák közül figyelte a tiszteket, majd bemondta a megbeszélt jelszót. A férfiak kocsiba szálltak, majd Chomutovba hajtottak, ahol jó három órán át tartó beszélgetés vette kezdetét. Frank és Moravec természetesen próbálták kideríteni az ügynök valódi személyazonosságát, de Thümmel elővigyázatosabb volt annál, mintsem hogy kiszolgáltassa magát. Joachen Breitner néven mutatkozott be, és azt mondta, hogy biztonsági okokból nem vitt magával azonosító okmányokat. Közölte, hogy a Drezdában székelő katonai elhárításnál áll alkalmazásban, mint rajzoló és fényképész, a titkos anyagokhoz pedig nem saját beosztása révén, hanem az irattárban dolgozó menyasszonya közvetítésével fér hozzá. Azt is bevallotta, hogy tettét kizárólag a pénz motiválja, mivel házasodni készül, és még mielőtt frigyre lépne, szeretné rendezni kínzó adósságait. Az átvett bankjegyek ellenértékeként ezúttal is komoly, nagy jelentőséggel bíró feljegyzéseket pakolt az asztalra. Átadásra került a Gestapo által Drezdában üzemeltetett hírszerzési szolgálat és a határvidéken tevékenykedő német ügynökök hálózatának leírása, és gazdát cserélt egy feljegyzés, amely a Csehszlovákiában működő német hírszerzés szövevényes kapcsolatait térképezte fel. Frank és Moravec ezt követően alaposan kikérdezték az informátort, de a férfi a rá záporozó keresztkérdések tüzében is remekül helytállt. A csehek ekkor már bizonyosak voltak benne, hogy bár a német egyén személyazonossága korántsem került megnyugtató módon tisztázásra, az ügynök nem hazudik, és jól ismeri a Harmadik Birodalom katonai hírszerzési rendszerének felépítését és működését. A megbeszélés végeztével Weipertbe vitték a férfit, ahol elváltak útjaik, de előbb még megegyeztek egy újabb személyes találkozóban. Frank és Moravec ekkor már úgy vélték, hogy Joachen Breitner megbízhatóságához nem fér kétség, így lajstromba vették az ügynököt, akit az A-54 azonosítóval láttak el.

Az első személyes megbeszélést a következő tizenkét hónap során további találkozók követték, az elsőre ismét

Neugeschrei városában, a másodikra pedig Karlovy Variban került sor, 1937. júniusának elején. Az A-54 ügynök, bár nem volt folyamatosan aktív, ekkorra már a csehszlovák katonai hírszerzés legfontosabb emberévé vált: információkat adott át a Gestapo és az Abwehr átszervezéseiről, az újonnan felállított részlegekről és működésükről, a német kémhálózatról, és Adolf Hitler bizalmas körben előadott terveiről (!). Felettébb valószínű, hogy az eleinte csak anyagi haszonszerzés céljából felajánlkozó Thümmel ekkorra már szembefordult a náci rezsimmel, hisz megbízatását az általa meghatározott 12 hónapos időtartamon túl is folytatta, sőt, egyre fontosabb és egyre részletesebb adatokkal látta el megbízóit, amelyek a legfelsőbb német vezetés terveiről tájékoztatták a cseheket. A feltételezést az is alátámasztja, hogy az aranyjelvényes NSDAP tag, felrúgva a saját maga által felállított, önnön biztonsága érdekében lefektetett játékszabályokat, 1938. augusztusában Prágába látogatott (holott első levelében kikötötte, hogy soha nem fog Csehszlovákia területén találkozni a megbízóival). Csehszlovákiai tartózkodása során Paul Thümmel a Voral álnevet használta, ezen a néven mutatkozott be Fryc ezredesnek, akit a titkosszolgálat rendelt mellé, mint kísérőt. A tiszt örömmel és izgalommal fogadta felettesei parancsát, mivel felettébb kíváncsi volt az A-54 ügynökre, aki felbecsülhetetlen értéket képviselt a szervezet számára, amelyben dolgozott. Paul Thümmel természetesen ez alkalommal sem érkezett üres kézzel, de az általa szállított információnál is beszédesebb volt az a pár mondat, amellyel a korabeli Németország iránt viselt érzelmeit vázolta. „Ott az SS. És én gyűlölöm a feketeingeseket. Halálosan gyűlölöm." – mondta Fryc ezredesnek egy kávéházi disputa során, amelyben hazájáról is szó

esett. A találkozó során megegyeztek, hogy a további anyagi kompenzációt egy svájci bankszámlára utalják, mivel Voral félt, hogy a Gestapo vagy az Abwehr felfedi hírszerző tevékenységét. Alig pár héttel később, szeptember elején A-54 ismét Prágába utazott, ahol megismerkedett a rádiókészülék használatával, és figyelmeztette megbízóit, hogy a Csehszlovákiával szembeni német agresszió hónapokon belül alakot fog ölteni, és minden valószínűség szerint rettenetes dolgok fognak történni. A csehek ragaszkodtak hozzá, hogy Voralt biztonságban visszajuttassák Németországba, a gépkocsiút során Frank ezredes volt a férfi kísérője. Az utazás során drámai fordulat történt, amely kis híján lebuktatta őket: a csoportot a randalírozó, fegyverrel rendelkező Henlein rohamosztagosok egy lövéssel megállították, majd igazoltatták őket. Frank és társai kibiztosították a zsebeikbe rejtett revolvereket, és készek voltak rá, hogy tüzet nyissanak a nácikra, ha kritikusra fordul a helyzet. A veszélyes szituációt végül Thümmel oldotta fel. Félrevonta a rohamosztagosok vezetőjét, és rövid, csendes szóváltást követően a nácik tisztelegve engedték útjára a gépkocsit. Az Abwehr állományában szolgáló ügynök elárulta a titkos jelszót a cseh tiszteknek, akik az információ birtokában visszafelé már gond nélkül lépték át a határt.

Alois Frank, a csehszlovák hírszerzés hadnagya

A következő találkozóra 1939 márciusában került sor, Fryc ezredes Turnovban várta az A-54 fedőnévvel illetett

Paul Thümmel gyűlöletének tárgya: az SS

férfit. Thümmel mindenféle kertelés nélkül tette meg drámai bejelentését, mikor közölte, hogy Berlinben meghozták a végleges döntést: „Csehszlovákia legkésőbb március 15-re megszűnik létezni" - közölte. A cseh kapcsolat tisztában volt vele, hogy a férfi igazat beszél, de olyannyira meglepődött, hogy alig volt képes felfogni szavait. Elképedve hallgatta A-54 részletes beszámolóját, amelyben az informátor precízen feltárta a döntés mögött húzódó politikai és katonai érdekeket, Hitler elmebajos ambícióit, az Abwehr, a Gestapo és az SS legsötétebb rejtelmeit. Fryc azonnal visszasietett Prágába, és beszámolt felettesének, Moravec ezredesnek az új fejleményekről, aki haladéktalanul tájékoztatta a kormányt, majd válságtervet dolgozott ki, amelynek célja az volt, hogy a katonai hírszerzés dokumentációját a megadott időpontig képesek legyenek biztonságba helyezni. A tiszt ezt követően felkereste a brit titkosszolgálatot, és megegyeztek, hogy a teljes irattárat a Secret Service gondjaira bízza, akik majd gondoskodnak a szigorúan bizalmas anyag Nagy-Britanniába szállításáról. Ezt követően Moravec ezredes megszervezte a cseh hírszerzés embereinek az evakuálását. 1939. március 14-én a titkosszolgálat legtöbbet tudó

tizenegy embere a KLM holland légitársaság egyik gépén Londonba utazott - másnap reggel hat órakor a Wehrmacht csapatai átlépték a csehszlovák országhatárt.

A cseh hírszerzés tehát biztonságban volt, az A-54 ügynök létezését pedig nem is sejtették a nácik – olyannyira nem, hogy az Abwehr Paul Thümmelt bizalmi emberként Prágába helyezte át. Az informátor ekkor már dr. Holm névre kiállított iratokkal igazolta magát, ezen a néven jelentkezett be szállására, amely a német hírszerzés Dejvicében lévő kihelyezett központja mellett volt. Ezt a személyazonosságot azonban csak hivatalos ügyekben használta, magánemberként dr. Paul Steinberg néven mutatkozott be. Miután maga mögött hagyta ideiglenes lakhelyét, ezen a néven bérelt szobát Prága előkelő északi negyedében, a Harmadik Üteg 8. szám alatt, M. Böswart szobrászművész házában. A cseh férfit alaposan meglepte dr. Steinberg gáláns bérleti ajánlata, mivel nem volt általánosnak mondható jelenség, hogy a megszálló hadsereg nyomában érkező németek baráti modorban közelednek a helyi lakosság felé. Thümmel azonban udvarias volt és előzékeny, az erőszakos foglalás helyett előre kifizette a tisztes bérleti összeget, és mind tettben, mind szóban többször is bizonyságát adta, hogy nagy barátja a cseheknek.

Charles DeGaulle értesült Thümmel figyelmeztetéséről...

A helyzet ekkor már igen kényes volt, így a külhonba kényszerült cseh hírszerzés nem Fryc hadnagyot, hanem Frank hadnagyot, A-54 eredeti kapcsolatát bízta meg az összekötői feladattal. Alois Frank a Foster and Co. nevet viselő, szén importálásával foglalkozó angol cég megbízottjaként tért vissza Hágába, és hozzálátott a titkoshálózat újraszervezéséhez. A kémszolgálat központjának a városközpontban lévő régiségkereskedést tette meg, amelyet a Jelínek család birtokolt és vezetett. Frank hadnagy egy, a régiségbolt címére érkezett levelezőlapból értesült róla, hogy az A-54 fedőnevű ügynök, a hírszerzés legértékesebb embere Prágában tartózkodott. Felvette vele a kapcsolatot, majd személyes találkozót kért, amelyre a Jelínek házaspár házában került sor 1939 júniusában. Thümmel beszámolt tapasztalatairól, és friss információkat adott át. Alig telt el egy hónap, és A-54 augusztusban, a második találkozón megtette addigi tevékenysége legnagyobb horderejű bejelentését: közölte, hogy Németország vezetése eldöntötte, hogy hadat üzen Lengyelországnak, és a hadjárat elindítása már csupán hetek, ha ugyan nem napok kérdése. Az ügynök csekélynek addig sem mondható értéke ezen információ átadása ismét jelentősen megemelkedett, így a csehszlovák hírszerzés új kódnevet adott neki, és az addig használt kommunikációs csatornákat új, biztonságosabb módszerekre váltották. Franta, azaz Paul Thümmel ettől kezdve egy prágai nőismerőse címét használta, Frank pedig kizárólag Németország területéről postázta számára az üzeneteket, amelyeket hagyományos tinta helyett tejjel írt. A hágai régiségboltban berendezett központba utoljára 1940 tavaszán érkezett jelentés az A-54 kódnevű ügynöktől, amely tartalmát tekintve hatalmas nemzetközi jelentőséggel bírt. Thümmel bejelentette, hogy Németország május 10-én meg fogja támadni Hollandiát, majd Nagy-Britannia és Franciaország ellen fog fordulni, így Franknak mihamarabb ki kell juttatnia az országból a teljes irattárat és menekülnie kell. Állítását részletes dokumentációval támasztotta alá, amely tartalmazta a francia hadjárat katonai terveit, és a Hollandia elleni támadás menetének teljes leírását. A hírszerző azonnal továbbította az információt Fryc ezredes felé, aki kódolta azt, és eljuttatta a francia, illetve a brit titkosszolgálatokhoz. Mint utólag kiderült, DeGaulle és a gall vezetés, bár nem kérdőjelezték meg az információ hitelességét, mégis figyelmen kívül hagyták a vészjelzést, nem kevés ostoba gőgről téve tanúbizonyságot. A franciák egyszerűen nem hitték, hogy a németek képesek lesznek elfoglalni az országot, ami pedig kiváltképpen felháborította őket, hogy a Wehrmacht hadműveleti terveiből világosan kiderült, hogy a támadás nem a legyőzhetetlennek vélt Maginot-vonal ellen fog bekövetkezni. Míg a britek komolyan vették Thümmel közléseit, a franciák ostoba módon nem

...de nem vette komolyan az A-54 felől érkező híreket

Moravec ezredes, a prágai kémhálózat feje

tulajdonítottak neki túl nagy jelentőséget, így alaposan aláaknázták saját területi szuverenitásuk megőrzésére tett törekvéseiket. Frank hadnagy és a csehszlovák hírszerzés szintén hallgatott a figyelmeztetésre, így a férfi gondoskodott a dokumentáció elszállításáról, és május 11-én már ismét Londonban tartózkodott. A beérkező hírek A-54 jelentéseit igazolták. Frank még elutazása előtt értesítette Frantát, és új kapcsolatokat nevezett meg, akiket direkt az informátor jelentéseinek továbbítását elősegítendő hagyott hátra. Thümmel ekkor lépett kapcsolatba Václav Moravek századossal, a csehszlovák vezérkar tisztjével, és folyamatosan informálta a férfit. Az üzenetváltásra három, úgynevezett holt postaládát használtak, amelyek a Tyn templom mellett lévő telefonfülkében, egy bélyegüzletben, illetve egy temetőben, egy osztrák nemes meglazult sírköve mögött voltak. Az A-54 fedőnevű ügynök aktivitása 1940 tavaszán látványosan megnőtt, szinte naponta helyezte el jelentéseit a kijelölt helyeken. Az általa szolgáltatott információk pedig minden pénznél értékesebbnek bizonyultak: Franta beszámolt a Nagy-Britannia ellen tervezett offenzíváról, az Oroszlánfóka hadműveletről, majd annak elhalasztásáról, és pár hónappal később, a tél beálltával újabb, minden eddiginél megdöbbentőbb jelentést tett. A rejtjelezett levélben részletesen elmondta, hogy Adolf Hitler aláírta a 21-es számú direktívát, vagyis elrendelte a Szovjetunió megtámadására kidolgozott Barbarossa-hadművelet végrehajtását, amelyre értesülései szerint 1941 májusában fog sor kerülni. Részletekbe menően tájékoztatta megbízóit a hadművelet végrehajtására felvonuló katonai erők számára kijelölt körzetek elhelyezkedéséről, az előrenyomulás tervezett irányáról, és az abban

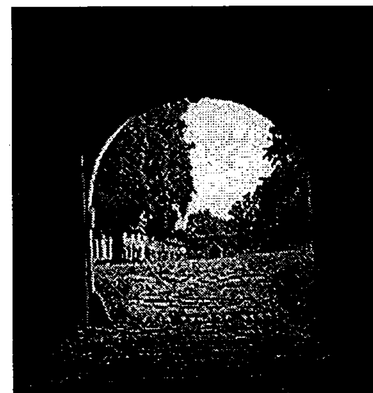

Terezin, a Kis Erőd

résztvevő egységekről – az Angliába kényszerült csehszlovák titkosszolgálat tisztjei így hamarabb értesültek a Molotov-Ribbentropp paktumban foglalt garanciákat felrúgó támadásról, mint a Wehrmacht vezérkara. Az adást követően a titkosszolgálat felszólította Thümmelt, hogy azonnal változtasson fedőnevet, és jelentéseit ezentúl René néven szignálja. A kimagasló jelentőséggel bíró hírforrás személyes biztonsága felett érzett aggodalom nem volt megalapozatlan: a prágai Gestapo már a Moravek által vezetett szervezet nyomában volt, és ezt Thümmel is tudta. A-54 figyelmeztette az összekötőt, hogy változtassák meg az adó helyét, mert a náci titkosrendőrség lokalizálta a rádiót, és azonosította a készülék számára helyet adó lakást. A tiszt megfogadta René tanácsát, de ekkor már késő volt: a Gestapo kódfejtőinek sikerült feltörni az adások során használt kriptográfiai kódot, a desifrírozott jelentésekből pedig egyértelműen kiderült, hogy egy magas tisztségben lévő német hírszerző is a cseh ellenállás oldalán dolgozik. Reinhard Heydrich birodalmi protektor személyesen vette kézbe az ügyet, és parancsot adott az X Árulóként jelölt ismeretlen személy kézre kerítésére. Az eset a legmagasabb prioritást kapta, titkos birodalmi ügynek nyilvánították, és külön bizottság alakult az informátor leleplezésére, amely a Vencel tér egyik lakásában rendezkedett be. A németek végigjárták az ismert informátorokat, és kapcsolatba léptek a beépített ügynökökkel - kezdetét vette az X Áruló utáni

hajsza. A titkosrendőrség tagjai napokon belül letartóztattak két ellenséges ügynököt, akik a vallatás során elmondták, hogy a keresett René a német titkosszolgálat, az Abwehr embere, aki minden jel szerint Prága északi részében lakik. A Gestapo alaposan átfésülte a tiszti kar aktáit, és a kutatás során ráakadtak Thümmel nevére, aki minden szempontból megfelelt az elfogott ügynökök által adott, meglehetősen homályos leírásnak. 1941. október 13-án letartóztatták a férfit, aki elismerte, hogy kapcsolatban áll a cseh titkosszolgálattal, ám azzal védekezett, hogy kettős játékot játszik, és valódi célja a Moravek-féle hálózat teljes felszámolása. Thümmel közel hat hónapot töltött fogságban, majd 1942. márciusának elején felettesei bizalmat szavaztak neki, új megbízással látták el, és szabadon engedték. Azt a parancsot kapta, hogy lépjen kapcsolatba Moravekkel, aki ekkor már komolyan aggódott A-54 biztonságáért: arra kérte elöljáróit, hogy szervezzék meg az ügynök kimenekítését, és mihamarabb küldjenek érte repülőgépet, amellyel elhagyhatja a nácik által ellenőrzött területeket. A Gestapo azonban ekkor már folyamatosan ellenőrzés alatt tartotta Thümmelt: a bérelt ingatlanba egy német tiszt költözött be, aki folyamatosan figyelemmel kísérte a kétes tevékenységet űző kettősügynököt. A-54 hatalmas kockázatot vállalva még ekkor is kapcsolatban maradt Moravek századossal: esténként türelmesen kivárta, míg őrzője álomra szenderült, és az éj leple alatt lopózott ki a házból, hogy találkozzon a kapcsolatával. Több ízben is figyelmeztette Moraveket, hogy a helyzet immár kritikussá vált, és menekülnie kell, tehát mihamarabb oszlassa fel a hálózatot, és helyezze biztonságba az ügynökeit. A veszélyes játszmát azonban nem lehetett a végtelenségig

folytatni. A Gestapo türelme egyre apadt, így 1942. március 20-án Thümmel meglehetősen határozott parancsot kapott, amelyben felszólították, hogy csalja Moraveket a lakására. A kezdetben anyagi érdekek által vezérelt, majd fokozatosan a német rezsim ellen forduló, meggyőződéses náciellenessé váló Thümmel elindult a találkozóra, de egyedül tért vissza – nem hajtott fejet, nem teljesítette a Gestapo akaratát, annak ellenére, hogy tisztában volt vele, ezzel saját halálos ítéletét írta alá. A kijátszott német titkosszolgálat ekkor úgy döntött, hogy maga csap le a Moravek-féle hálózat fejére, de az akció hírszerzési szempontból csúfos kudarcba torkollott: a cseh tiszt nem hajlott a megadásra, hanem tűzharcot kezdeményezett, majd önkezével vetett véget életének – Václav Moravek inkább meghalt, de nem árulta el bajtársait.

A kivégzőhelyhez vezető kapu

Thümmel további sorsáról csak hiányos információk maradtak fenn az utókor számára. Újbóli letartóztatását követően Peter Toman néven egy rendőrségi börtönben raboskodott, majd átszállították a Terezinben lévő Kis Erődbe, ahol a különösen kényes jelentőséggel bíró foglyokat őrizték. Itt, mint őrnagyi rangban lévő holland katonát vették nyilvántartásba - valószínű, hogy a Gestapo az Abwehr elől bújtatta az árulót. A töredékes képet adó tények talaján fogant feltételezések valószínűsítik,

hogy a titkosrendőrség nagyszabású leleplezésre készült, amely célja az Abwehr hatalmának a megdöntése és Canaris tengernagy ellehetetlenítése volt, és Thümmelre a koronatanú szerepét osztották – tény, hogy Wilhelm Canaris tengernagyot, a német titkosszolgálat vezetőjét hazaárulás miatt 1945. április 9-én kivégezték, a teljes valóság azonban soha nem került világra, így Thümmel esetleges szerepe is homályba vész. Mindössze annyit tudunk, hogy a Terezinben őrzött Peter Toman nevű rabot gyorsított bírósági tárgyaláson halálra ítélték, a verdiktet pedig 1945. április 20-án, Adolf Hitler utolsó születésnapján, a Harmadik Birodalom véres agóniájának végnapjaiban hajtották végre. Nyilvánvaló, hogy az A-54 ügynök életét kioltó sortűz elrendelésének elsődleges oka nem a múltbéli cselekedetek megtorlása volt – a német titkosszolgálat inkább a Thümmel által birtokolt, nemzetközi jelentőségű információk napvilágra kerülésének akart gátat vetni.

Herman Giskes „holland ellenálló hálózata"

1942 tavaszán, mikorra a keleti front az egyetemes hadtörténelem legnagyobb és legvéresebb mészárszékévé változott, a nemzetközi katonai hírszerzések által kiemelt fontossággal kezelt Nyugat-Európában csendes háború dúlt, a kémek és a kémelhárítók elkeseredett, könyörtelen csatája – a szembenálló frontvonalakon a SOE és az Abwehr emberei sorakoztak fel.

A britek által 1940 júliusában életre hívott szervezet, a Special Operations Executive feladata a szabotázstevékenység szervezésén kívül az Európában állomásozó német haderők felderítése, a helyi ellenállókkal való kapcsolatfelvétel és a soraikba történő beépülés volt. A SOE akciói komoly vihart keltettek: sem a Special Intelligence Service, sem a francia, holland és más hírszerzés hálózatai nem szimpatizáltak a szervezettel, amely alaposan összekuszálta az egyébként is igen zavaros helyi viszonyokat (a S.I.S. parancsnoka, Sir Stewart Menzies „amatőr, veszélyes és alságos" szervezetnek nevezte az újonnan felállított hírszerzői frakciót). A Különleges Műveletek Osztályának eredeti feladata a szabotázstevékenység és a kommandós akciók szervezése és végrehajtása volt, a hírszerzési tevékenység Sir Churchill javaslatára került hatáskörükbe. Nagy-Britannia miniszterelnöke és a katonai vezetés egyetlen, jól körülírt cél érdekében vállalta a szervezet átszervezését és jogosítványainak kibővítését, dacolva a váratlan lépést követő komoly tiltakozással. A SOE feladataként az elszórt, egymástól függetlenül és gyakran egymás tudta nélkül tevékenykedő, koordinálatlan civil ellenállási gócok és a helyben maradt, vagy visszatelepített titkosszolgálatok centralizálását és összehangolását jelölték meg. Nyilvánvaló volt, hogy előbb-utóbb sor kerül a szövetségesek európai partraszállására, és az inváziós hadsereg számára hatalmas segítséget jelenthet egy jól működő, kiterjedt ellenállási mozgalom, amely képes előkészíteni a terepet a második front megnyitásához, és folyamatosan infor-

Sir Collin Gubbins, a SOE vezetője

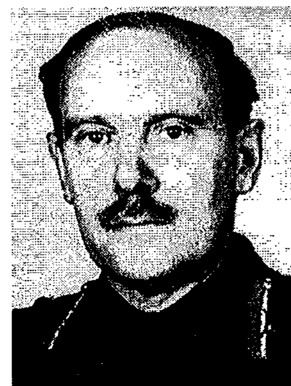

Hermann Giskes őrnagy, az Abwehr F-szekciójának vezetője

málja az AEF hadvezetését. A Gazdasági Hadviselés Minisztériuma (amely jámbor nevével ellentétben katonai hírszerzési tevékenységet is végzett), a SIS és a különböző professzionális szervek érthető módon nem vették jó néven, hogy a képzett ügynökök közé civilek közül toborzott amatőrök keverednek, megannyi potenciálisan gyenge láncszem, akik a dominó-elv alapján akár az észak-európai szövetséges hírszerzés teljes hálózatát lebuktathatják. Sem a konokságáról ismert DeGaulle, sem a megszállt országok idegenbe menekült kormányai nem támogatták a javaslatot – ám Churchill makacssága azonban vetekedett egy buldogéval, így a heves tiltakozás ellenére is keresztülvitte akaratát. A Holland-terv lényege a Hollandia területén ténykedő ellenállócsoportok és kémek tevékenységének koordinálása volt, hogy a szétszórt, nem kellően hatékony hálózatból az angolok hatékony támogatása révén áttekinthető és irányítható földalatti mozgalom kovácsolódjon, amely képes lesz támogatni a majdani partraszállást. A britek szakemberekkel, pénzzel és fegyverekkel kívánták ellátni a szövetséges haderőket, de legfőképpen a koronához lojális csoportokat, és a SOE embereit kívánták a helyi szervezetek élére helyezni. A legnagyobb probléma, amellyel szembe kellett nézniük, a Hollandia területén ténykedő német hírszerzés és elhárítás professzionális mivolta, hatékony működése volt. Az Abwehr F-szekcióját egy találékony és tehetséges, kitartó és türelmes tiszt, Herman Giskes alezredes vezette: az ő vezetésével sikerült felszámolni a Special Intelligence Service által Hágában felállított földalatti mozgalmat. A helyzetet pedig tovább nehezítette, hogy a térségben erős volt a Gestapo jelenléte, a titkosrendőrség pedig igen kiterjedt besúgói hálózattal rendelkezett. A SOE működésének első szakasza súlyos kudarcokat hozott: az Abwehr gyakorlatilag két éven át az orránál vezette a Franciaország területén ténykedő csoportokat, beépült az Armeé Secréte soraiba, majd felgöngyölítette az egész hálózatot. A Holland-terv végrehajtóira hárult a feladat, hogy kiköszörüljék a csorbát, és keményen visszaüssenek a németeknek.

1942 júniusának utolsó hetében a britek két holland állampolgárságú ügynököt juttattak át az országba: a háború előtt tanárként dolgozó George Louis Jambrones feladata volt a Holland-tervben megfogalmazott koordinációs tevékenység végrehajtása, illetve a helyi egységek kontrollálása, társa, Joseph Bukkens pedig rádiósként ténykedett mellette. Az Abwehr F-szekciója, amely ekkorra már hatalmat szerzett a Hollandiában lévő kommunikációs állomások felett, „tárt karokkal" várta őket: földet érésüket követően azonnal letartóztatták a SOE ügynökeit, a rádiókészüléket és a titkos kódokat pedig megbízóik ellen fordították. A német hírszerzés ügynökei kapcsolatba léptek a britekkel, majd a holland kormány titkosszolgálatának maradványaival, és folyamatosan dezinformálták a szövetséges haderőket. A Jambronest megszemélyesítő ügynök teljes fél éven át sugározta hamis jelentéseit, amelyek közé a hitelesség és a siker látszatának fenntartása miatt esetenként valós információkat is csempésztek. A rádiókészülék, amelyet Joseph

Bukkens vitt magával, hírszerzési szempontból valóságos aranybányának bizonyult: mivel az elfogott ügynökök feladata lett volna a szervezetek koordinálása, a németek gyakorlatilag bármilyen információhoz hozzá tudtak jutni, szinte csak saját orcátlanságuk állított eléjük határokat. Herman Giskes és az Abwehr F folyamatosan el volt látva információval a ledobott SOE ügynököket illetőleg, tudták, hogy ki, mikor és hol bukkan fel, megszerezték a kódokat és a jelszavakat – teljes körű ismeretekkel bírtak a Különleges Műveletek Osztálya által létrehozott hálózatot illetőleg. Fél év múlva azonban a Jambrones jelentéseivel igen elégedett britek úgy döntöttek, hogy kimenekítik az értékes ügynököt, és új embert dobnak le a feladat ellátására. Herman Giskes tisztában volt vele, hogy a valódi Jambronest nem küldheti vissza, ha pedig nyoma vész a helyére ültetett fantomügynöknek, a szövetségesek gyanút fognak, és komoly ellenlépéseket fognak végrehajtani – az Abwehr tisztje pedig mindenképpen fenn akarta tartani a kialakult, számukra hatalmas előnyökkel járó helyzetet. Joseph Schreider-rel, az SD tisztjével folytatott lázas megbeszélések azonban kiötlöttek egy áthidaló megoldást. Úgy határoztak, előnyt kovácsolnak a szorongató helyzetből, és a Prosper hálózat ellen fordítják sokat tapasztalt ügynökeiket. A terv egyszerű volt, ám igen elmés: a börtönben ülő Jambronest „saját kérésére" egy holland „ellenállóval", bizonyos Kist századossal fogják helyettesíteni. Az Abwehr Karl Boden őrmestert, a holland ellenállásba beépült német hírszerzőt jelölte ki a kényes feladatra: a férfi jól ismerte a helyi földalatti mozgalmakat, ellenben a KMO nem ismerte őt, így hiteles helyettesnek ígérkezett. Társául a „belga ellenállásban" ténykedő, a francia nyelvet tökéletesen

beszélő Richard Christmann századost választották. A SOE ráállt az alkura, így már csak azt a kérdést kellett megválaszolni, melyik úton „menekítsék ki" az álügynököket. A németek ekkor már, hála az elfogott rádiókészüléknek, részletes ismeretekkel bírtak a hollandiai és a spanyolországi útvonalakról, a Franciaországból Angliába vezető titkos ösvények azonban rejtve voltak előttük – az ott ténykedő hírszerzés és civil ellenállás új hálózataiba ugyanis még nem sikerült beépülniük. Sem Giskes, sem Schreider nem óhajtotta ténylegesen átdobni a két ügynököt (ez egyenlő lett volna a lebukással), de úgy vélték, hogy ha képesek lesznek feltérképezni a SOE által életre hívott Prosper hálózatot és felderítik a kémek által használt útvonalakat, hatalmas sikereket érhetnek el – erre pedig minden esélyük megvolt, mivel a hitük szerint példátlanul sikeresen ténykedő Jambrones által kijelölt titkosügynökök különösen fontos szereppel bírtak az ellenfél számára. Kist százados és társa 1943 májusában érkeztek Párizsba, ahol azonnal felvették a kapcsolatot a helyi ellenállási mozgalmak vezetőivel, akik lázasan szervezték nagy bizalommal övezett „bajtársaik" kimenekítését. A „várakozás" heteiben Boden és Christmann hihetetlen aktivitással ténykedtek: megnyerték Prosper vezetésének bizalmát, jó kapcsolatot építettek ki az Agazarian házaspárral, Andrée Borellel és Gilbert

Sir Stewart Menzies, a SIS vezetője, aki több ízben is megkérdőjelezte a SOE létjogosultságát és szakértelmét

A SOE a szigorúan titkos X táborban képezte ki ügynökeit

Normannel, feltérképezték a különböző ellenállósejteket, és megszerezték azon személyek listáját, akiket a Prosper és a SOE a későbbiekben kívánt megkörnyékezni. Az út szervezése azonban, a Gestapo, az Abwehr és az SD tevékenységének köszönhetően jócskán elhúzódott, így a Prosper vezetői azt tanácsolták a párosnak, hogy térjenek vissza Hollandiába, és ott várják meg, míg sikerül megnyugtató válaszokat találni a kimenekítésük által felvetett kérdésekre. Természetesen sem Boden, sem Christmann nem hagyta el Párizst: miután megnyíltak előttük a kapuk és valósággal özönlött az értékes információ, már nem léphettek vissza - végig kellett, hogy játsszák alaposan begyakorolt szerepüket. Franciaország

területére ekkortájt már folyamatosan érkeztek a SOE ügynökei, a német kémek rendelkezésére álló lista pedig lassan könyvvé dagadt: szerepelt rajta többek között Noor Inayat Khan, Cecily Lefort, Charles Skepper, Francis Sittil, és Diana Rowden. Egyértelmű volt, hogy a britek soha nem tapasztalt mértékben építik a hálózatot, így mindennél fontosabb volt a naprakész információk folyamatos beszerzése, és azok hazajuttatása. Az Abwehr és a Gestapo már elkezdte a két német álügynök által felderített hálózat felgöngyölítését, és egymás után borultak fel a dominók: letartóztatták Noor Inayat Khan hercegnőt, Cecily Lefortot, majd Charles Skeppert is előállította a Gestapo. A kényszervallatások során megszerzett információk sokak számára bizonyultak végzetesnek: a Prosper hálózat bukása magával rántott számos más földalatti szervezetet is, így a SOE és a francia ellenállás rengeteg ügynököt veszített. A brit katonai archívumok dokumentumai szerint a Különleges Műveletek Osztálya megbízásából francia földön tevékedő kémgyűrű 480 tagjából nem kevesebb, mint 454 személyt tartóztatott le az Abwehr, az SD és a Gestapo, így a Prosper hálózat gyakorlatilag megszűnt létezni.

A német titkosszolgálat a Párizsban zajló vadászattal párhuzamosan Hollandiában is igen aktív volt. Herman Giskes és az általa vezetett ügynökség ekkorra már felszámolta a Centrale Inlichtingendeist nevű, az emigrált holland kormány által nagy kínkeservvel életre hívott szervezetet, felgöngyölítette a Koldusok Társasága nevű csoport által szervezett ellenállást, majd beépült az Orde Dienst nacionalista mozgalom sejtjeibe. A SOE hálózatának legnagyobb részét már ismerték, ráadásul számos rádióval is rendelkeztek, de súlyos problémával kényszerültek szem-

benézni, mikor kiderült, hogy az Orde Dienst lényegesen kiterjedtebb mozgalmat működtet, mintsem korábban gondolták. Giskes ekkor úgy döntött, hogy német szolgálatba kényszerít egy, a holland alvilágban kiterjedt kapcsolatokkal bíró egykori tartalékos tisztet, George Ridderhofot. A feketekereskedelemmel foglalkozó férfi hajlott a felkínált alkura, és vállalta a megbízatást, de csak abban az esetben, ha a hatóságok elejtik az ellene folyó bűnvádi eljárásokat (csempészés, rablás és egyéb köztörvényes cselekedetek miatt állt vád alatt). Ridderhof elmondta, hogy ismer pár holland ellenállót, köztük olyanokat is, akik kapcsolatban állnak az Orde Dienst és a SOE eddig feltérképezetlen hálózatával. Az újonnan beszervezett ügynök megkezdte munkáját, és kapcsolatba lépett az ellenállókkal. Eleinte csak kisebb jelentőséggel bíró információkat továbbított az Abwehr F-szekciója felé, főleg az Angliából érkező csomagok ledobási helyét és idejét határozta meg. A Ridderhoftól érkező jelentéseknek köszönhetően a németeknek fokozatosan sikerült rekonstruálni a brit program céljait és a rendelkezésre bocsátott erőforrásokat, így Giskes számára egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a Holland-terv lényegesen kiterjedtebb és nagyobb volumenű, mint azt első becsléseik alapján feltételezték. A tisztnek nem állt szándékában lecsapni a csomagokért érkező partizánokra, precíz és alapos férfi lévén nem érte be néhány ellenálló letartóztatásával, hanem át akarta venni a hatalmat a csoport felett, hogy újabb dezinformációs csatornákat építhessen ki, és irányítása alá vonhassa a szövetségesek teljes nyugat-európai kémhálózatát. Az idő múlásával az igencsak rovott múltú, ám új feladatkörében remekül helytálló Ridderhof fokozatosan beépült a mozgalomba, és további, egyre fontosabb híreket továbbított. Giskest – miután a helyi adók többségét már kézben tartotta – elsősorban az érdekelte, hogy milyen csatornákon kommunikál a SOE a Hollandiában lévő ügynökeivel. A titokról Ridderhof egyik jelentése lebbentette fel a fátylat, amelyben a férfi tudatta megbízójával, hogy a Van den Berg által vezetett csoportot a BBC európai részlegén át, a közszolgálati rádióműsorokban elhelyezett kódok segítségével irányítják. Emellett hírt adott egy addig ismeretlen rádiókészülékről is, amelyet Hága városában, a Fahrenheit utcában működtet egy bizonyos Huburtus Lauwers. Az Abwehr F szakemberei lázas munkába kezdtek: mindennap rögzítették és elemezték a BBC adásait, és próbálták megfejteni a britek által használt kódot, de nem rendelkeztek elégséges támponttal, így tevékenységüket nem koronázta siker. Giskes ekkor úgy döntött, hogy a másik, nem kevésbé fontos nyomon indul el, és megkaparintja a George fedőnéven tevékedő Ridderhof által azonosított rádiókészüléket, és ezzel egy időben mér végzetes csapást a mozgalom vezetőjére. Március elején újabb bemérő kocsikat kért, amelyeket meg is kapott, így napokon belül lokalizálták a Fahrenheit utcában működő adót – Van den Berg százados lakhelyét pedig George jelentéseiből már korábbról ismerték. Ezt követően felkereste Schreidert, és embereket kért tőle az akció végrehajtásához. A Gestapo helyi veze-

Az X tábor kiképzői

tője megadta a kért segítséget, Giskes pedig felépítette a kettős csapdát. Ő maga a Fahnrenheit utcai akciót irányította, a művelet másik részét pedig beosztottjaira bízta.

Annak ellenére, hogy házigazdája, Teller hadnagy figyelmeztette az utcában parkoló német gépkocsikra, Huburtus Lauwers március 6-án pontban este 6 órakor megkezdte az adást. A bemérő kocsikban szolgálatot teljesítő szakemberek meghatározták az adó pontos helyét, és készen álltak a rajtaütés végrehajtására – a Gestapo által ígért emberek azonban nem érkeztek meg időben. Giskes egy darabig várakozott, de az adó váratlanul elnémult, megszüntette a sugárzást. Az F-szekció vezetője lehetségesnek tartotta, hogy Lauwers felfedezte a csapdát, így úgy döntött, hogy nem várja be a Schreider által küldött embereket, hanem a rendelkezésére álló csapattal azonnal behatol az épületbe. Már elindultak a ház felé, mikor az utolsó előtti pillanatban három teherautó érkezett, tömve a Gestapo embereivel. A németek betörték az ajtót és átkutatták a házat, de az már üres volt, az ügynököknek és a rádiókészüléknek csak hűlt helyét találták. Giskes gyanította, hogy a menekülők előnye nem lehet több néhány másodpercnél, így parancsot adott a környék átkutatására. Az ügynökök alig pár perces keresés után ráakadtak a rádiókészülékre, amelyet a menekülők kétségbeesett, hamvában holt próbálkozással egy virágágyásban kíséreltek meg elrejteni, majd utolérték a célszemélyeket, elfogták őket, és a két férfit visszakísérték a házba. A motozás során Lauwers zsebéből előkerült az üzenet, amelynek leadását a németek meghiúsították, valamint az általa használt kódok jegyzéke. Giskes úgy döntött, hogy kivár, és megtöri az összekötőt, így parancsot adott rá, hogy szállítsák a Gestapo börtönébe, és helyezzék magánzárkába. A sikeres rajtaütést követően visszatért irodájába, ahol megtudta, hogy a Van den Berg százados csoportja ellen végrehajtott akció sikerrel járt, és több személyt, köztük a hálózat fejét is letartóztatták. Az Abwehr F-szekciója így alig pár óra leforgása alatt felszámolta a hálózat vezetését, és megszerezték a teljes kommunikációs kódkönyvet, valamint az üzenetváltásra használt rádiókészüléket.

George Louis Jambrones SOE ügynök és...

Giskes mindenképpen fel akarta használni Lauwerst, így türelmesen kivárt, és csak egy hét múltán tett látogatást a még mindig magánzárkában senyvedő rabnál. Beszámolt a hálózatra mért csapásról és a letartóztatásokról, ismertette az elfogott ellenállók névsorát, amelyben több olyan személy neve is felbukkant, akikkel Lauwers baráti kapcsolatot ápolt – többek között a fanatikus náciellenes Thijs Taconisé. Giskes alkut ajánlott a rádiós számára: saját és Taconis életéért cserébe mindössze annyit kért, hogy a férfi adja le azt az üzenetet, amelyet elfogásakor a zsebében találtak. Lauwers természetesen gyanakodni kezdett: eleinte nem értette, vajon miért akarhatták a németek, hogy az adott jelentés, amely fogvatartói ellen felhasz-

...rádiósa, Joseph Bukkens SOE ügynök földet érés után azonnal fogságba esett

nálható adatok sokaságát tartalmazta, a britek kezére kerüljön. A holland úgy vélte, hogy az általa alkalmazott kódokat akarják ily módon feltörni, és nemet mondott az ajánlatra. Giskesnek azonban más tervei voltak: azért szerette volna ismét munkába állítani a rádióst, hogy felderítse azt a kódot, amelyben az informátorok arra figyelmeztetik Londont, hogy kényszer hatására cselekednek, tudatva megbízóikkal, hogy az adott csatorna többé nem biztonságos, és a rajta keresztül érkező információkat ne fogadják el hitelesnek. Az Abwehr tisztje nem fogadta el az elutasító választ, és úgy döntött, pszichológiai eszközök alkalmazásával fogja megtörni Lauwers ellenállását. Elárulta, hogy az általa alkalmazott kódokat a német szakemberek már rég feltörték, ezt bizonyítandó átadta a rádiósnak az utolsó üzenet visszafejtett változatát, amelyben a Prinz Eugen haditengerészeti egység helyzetéről és állapotáról továbbított információkat a SOE felé. Ezt követően elővezettette az ügynök bilincsbe vert bajtársait, Taconist, illetve Jacob von Dijk-t, a hálózat egyik vezetőjét. Huburtus Lauwers ekkor megtört, és elfogadta Giskes ajánlatát: vállalta, hogy továbbítja az üzenetet - természetesen azzal a titkos célzattal, hogy figyelmeztesse Londont, hogy a készüléket és a kódokat megszerezték a németek. A rádiós ismét felvette a kapcsolatot a SOE híradósaival, különböző apró trükkök segítségével próbálta velük tudatni, hogy kényszer hatására cselekszik. A brit szervezet elemző részlege azonban máshogy magyarázta a félreütéseket és a tévedéseket: úgy vélték, hogy a nehéz körülmények között tevékenykedő, a lebukás árnyékában dolgozó Lauwers egyszerűen ideges, azért ejt oly sok hibát. A SOE tehát továbbra is hitelesnek fogadta el a kommunikációs csatornán érkező jelentéseket, és részletesen informálták a németek által megfordított ügynököt az átdobott kémekről. Az Angliából érkező ügynökök sorra buktak le, többségüket még a földet éréskor letartóztatták, azok pedig, akiket hagytak tevékenykedni, tudtukon kívül is az ellenséget szolgálták. A rákövetkező hónapok során a szorosan együttműködő Abwehr F-szekciója és a helyi Gestapo elképesztő sikereket ért el: gyakorlatilag kézben tartották az egész ellenállási hálózatot, felderítették az ügynököket, és folyamatosan dezinformálták a SOE mit sem sejtő vezérkarát. Elhitették a britekkel, hogy a Holland-terv sikerrel járt, és jól kiépített, hatékony földalatti ellenálló mozgalom létezik Hága környékén, amely képes lesz komoly támogatást nyújtani a partraszálló szövetséges hadsereg számára. Rádióüzeneteikben egyre több fegyvert és lőszert kértek a Baker Streeten székelő központtól, ráadásul voltak annyira szemtelenek, hogy komoly mennyiségű pénzt és cigarettát is igényeljenek - amelyet meg is kaptak. Június végére már nem kevesebb, mint 6 rádiókészülék állt Giskes rendelkezésére, a Gestapo börtönei pedig tömve voltak a Nagy-Britanniából átdobott kémekkel és a helyi ellenállókkal. A felgyülemlett dokumentumok miatt az Abwehr kénytelen volt alaposan felduzzasztani az F-szekció állományát, hogy a szervezet képes legyen ellátni az egyre kiterjedtebb feladatait, és ne omoljon össze. Giskes nagyon körültekintően járt el: az elfogott ellenállókban és kémekben megannyi potenciális hírforrást és kettősügynököt látott, így határozott fellépésének, illetve a Schreiderrel ápolt jó kapcsolatának köszönhetően sikerült megakadályoznia a foglyok elszállítását és vád alá helyezését, illetve a már megszületett ítéletek végrehajtását. A britekkel folytatott üzenetváltások során is érvényre juttatta példás precizitását, így ha a SOE

Az Abwehr F-szekciója a holland ellenállás felszámolása során sok más társuk mellett elfogta és kivégezte Thijs Taconis ellenállót...

...Laurentius Maria Punt,...

egy számára ismeretlen ügynökről kért információt, soha nem adott véletlenszerű válaszokat, hanem a rabul ejtett ellenállók és kémek felhasználásával próbálta tisztázni az illető személyazonosságát, és gondosan ügyelt rá, hogy az általa továbbított üzenetek mindig kellő valóságtartalommal bírjanak.

A németek közben megkezdték az erődítési munkálatokat, és megerősítették a hollandiai partok védelmét, majd az építkezési munkálatokat kiterjesztették a francia partokra. A Különleges Műveletek Osztálya ennek ellenére sem fogott gyanút, sőt, kifejezetten elégedettek voltak a holland helyzettel és a helyi ellenálló mozgalmak aktivitásával. A Giskes-féle „ellenálló hálózat" ekkorra már irdatlan méretűre duzzadt: 1942 novemberére már 14 rádióval rendelkeztek, a kommunikációs csatornák pedig folyamatosan ontották a megtévesztési célokat szolgáló hamis információt. A Párizsban ténykedő, majd onnan Belgiumba „menekülő" Christmann fáradhatatlan tevékenységének hála, az Abwehr F-szekciójának a következő hónapok során sikerült feltérképeznie a belga ellenállási hálózatot is. A SOE vezetésével kiépített bizalmas viszonyt kihasználva az ügynök kapcsolatba lépett a

...Anthonius Johannes Wegner,...

...Oscar Williern de Brey,...

...és Pieter Arnoldus Arendse SOE ügynököket.

Londonba áthelyezett Védelmi Minisztériummal, és folyamatosan hamis információkkal látta el az intézményt. Az időközben kiemelt státuszba került Christmann már saját fedőnévvel rendelkezett (jelentéseit Arnaud néven szignálta), és csak az kényszerítette tevékenységének felfüggesztésére, hogy a britek Londonba akarták menekíteni – ki akarták ugyanis tüntetni a páratlanul sikeres mesterkémet. Giskes két teljes éven át az orránál fogva vezette a SOE központját, meghiúsította a Holland-tervet, feltérképezte és felszámolta a helyi ellenállás legjavát, és a háború legkiterjedtebb ügynökhálózatát építette ki. Nyilvánvaló volt, hogyha nem történik valami fatális véletlen, akár további éveken át is folytathatta volna a játszmát, hisz tevékenységének a balszerencsén kívül semmi sem volt képes gátat vetni.

1944 elején azonban homokszem került az addig olajozottan működő gépezetbe: néhány rab sikeres szökést hajtott végre a Gestapo hágai börtönéből, a kiszabadult elítéltek között voltak olyan rádiósok és ügynökök, akiket a SOE dobott át. Giskes tisztában volt vele, hogy a szökevényeknek vajmi kevés esélyük van rá, hogy átjussa-

Diana Rowden SOE ügynök, a Prosper hálózat tagja Párizsban bukott le: az ő neve is szerepelt a Christmann által összeállított listán

nak Angliába, de kapcsolatba léphetnek feletteseikkel, és képesek lebuktatni a teljes német hálózatot, amely ekkor már nem kevesebb, mint 19 rádióval rendelkezett. A Gestapo kíméletlen hajszát indított a szökevények kézre kerítésére, de a kritikus információk átjutását nem tudták megakadályozni. Pár hónappal később a brit kémszervezettől kapott üzenetek információértéke alaposan megcsappant, hirtelen elmaradtak a konkrét utasítások és a pontos adatok, a SOE emberei pedig már-már kedélyes hangnemben értekeztek a „holland ellenállókkal" – egyértelmű volt, hogy az Abwehr F-szekciója leleplezódött, és a játszma véget ért. Az 1944. márciusban leadott utolsó üzenetet Giskes a következő szavakkal zárta: „Biztosak lehetnek benne, hogy amint tiszteletüket teszik a kontinensen, ugyanolyan fogadtatásban fognak részesülni, mint eddig."

Herman Giskes túlélte a második világháborút. A szövetségesek az Abwehr F-részlegének egykori vezetőjét elfogták, majd bebörtönözték és kihallgatták, de nem emeltek vádat ellene, így később szabadon távozhatott. A SOE által oly nagyra értékelt Arnaud, vagyis Richard Christmann százados szintén túlélte a szövetségesek európai hadjáratát, és a háborút követően a brit hírszerzés emberének adta ki magát. A nyugat-európai ellenállási mozgalmakat kiválóan ismerő férfinek sikerült megtévesztenie

az amerikaiakat, de a Különleges Műveletek Osztálya végül leleplezte a Prosper hálózat felszámolásában kulcsfontosságú szerepet játszott, páratlanul sikeres német kémet. A britek felkutatták az ügynököt és elrendelték az őrizetbe vételét, de Richard Christmann a letartóztatás során ellenállt, és a dulakodás során életét vesztette.

A SOE orvgyilkos akciója Reinhard Heydrich ellen

A Harmadik Birodalom számára kiemelt jelentőséggel bírt Csehszlovákia ipari termelése, amelyet a megszállást követően fokozni kívántak, hogy a világuralmi törekvések szellemében hadat viselő ország katonai állománya minél komolyabb erőforrások felett rendelkezhessen. A lakossággal szemben bevezetett megszorító intézkedések azonban nem vezettek megfelelő eredményekre, és egyes felső körök véleménye szerint a helyi hatalommal felruházott von Neurath Reichsprotektor a központi utasításokat csak lassan, túlzó mértékletességgel és csekély hatékonysággal valósította meg. Az elégedetlen vezérkar visszarendelte a birodalmi protektort, és Adolf Hitler új embert nevezett ki a megszállt Csehszlovákia élére. A 37 éves Reinhard Tristan Eugen Heydrich SS-Obergruppenführer, „a Harmadik Birodalom második legrettegettebb embere", a rendőrség tábornoka 1941. szeptember 27-én érkezett meg Prága városába, és rögvest munkához látott. A keze alatt szolgáló tisztekkel ismertette a hitleri direktívákat, amelyek távlati célként a cseh népesség teljes kiirtását, illetve a „fajilag értékes" csoportok germanizálását tűzték ki, közelebbi célként pedig a hadiipari termelés fokozását nevezték meg, mint elvárt és kívánatos eredmé-

Reinhard Tristan Eugen Heydrich SS-Obergruppenführer, a Harmadik Birodalom második legjobban rettegett embere

nyeket. Heydrich világosan kifejtette a szigorú titoktartásra kötelezett tisztek előtt, hogy bármilyen eszközzel, de el kell érni az ipari termelés növelését, amely alapvető pillére a sikeres német terjeszkedésnek. Az új helytartó számára tevékenységének egyetlen zsinórmértéke a siker volt, az alkalmazott módszereket illetően bármit elfogadhatónak, sőt kívánatosnak tartott, ami képes volt fokozni a munkások termelékenységét, a béremeléstől egészen a nyilvános kivégzésekig. Heydrich hatalomra kerülésével könyörtelen idők köszöntöttek a csehekre, a beiktatást követő két hét során a németek kétszáznál is több helyi civilt öltek meg, és sokakat vetettek börtönbe. A náci hatalmi gépezet kegyetlen és következetes működése, úgy tűnt, menthetetlenül fel fogja őrölni az ellenállás maradékát, és képes lesz valóra váltani a hitleri gnózis beteges és horrorisztikus jövőképét.

A Nagy-Britanniában 1941 nyarán felállított Special Operations Executive eredetileg szabotázstevékenység és egyéb felforgató tevékenység, valamint kémkedési feladatok végrehajtására jött létre. Az ellentmondásos körülmények között életre hívott, sok vita által övezett S.O.E.

1941 nyarán már intenzív toborzásba fogott, amely keretén belül a németek által megszállt országokból menekült katonákat is megkörnyékeztek. Jan Kubis és Josef Gabcik őrmesterként szolgáltak a csehszlovák hadseregben, majd a hatalomátvétel után Angliába menekültek, ahol a titkos szervezet kötelékébe kerültek. A katonai múlttal rendelkező férfiakat az X táborban különleges harcászati kiképzésben részesítették, amely 4 hónapon át tartott. Ez alatt az idő alatt kitanulták az ejtőernyős ugrás technikáját, elsajátították az utcai küzdelem és a gerillaharc alapjait, a különleges robbanóanyagokkal való bánásmódot, a mesterlövészek számára épített karabélyok kezelését, a rejtőzési és az álcázási praktikákat. Tényleges feladatukat csak a mindenre kiterjedő tréning sikeres elvégzését követően tudatták: missziójuk célja Reinhard Heydrich birodalmi protektor meggyilkolása volt.

Jan Kubis és Josef Gabcik 1941. december 28-án indultak el Prága felé. Az őket szállító bombázógép egy London melletti reptérről szállt fel, és keresztüllopakodott a németek által ellenőrzött országok légterén, majd a különleges ügynökök Prágától 20 kilométerre, Nehvizdy falu határában ugrottak ki a gépből. A katonák felgöngyölítették az ejtőernyőket, összeszedték a szétszóródott felszerelést, majd sietve elhagyták a landolási zónát. Pár órás kutatás után ráakadtak a megfelelő búvóhelyre, egy bezárt kőbányára, ahol hitük szerint biztonságban tölthették el az éjszaka hátralévő részét. A fáradt férfiak mély álomba zuhantak, a reggel azonban kijózanító meglepetést tartogatott számukra: mihelyt kinyitották szemeiket, egy civil ruhás férfit láttak, aki mellettük ült, és valószínűleg már órák óta figyelte őket. A SOE ügynökei azonnal fegyvert rántottak az ismeretlenre, akiről kiderült, hogy a

Josef Gabcik, a csehszlovák hadsereg őrmestere, a SOE ügynöke

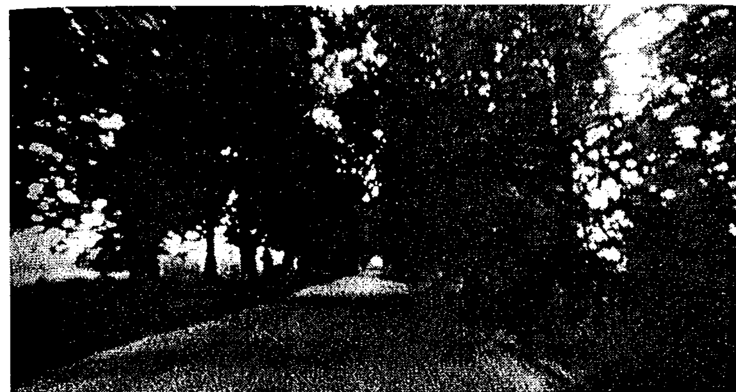
helyi ellenállás egyik embere, a neve Baumann. A molnár elmondta, hogy hallotta a repülőgépmotorok hangját, majd látta az éjszakai égbolton az ejtőernyőket, amelyek házának közelében értek földet. Mivel jól ismerte a környéket, tisztában volt vele, hogy az egyetlen hely, amely menedékül szolgálhat az ismeretlenek számára, a kiürített kőbánya, így hajnalban felkerekedett, és a jövevények keresésére indult. A hazafias szervezetként működő, németek által illegalitásba kényszerített Sokol-mozgalom tagjaként Baumann felajánlotta az ejtőernyősöknek, hogy gondoskodik a Prágába jutásukról, és bevezeti őket a helyi ellenállás soraiba. Jan Kubis és Josef Gabcik négy napot töltött az elhagyott kőbányában, majd az alig 20 kilométerre lévő fővárosba utaztak, ahol felvették a kapcsolatot a molnár által megnevezett családdal, amely vállalta a kockázatot, és szállást nyújtott számukra. A SOE emberei természetesen nem fedték fel ottlétük valódi okát, és nem számoltak be küldetésük tényleges céljáról: mindössze annyit tudattak az őket bújtató ellenállókkal, hogy jelentőségteljes feladatot kell végrehajtaniuk. A két férfi már egy hete Prágában tartózkodott, mikor a helyi polgári ellenállás találkozót kért tőlük. A megbeszélésre biztonsági okokból csak Jan Kubis ment el: nem tudhatták, nem-e a Gestapo, vagy az Abwehr emberei akarják őket tőrbe csalni. Vladislav Vanek professzor, a Sokol-mozgalom vezetője, aki éberen őrködött a német-

Jan Kubis, a csehszlovák hadsereg őrmestere, a SOE ügynöke

ellenes erők központjának számító illegális szervezet biztonsága felett, szintén óvatosan járt el, így az első találkozás sokkal inkább emlékeztetett egy szigorú kihallgatásra, mintsem egy bajtársak közötti beszélgetésre. A Jindra fedőnéven ténykedő tudós komoly kétségeket táplált a két férfi érkezését követően lábra kapott, túlzóan bizakodó híresztelésekkel szemben. A professzor nem rendelkezett semmiféle bizonyítékkal, amely alátámasztotta volna, hogy tényleg brit gép szállította a jövevényeket, miként az sem nyert bizonyítást, hogy angol ügynökök, és nem német kémek voltak az újonnan érkezett férfiak. Óvatosságát csak fokozta, hogy az ellenállás, ha rendszertelenül is, de rádiókapcsolatban állt Londonnal, mégsem értesítették őket az ejtőernyősök átdobásáról. Ellenben tisztában volt a Sokol-mozgalom jelentőségével, és semmiképpen sem kívánta veszélybe sodorni az ellenállás központi szerveként működő szervezetet. Vladislav Vanek csalódottan tapasztalta, hogy a megbeszélt találkozón csak az egyik ügynök jelent meg, majd tüzetesen kivallatta a férfit, esélyt adva számára, hogy eloszlassa aggályait. Jindra és bajtársai csőre töltött pisztolyokkal fogadták Jan Kubist, és kérdések sorozatát zúdították a férfire. A SOE ügynökét mélyen felháborította vendéglátói ellenséges magatartása, de megmutatta nyilvánvalóan hamis papírjait, majd beszámolt az angliai kiképzésről, az ott ténykedő csehszlovák tiszti kar személy-

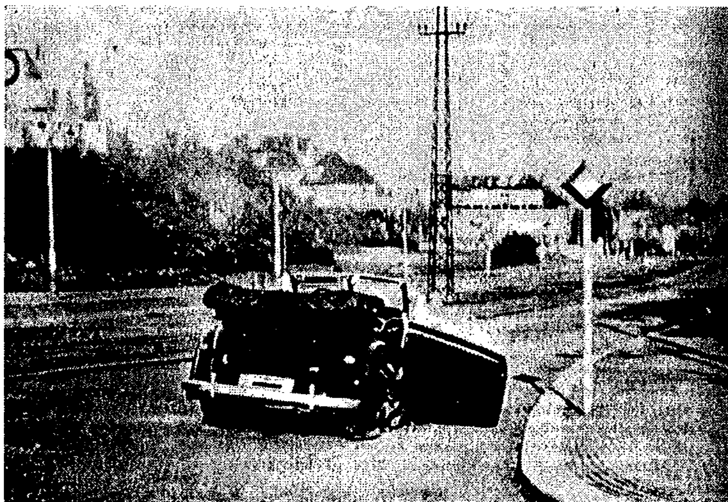
zeti állományáról, felsorolta elöljáróit, bajtársai közül is megnevezett pár főt, és részletesen leírta szülőfaluját. Vladislav Vanek hitelt adott az ejtőernyős beszámolójának, és úgy döntött, hogy a Sokol-mozgalom nevében bizalmat szavaz az ügynököknek. A legfontosabb kérdés, amelyet tisztázniuk kellett, maga az ügynökök által végrehajtandó feladat volt. Jan Kubis azonban, talán a fagyos fogadtatás miatt, viszonozta vendéglátói bizalmatlanságát, és eleinte csak annyit volt hajlandó elárulni, hogy rendkívül fontos missziót kell végrehajtaniuk, amely komoly változásokat fog hozni a csehek számára. Hosszas győzködés kellett hozzá, hogy megnevezze tényleges feladatukat, de a SOE ügynöke végül csak kiadta a kért információt, és elmondta, hogy a kéttagú különítmény feladata Reinhard Heydrich Reichsprotektor meggyilkolása. Vladislav Vanek, aki már a kihallgatás elején gyanította, hogy a férfi orvgyilkosságra készül, amelynek célpontja a birodalmi protektor, aggályainak adott hangot. Elmondta, hogy nem lelkesedik a tervért, mivel egy merénylet -legyen az sikeres, vagy akár sikertelen- beláthatatlan következményeket vonna maga után, és a bosszúra szomjazó németek minden valószínűség szerint kegyetlen megtorló akciókat hajtanának végre, amelyek jórészt az ártatlan civil lakosságot sújtanák. Jan Kubis azonban figyelmen kívül hagyta a professzor ellenérveit: közölte vele, hogy a parancsot Londonban kapták, a Sokol-mozgalom-

Heydrich Reichsprotektor, a náci gépezet könyörtelen élharcosa

A gesztenyesor – a merénylők végül más helyszínt választottak az akcióhoz

nak pedig a művelet szempontjából sem véleményezési, sem vétójoga nincs, hanem kötelessége támogatni a tevékenységüket, még abban az esetben is, ha céljaikkal nem értenek egyet. Az első találkozó így felemás eredménnyel zárult: a SOE ügynöke felvette a kapcsolatot a helyi ellenállással, hitelt érdemlően bizonyította személyazonosságát, de nem sikerült megnyernie a szervezetet az általuk képviselt ügynek. Vladislav Vanek mindenesetre gondoskodott a merényletre készülő férfiakról, és az egyik legjobb emberét jelölte ki számukra kísérőnek.

Jan Zelenka tanító, akit mindenki csak Hajski bácsi néven ismert, elköltöztette a brit ügynököket, és saját lakásához közel, egy ismerős házaspárnál helyezte el őket. A Moravec család szintén tagja volt az ellenállásnak. Valamennyien szenvedélyesen gyűlölték a németeket: idősebb fiuk korábban Angliába menekült, ahol a RAF pilótájaként harcolt a nácik ellen. A család ifjabb gyermeke, Frantisek Safarik szintén hithű hazafi volt, akit egykori tanárja, Jan Zelenka 1941 őszén szervezett be a mozgalom-

A merénylet után – a megrongált Mercedes 320 Cabriolet

ba: az ő feladata volt támogatni a brit ügynököket. Jan Kubis és Josef Gabcik először is beszerezték a prágai tartózkodáshoz szükséges hamis iratokat, majd munkához láttak, és alaposan kifaggatták a fiút, aki megmutatta nekik Heydrich nyitott Mercedes gépkocsiját, a kísérő gépjárműveket, a birodalmi protektor által gyakorta használt útvonalakat, felvilágosította őket a náci tiszt napirendjének ismert pontjairól, és további, hasonlóképpen fontos információkat osztott meg a merénylőkkel. Az ügynökök a következő hetekben felmérték a terepet, megismerkedtek a célpont szokásaival, és hozzáláttak az akció tervezéséhez. Már tavaszodott, így kerékpárral járták be a Heydrich által használt közlekedési útvonalakat, alaposan figyelve a környezeti viszonyokra, szem előtt tartva a menekülési lehetőségeket. Hosszadalmas kutatás rábukkantak a leginkább megfelelőnek látszó helyszínre, egy

A hátramaradt bűnjelek

sűrű gesztenyesorral szegélyezett útszakaszra, ahol a célpont napjában kétszer haladt át. Némi tanakodás után úgy döntöttek, hogy drótkötelet feszítenek az út fölé, amely szerencsésebb esetben lemetszi a nagy sebességgel száguldó nyitott Mercedes utasainak fejét, de még kevésbé szerencsés esetben is komoly sebeket ejt, így képes lesz megállásra bírni a sofőrt, és alkalmuk nyílik rá, hogy robbanóanyaggal, illetve kézifegyverekkel támadják meg a protektort. Az elképzelés életképesnek tűnt, sikertelensége esetén azonban komoly kockázati tényezőt hordozott magában: a mindössze kerékpárral rendelkező merénylők számára az adott útszakaszon nem nyílt lehetőség a menekülésre, így, ha célt tévesztenek, sorsuk megpecsételődött volna. Jan Kubis és Josef Gabcik elhivatott katonák voltak, de nem kívánták feláldozni életüket, így csalódottan bár, de elvetették a tervet, és az útvonal újbóli, az eddiginél is aprólékosabb felmérése mellett döntöttek. Újabb napok teltek el, míg ráakadtak a megfelelő helyre,

amelyre nem a városon kívül, hanem Prága egyik külvárosában bukkantak rá. A libeni hajtűkanyar a Troja-híd előtt volt található, és az a körülmény tette alkalmassá a merénylet végrehajtására, hogy a célpontot szállító gépkocsi csak nagyon lassan, lépésben tudott ráfordulni a villamossínek melletti főútra. Az itt elhaladó Mercedes utasai tehát pár másodpercre kiváló célpontokat nyújtottak, amelyet a mesterlövészekké képzett ügynökök már ki tudtak használni. Kubis és Gabcik kidolgozták az akció részleteit, és arra a következtetésre jutottak, hogy a kockázati tényezők teljes lefedéséhez, vagyis a rajtaütés minden körülmények között sikeres végrehajtásához két ember nem elegendő. Megkeresték egy barátjukat, aki hozzájuk hasonlóan Angliában kapott kiképzést, beavatták a tervbe, majd a három főre duzzadt csoport újból és újból, lépésről lépésre elpróbálta az akciót. A terv szerint reggel 9 órakor találkoznak a kanyarban lévő villamosmegállóban, és úgy tesznek, mintha egyszerű utasok lennének. A Sten típusú angol géppisztoly Josef Gabcik kezében lesz, egy esőkabáttal letakarva: az ő feladata lesz a lassú járműben ülő Reinhard Heydrich lelövése. Abban az esetben, ha célt tévesztene, Jan Kubis elővesze a táskájában rejtegetett páncéltörő gránátot, és azzal támadja meg a gépkocsit. Josef Valcik, az újonnan beszervezett bajtárs feladata az út figyelése volt: 250 méterrel lentebb állt, és tükör segítségével jelzett, ha felbukkant a célpontot szállító nyitott Mercedes. A meneküléshez szükséges kerékpárokat a közelben helyezték el.

Az akcióról a SOE ügynökei beszámoltak a Sokol-mozgalom fejének, Vladislav Vanek professzornak. Jindra jónak találta a rajtaütés tervét, de mint mindig, ez alkalommal is hangot adott kétségeinek. Erősen aggasztotta a me-

rénylet gondolata, mivel az ellenállási szervezet a márciusban végrehajtott letartóztatások következtében egyre nagyobb veszélynek volt kitéve, és úgy vélte, hogy az orvgyilkosságot követő német megtorló akciók elérnék a Sokol-mozgalom magját is, amely felszámolása esetén rengeteg hazafi élete kerülne veszélybe, és a helyi ellenállás fejetlenné válna. Az ügynökök azonban nem tágítottak: közölték, hogy a SOE vezetésétől kapott parancsot előbb vagy utóbb, de mindenképpen végre fogják hajtani. Vladislav Vanek professzor ekkor kapcsolatba lépett az Angliából visszatért Bartos hadnaggyal. Arra kérte a férfit, hogy létesítsen rádiókapcsolatot Londonnal és tudakolja meg, van-e rá lehetőség, hogy a Különleges Műveletek Osztálya visszavonja a talán nem kellőképpen átgondolt parancsot. A kérdésre érkezett válasz egyértelmű volt, ellentmondást nem tűrő: London kijelentette, hogy az akciót mindenképpen végre kell hajtani, és a missziónak sem elhalasztása, sem törlése nem lehetséges.

A merénylet után Jan Kubis és...

...Josef Gabcik bujkálni kényszerültek

Március közepére készen állt a terv és felkészültek az ügynökök, de váratlan fordulat történt. Vladislav Vanek arról értesült, hogy a célpont május 27-én Adolf Hitler személyes kérésére Berlinbe repül – könnyen meglehet, hogy a Führer vissza akarta rendelni a férfit, aki ez esetben vég-

leg kicsúszott volna a brit ügynökök kezei közül. A professzor üzenetet küldött, és azt javasolta, hogy a merénylet időpontjául Heydrich prágai tartózkodásának utolsó napját jelöljék ki, mivel ezen a reggelen a célpont valószínűleg kíséret nélkül fog közlekedni. A Sokol-mozgalom feje jól ismerte a protektor szokásait, így tudta, hogy a férfi kevélyen és kihívóan viselkedik, és hatalmából, illetve rangjából adódóan egyáltalán nem tartja valószínűnek egy esetleges támadás bekövetkeztét – erre utalt az a tény is, hogy Heydrich az utóbbi hetekben egyre gyakrabban közlekedett egyedül, fegyveres katonai kíséret nélkül.

Heydrich halálát kíméletlen megtorlás követte,...

Május 27-én, reggel kilenc órakor a merénylők elfoglalták a helyüket. Jan Kubis és Josef Gabcik sorra engedték el a villamosokat, és feszülten figyelték a kanyar előtt lévő társuk jelzését. Idegesen pislogtak felfelé, a fényes tavaszi napsütéssel küszködve, a közeli toronyórára: minden készen állt, a célpont azonban nem volt sehol. Csigalassúsággal vánszorgott az idő, már tíz óra is elmúlt, Heydrich pedig továbbra sem mutatkozott. Nem tudták, mi történhetett, és egyre bizonytalanabbá váltak: kétségesnek tűnt, hogy a célpont a kiválasztott a reggelen nem-e korábban haladt el, vagy esetleg más útvonalon közlekedik. Már fél tizenegy is elmúlt, mikor végre megvillant a Gabcik kezében tartott tükör, és meglátták a sötétzöld, magányos Mercedes gépkocsit, amely a hegyoldalba vágott úton jött lefelé, nagy sebességgel. A hajtűkanyar előtt a sofőr fékezett, majd visszaváltott, és lépésben fordult. Gabcik felmérte a célpontot, gondosan célzott, majd meghúzta az elsütőbillentyűt – a fegyver azonban hangos dörrenés helyett mindössze egy halk kattanással válaszolt a mozdulatra. A drámai fordulattól jócskán meglepődött ügynök valósággal lebénult, és mereven bámulta a géppisztolyt, illetve az orra előtt elhaladó célpontot. Kubis képes volt megőrizni lélekjelenlétét: mikor észrevette, hogy beragadt a biztosító, társára kiáltott, aki azonban még erre sem reagált. A hangos szó ellenben megütötte Reinhard Heydrich fülét, és a férfi észrevette a géppisztoly kabát alól kikandikáló torkolatát. Klein, a sofőrje beletaposott a fékbe, majd mindketten előrántották az övükön viselt pisztolyokat, és tüzet nyitottak a támadókra. Kubis karon ragadta társát és meglódította, majd kinyitotta a táskát és kivette a gránátot, amelyet már futás közben biztosított ki, és hajított a kocsi felé. A külön ez alkalomra tervezett robbanószerkezet a Mercedes utasterébe esett. Hangos detonáció verte fel a napfényes tavaszi délelőtt csendjét, fém- és faszilánkok, az üléshuzat és a párnázat foszlányai repültek szanaszét. Kubis hátranézett: látta, hogy Heydrich és sofőrje, Klein látszólag sértetlenül ugrottak ki a kocsiból. Az ügynök közben elérte a kerékpárját, felpattant rá, és tekert, amilyen gyorsan csak tudott. Ismét visszanézett, és észrevette, hogy Heydrich tántorog és vérzik, majd a Mercedes hűtőrácsára borul, miközben Klein üldözőbe veszi futva menekülő társát. Gabcik ugyan otthagyta a kerékpárt és eldobta a besült géppisztolyt, de rendelkezett szerencsére még egy pisztollyal, így legalább nem volt védtelen az őt üldöző sofőrrel szemben. A SOE ügynöke beszaladt egy mellékutcába, majd beugrott egy üzletbe, és oldalról nyitott tüzet a németre, akit több találat is ért,

és elesett. A merénylő kiszaladt a boltból, végigrohant az utcán, majd felugrott egy villamosra, amely a belváros felé tartott. Csak ekkor döbbent rá, milyen felelőtlenül viselkedett: az esőkabátot, a kerékpárt, és a géppisztolyt is a merénylet helyszínén hagyta. A libeni hajtűkanyarhoz közben megérkezett a rendőrség. Megállították egy teherautót, és a súlyosan sérült protektort kórházba szállították.

Prága pár órán belül felbolydult. A rendőrség valamennyi lapban az első oldalon közölte a bűnjelekről készített fényképeket, magát a kerékpárt, az esőkabátot és a géppisztolyt pedig egy Vencel téren lévő kirakatban tették közszemlére. A hangosbeszélők és a rádió folyamatosan harsogták a fenyegető ultimátumot: a lakosságot felszólították, hogy mindenben működjenek együtt a karhatalommal a tettesek kézre kerítésében, azokat pedig, akik nem támogatják a hatóság munkáját, halálbüntetéssel fenyegették. A nyomravezetőnek hatalmas jutalmat, 10 millió koronát ajánlottak fel, amelyet néhány napon belül megduplázták. A megszálló német hadsereg kihirdette a rendkívüli állapotot, amelynek értelmében bezárták az éttermeket, a sörözőket, a színházakat és a mozikat, és este kilenc órától kijárási tilalmat rendeltek el. A Gestapo különleges egységei házakat és gazdasági épületeket kutattak át, figyelmeztetés nélkül rontottak be a „gyanús” épületekbe. A merénylet másnapján a kutatást kiterjesztették az egész országra.

A SOE ügynökei nem mertek együtt mutatkozni: Gabcik a zizkovi városrészben, a Fafek családnál húzódott meg, Kubis pedig jobb lehetőség híján visszatért Moravec asszony lakásába – veszélyes játékot űzött, hisz a kerékpárt Maria nénitől kapták, így ha valaki felismeri, a németek őt is könnyen megtalálhatták volna. Mindketten

...a németek a földdel tették egyenlővé Lidice települést: a lakókat megölték vagy deportálták (1942. június 10.)

tudták, hogy nemcsak őket fenyegeti halálos veszedelem, hanem azokat is, akik segítik bujkálásukat, így gyakran változtatták tartózkodási helyeiket, és pár nap múltán már szinte folyamatosan költözködtek. A Gestapo ekkorra már száznál is több olyan személyt tartóztatott le és végzett ki, akik „hátráltatták” a hatóság munkáját, így az egyébként is feszült helyzet a végletekig kiélezetté vált. Már senki sem volt biztonságban, így napokon belül megkerülhetetlen szükséggé vált egy olyan rejtekhely kialakítása, ahol az ügynökök tartósan be tudnak rendezkedni. Szorult helyzetükből a belvárosban lévő Szent Cirill és Metód ortodox templom káplánja, dr. Vladimir Petrek mentette ki őket, aki felajánlotta, hogy a viszonylagos biztonságot nyújtó épületben elrejti az Angliából érkezett ejtőernyősök egy csoportját, köztük Kubist, Gabcikot, illetve Valcikot, tehát a merényletért felelős három férfit.

Eközben a német orvostudomány legképzettebb szakemberei elkeseredett harcot vívtak Heydrich életéért. A

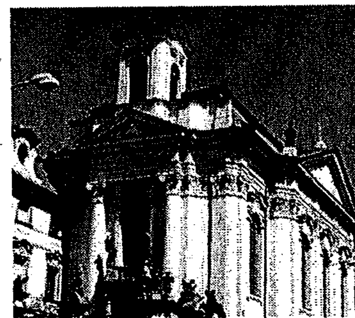

A Birodalmi Posta emlékbélyeget bocsátott ki

rettegett helytartó ugyan túlélte a detonációt, de a gránátrepeszek komoly belső sérüléseket okoztak, ráadásul az üléskárpit darabkáit is szervezetébe jutatták, a szennyezett szövetfoszlányok pedig súlyos vérmérgezést okoztak. A férfi életét azonban még a kor lehetőségeihez mérten páratlanul intenzív és magas színvonalú ellátás sem tudta megmenteni: Reinhard Heydrich a szkeptikus állapottal járó, elhúzódó és súlyos szenvedéseket követően június 4-én belehalt sérüléseibe.

A német vezérkar kíméletlen bosszút esküdött, a megtorlás pedig még Vladislav Vanek professzor borúlátó jövendöléseinél is sokkalta kegyetlenebb volt. Alig egy héttel Heydrich halála után egy Lidice nevű település férfilakosságát kivégezték, a nőket koncentrációs táborokba szállították, a gyerekeket pedig különböző nevelőintézetekbe utalták. Az épületeket porig rombolták, a település nevét pedig törölték a nyilvántartásokból. Nem sokkal később újabb falu jutott Lidice sorsára – Lezaky helyén sem maradt más, csak feketére perzselt föld. A Wehrmacht által végrehajtott kollektív, nyilvánvalóan és kizárólag csak a lakosság megfélemlítését szolgáló terrorhadjáratok mellett a Gestapo is aktivizálta magát. Számolatlanul tartóztatták le a „gyanús", vagy nem együttműködő személyeket, heteken belül megteltek a börtönök, a

rögtönítélő bíróságok pedig ezer és ezer halálos ítéletet hoztak - a lakosságon úrrá lett a rettegés. A könyörtelen megtorló intézkedések azonban nem vitték a náci hatalmat közelebb a célhoz, és sem a cseh rendőrség, sem a német titkosrendőrség nem volt képes azonosítani és elfogni a merénylőket, amely feladatra június 18-ig kaptak időt: mindenki számára nyilvánvaló volt, hogy a páratlanul véres és kegyetlen „nyomozás" sikertelen lezárása további, az előzőeknél is kegyetlenebb vérbosszút fog maga után vonni. A teher, amely a SOE rejtőzködő ügynökeit nyomasztotta, feldolgozhatatlan volt, hisz cselekedetük és bujkálásuk ártatlan emberek ezreinek a pusztulását vonta maga után. Volt köztük valaki, aki képtelen volt szembenézni a következményekkel: az ejtőernyősök egyike, Karel Curda június 16-án, a határidő lejárta előtt két nappal megtört, és feladta magát a Gestapo prágai főhadiszállásán. A kihallgatások során a férfi elmondta, hogy tudomása volt a merényletről, és személyesen ismerte az orvgyilkosságot kitervelő és végrehajtó párost, de pillanatnyi hollétükről nem rendelkezett információval. Ellenben részletesen beszámolt az őket bújtató és támogató személyekről, így a Gestapo és az SS hosszadalmas listát állíthatott össze. A nyomozók elsőnek Kubis és Gabcik legfontosabb kapcsolatát kívánták elfogni, így rajtaütöttek Jan Zelenkán. Hajski bácsi azonban nem várta be titkosrendőrség ügy-

Az ügynökök a Szt. Cirill és Metód templomban leltek menedékre

350 katona hét férfi ellen: a Deutschland SS-hadosztály rohamosztaga a hat órán át tartó harc végén bevette az épületet, ...

nökeit, és ciánkapszula segítségével végzett magával. A frusztráló kudarcot követően a Gestapo emberei másnap reggel már a Moravec család lakhelyének ajtaján kopogtattak, ahol felforgatták a lakást, de közben megfeledkeztek Maria néniről, aki mérget nyelt, és gyermeke szeme láttára holtan esett össze. A Gestapo feldühödött nyomozói az Ata nevű 17 éves fiút és apját börtönbe szállították, ahol kínvallatásnak vetették őket alá. A tisztek kegyetlenségét a végletekig fokozta a felülről gerjesztett nyomás: valamennyien tudták, hogy 48 órájuk van a merénylők kézre kerítésére, és ha nem járnak sikerrel, könnyen meglehet, hogy ők is koncentrációs táborokba jutnak – a Harmadik Birodalom vezetése ugyanis, miként ellenségeivel sem bánt kesztyűs kézzel, az általa elvárt eredményeket produkálni nem képes személyekkel szemben is könyörtelen megtorló intézkedéseket hajtott végre. Ata, bár iszonyatosan megkínozták, nagyon bátran viselkedett, és sokáig ellenállt. A Gestapo a többiek vallomásaiból ekkorra már megtudta, hogy a merénylők egy prágai templomban találtak menedéket, ellenben nem tudták a templom nevét – feltételezték azonban, hogy a Moravec család gyermeke rendelkezik ezzel az információval. A fiút ezt követően 24 órás folyamatos tortúrának vetették alá, majd a félholt Atának felmutatták édesanyja levágott fejét. Közölték vele, hogyha nem akarja az édesapját is hasonló állapotban viszontlátni, azonnal tegyen vallomást. Az alig 17 éves fiú ekkor összeomlott, és elárulta a templom nevét, ahol a korábban családja által bújtatott ügynökök rejtőztek.

A Gestapo rögvest kapcsolatba lépett az SS helyi vezetésével, és kevéssel éjfél után kidolgozták a rajtaütés tervét. Hajnali 3 órakor von Treuenfeld, az SS tábornoka elrendelte, hogy kettős gyűrűvel zárják le a Szent Cirill és Metód templom környékét. A parancs értelmében az akcióban résztvevő katonáknak élve kellett elfogni a keresett személyeket, hogy látványos kirakatper során mondják ki rájuk a halálos ítéletet, és hogy információkat szerezzenek tőlük a helyi ellenállással kapcsolatban.

Jan Kubis, Opalka hadnagy, és Svarc szakaszparancsnok egymást váltva őrködtek a templom tornyában, ahonnan belátták a környező utcákat, mialatt másik négy társuk az épület alatt húzódó kriptában aludt. Ez volt az utolsó éjszaka, amelyet a Szent Cirill és Metód falai között szándékoztak eltölteni: úgy tervezték, hogy reggel elhagyják Prágát, és egy jóval biztonságosabb vidéki búvóhelyre utaznak. A közeledő német katonákat Kubis vette észre, aki azonnal riasztotta társait. Az ejtőernyősök mindenféle teketóriázás nélkül tüzet nyitottak a

Gestapo embereire, akik az oldalsó ajtón akartak behatolni az épületbe. A németek kézigránátokat hajítottak a célpontok felé, és a szemközti házakban elhelyezett SD ügynökök is heves géppisztolytüzet zúdítottak a templomban lévőkre. A támadást vezető von Treuenfeld a váratlanul heves ellenállás miatt kiadta a „Tüzet *szüntess!*" parancsot, és azonnal visszarendelte az embereit – félő volt, hogy az esztelen lövöldözés sokkalta veszélyesebb a templomba behatoló német katonákra, mint magukra a célpontokra. Úgy döntött, hogy a kevésbé hatékony, szinte vaktában végrehajtott támadást felfüggeszti, és szabályos, kicsiny, de jól képzett erőket felvonultató akciót hajt végre. Először is kiürítette a templomot, majd magához rendelte a Deutschland SS-hadosztály egyik harcedzett, sokat tapasztalt rohamalakulatát. Az elszánt védekezés nyilvánvalóvá tette, hogy az ellenséges csoport létszámát és tűzerejét alaposan alábecsülték, így az elfogásuk a vártnál lényegesen komolyabb erőfeszítéseket igényel. Von Treuenfeld az eligazításon több ízben is hangsúlyozta, hogy a merénylőket élve kell elfogni, majd parancsot adott a támadásra. Az SS rohamcsapata hajnali 5 órakor hatolt be a templom felső szintjére, majd tűzharcba bocsátkozott a három ügynökkel, akik, bár esélyük sem volt a győzelemre, keményen védelmezték állásaikat. A küzdelem közel két órán át tartott, de a sokszoros túlerőben lévő SS katonák repeszgránátok és géppisztolyok segítségével végül bevették a felső szintet. A SOE jól képzett ügynökei ádáz ellenállást tanúsítottak, ás az utolsó lőszerig harcoltak. Opálka hadnagy az utolsó golyót magának tartogatta, és mikor a további ellenállás lőszer hiányában már lehetetlenné vált, önkezével vetett véget életének, Jan Kubis és Svarc pedig olyan súlyos sérüléseket szen-

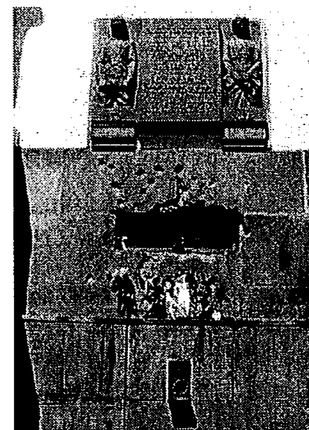
...de a németek egyetlen ügynököt sem fogtak el élve

vedtek a körülöttük felrobbanó kézigránátok repeszeitől, hogy csak egy-két perccel élték túl a tűzharcot. A Gestapo és az SS csalódott volt: nem sikerült a célpontokat élve kézre keríteni, ráadásul a helyszínre hozatott Karel Curda a kiterített holtak között csak egyetlen merénylőt fedezett fel – a nagy erőkkel végrehajtott akció tehát csúfos kudarcba torkollott. Von Treuenfeld nem nyugodott bele a felemás eredményekbe, és parancsot adott az épület ismételt átkuta-

tására. A visszatérő katonák izgatottan jelentették, hogy három helyett négy öltözet ruhát találtak – nyilvánvaló volt hát, hogy legalább még egy ellenálló a templom falai között bujkál. Az akció parancsnoka utasította embereit, hogy alaposan kutassák át az épületet. A keresés során két dolog is felkeltette figyelmüket: a nyugati bejárat közelében egy kőlapra bukkantak, alatta pedig egy falétrára, amely a pincébe vezetett, illetve találtak még egy nehéz és vastag, szemlátomást frissen befalazott kőlapot is. A cseh tűzoltóság parancsnoka, akit az SD szakértőként a helyszínre rendelt, közölte, hogy a befalazott kőlap eltávolítása órákat venne igénybe, így a németek a pince irányából akartak támadást indítani. Von Treuenfeld magához parancsolta a templom papját, és arra utasította, hogy szólítsa fel megadásra a lent rejtőző merénylőket. A lelkész többször is beszédet intézett a rejtőzködőkhöz, az ismételt felszólításokra azonban mindössze a következő választ kapták: „soha!". A Waffen- SS tisztje azonban nem akarta megkockáztatni az esetleges fiaskót: tisztában volt vele, hogy felettesei nem szitává lőtt holttesteket, hanem élő merénylőket kívánnak az akciótól. Lezáratta a pincébe vezető kőlapot, és könnygázgránátokkal kívánta harcképtelenné tenni az ügynököket, de ezen próbálkozása sem vezetett eredményre: a létrán ereszkedő német katonákat heves tűz kergette vissza. Von Treuenfeld ismét felfüggesztette az akciót: kiparancsolta a rohamosztagosokat, majd tűzoltófecskendőket hozatott, hogy elárasszák a pincét. Rövid várakozás után azonban azt tapasztalták, hogy a vízszint a vártnál jóval lassabban emelkedik, így valószínű, hogy a pince rendelkezik lefolyással, vagy szellőzőrendszerrel, amelyen át a keresett személyek kereket oldhatnak. A rajtaütést vezető

tiszt úgy döntött, hogy nem vár tovább, és kiadta a parancsot a végső támadásra. A Deutschland SS-hadosztály rohamosztaga behatolt a pincébe, ahol heves géppisztoly- és gránáttűz fogadta a katonákat. Közben von Treuenfeld súlyos fenyegetésekkel elérte, hogy a cseh tűzoltóság emberei szétzúzzák a másik lejáratot fedő kőlapot, így újabb út nyílt a támadók számára. Pokoli harc vette kezdetét: az ejtőernyősök, bár sorsuk ekkorra már véglegesen megpecsételődött, utolsó leheletükig ellenálltak, és ádáz harcot vívtak a sokszoros túlerőben lévő németek ellen. Egyikőjük sem került ki élve a pincéből: az utolsó pillanatban maguk ellen fordították fegyvereiket.

A cseh ellenállók emlékműve

A rajtaütés hat teljes órán át tartott. A hétfős csoporttal vívott harcban 350 német vett részt, közülük 14 SS katona vesztette életét, és 21-en szenvedtek súlyos, vagy könnyebb sérüléseket. Az ejtőernyősök közül egyet sem fogtak el élve, vagy a gránátrepeszek, vagy saját fegyvereik végeztek az ügynökökkel. A német válaszcsapás tényleges áldozatainak száma azonban ezrekre rúgott: a Reinhard Heydrich ellen elkövetett merénylet megtorlása során a nácik tízezernél is több civilt hurcoltak el különböző haláltáborokba, ezreket börtönöztek be, és 1500 személyre mondtak ki halálos ítéletet. A merényletet követő széleskörű tisztogatás, amelyben a Gestapo, az Abwehr és az SS egyaránt részt vett, elsodorta a Sokol-

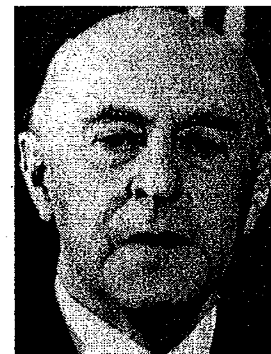
mozgalom vezetését. Karel Cuda, az áruló, aki feladta társait, informátori munkája ellenében komoly összegű júdáspénzt kapott, amelyből meglehetősen jól élt. A férfi túlélte a háborút, majd egy darabig bujkált, de 1946-ban letartóztatták, és kötél általi halálra ítélték.

A Reinhard Heydrich Reichsprotektor megölésére irányuló SOE akció sikerrel járt, az Angliában kiképzett ügynökök végeztek a rettegett helytartóval. A német megtorlás kegyetlensége azonban még a legpesszimistább előzetes kalkulációkon is messze túlmutatott, így a náci vezető elleni orvgyilkosság a brit titkosszolgálat egyik legvitatottabb hadműveleteként vonult be a második világháború történelmének könyvébe.

A Vagdalthús-hadművelet, avagy William Martin őrnagy, a beszédes holttest

A Fáklya hadművelet során a britek megsemmisítő vereségeket mértek a német hadseregre az észak-afrikai fronton, így 1942 novemberében lehetőség nyílt a dél-európai partraszállás megvalósítására. Az offenzíva tervezése során a legfontosabb problémát a földrajzi körülmények és a német fél nyilvánvaló válaszlépései okozták: mind stratégiai, mind geográfiai okokból egyértelmű volt, hogy a Szicília szigete a leginkább valószínűsíthető célpont, így a tengelyhatalmak komoly védelmi munkálatokba kezdtek. A britek a francia partoknál végzett építkezések példájából jól tudták, hogy a németek alapos és körültekintő munkát végeznek az erődítések létrehozásakor, és sem nyersanyagot, sem munkaerőt nem kímélve,

hihetetlen tempót diktálva képesek új védelmi vonalakat kiépíteni. London ekkor furcsa, a laikusok számára első olvasatban tökéletesen reménytelennek tetsző kérdést intézett a titkosszolgálatok felé: vajon el lehet-e terelni a tengelyhatalmak figyelmét az oly nyilvánvaló célpontról, és meg lehet-e akadályozni, hogy a tengelyhatalmak az invázióra kiszemelt szigetet bevehetetlen betonerőddé alakítsák? A komoly intellektuális kihívást hordozó felvetésre a brit Haditengerészet Hírszerző Szolgálata felől érkezett megfelelő válasz: az Ewen E. S. Montagu által vázolt terv egyedülálló volt, roppant szellemes, és nem utolsósorban könnyen kivitelezhető.

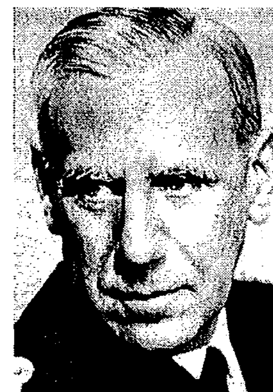
Ewen E. S. Montagu, a MIS tisztje

Montagu 1902-ben született, iskoláit Cambridge-ben és a Harvard Egyetemen végezte, jogászként doktorált, majd a Marine Intelligence Service biztonsági részlegénél helyezkedett el. Tagja volt annak a csoportnak, amely az új hadműveletek biztonságossá tételén munkált, így már jóval a kérdés hivatalos felvetése előtt körüljárta a problémát, és próbált rá kielégítő választ találni. Miután megkezdődtek az észak-afrikai hadműveletek, már tisztában volt vele, hogy a következő célpont csak és kizárólag Szicília lehet, miként azt is tudta, hogy a sziget elleni támadás bekövetkezte éppoly nyilvánvaló az ellenfél számára, mint amennyire nélkülözhetetlen, ha a szövetségesek meg akarják vetni a lábukat az európai kontinens déli részén. A feladat adott volt: ki kellett ötölni egy példátlanul hatásos megtévesztő manővert, amely segítsé-

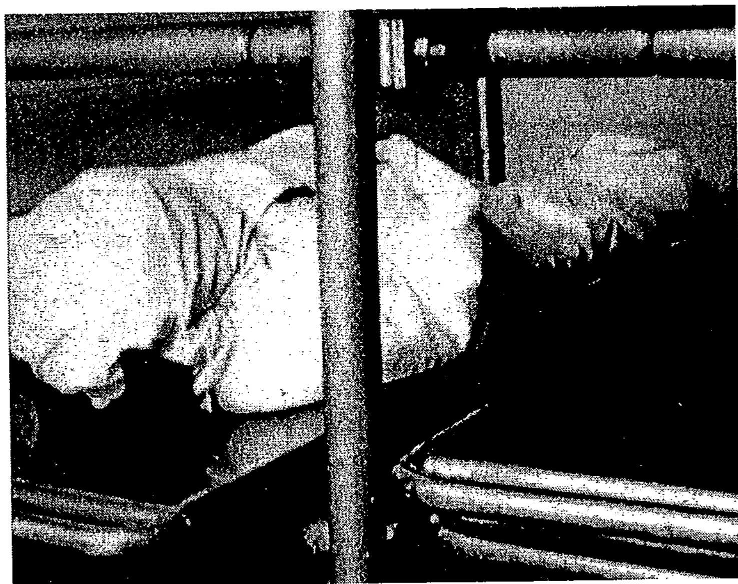
gével sikerül elhitetni a német hadvezetéssel, hogy a britek egy alapjaiban kivitelezhetetlen és teljességgel összerűtlen katonai manőverre készülnek. Montagu tisztában volt vele, hogy a Canaris tengernagy által vezetett Abwehr félrevezetése nem lesz könnyű feladat: mindenképpen számolni kell a német vezérkar könyörtelen precizitásával, így az akció sikerének legfontosabb zálogát a teljes körű garanciák kidolgozásában, a kockázati tényezők maradéktalan lefedésében látta.

A M.I.S. rangidős tisztje hosszas gondolkodást és értekezést követően úgy döntött, hogy egy különlegesen fontos dokumentumot kell az ellenfél kezére juttatni, amelyet egy, a brit vezérkarhoz tartozó személy ír alá, és amelyből az derül ki, hogy a szövetségesek Görögországban készülnek partra szállni. A legnagyobb gondot az üzenet átjuttatása jelentette: a nyílt provokáció erősen megkérdőjelezte volna az információ hitelességét, a kémhálózatok segítségül hívása pedig túlságosan is esetlegesnek tűnt, hisz egyetlen kettősügynök vagy beépült német hírszerző meghiúsíthatta volna a teljes akciót. Montagu úgy döntött, hogy egy különleges futárt kell alkalmazni, akinek megbízhatóságához kétség sem férhet, és akit semmiféle kihallgatás nem képes megtörni – legjobb lesz hát, ha a kritikus információt egy holttest fogja szállítani. A következő problémát a megfelelő tetem megszerzése jelentette. A hírszerzés tisztje nem kívánt fércmunkát végezni, így felkeresett egy kiváló patológust, Bernard Spilsbury professzort, és megtudakolta azokat a feltételeket, amelyek együttes megvalósulása esetén a hulla csakugyan hitelessé válhatott a német kórbonctani orvosok számára. A legkomolyabb problémát az okozta, hogy a vízbefúlt ember testén egyáltalán nem

lehettek külsérelmi nyomok, égések vagy csonkulások, így a Luftwaffe által végrehajtott terrorbombázások civil áldozatai semmiképpen sem voltak alkalmasak az adott szerepre. Spilsbury ezen kívül további fontos kritériumokra hívta fel a hírszerző figyelmét: többek között arra, hogy a vízbefúlt személy tüdejében folyadék található, amelynek hiánya minden más nyomnál beszédesebb a holtak nyelvét kiválóan beszélő boncolóorvosok számára. Montagu a titkosszolgálat valamennyi kapcsolatát igénybe vette, hogy az elemi követelményként megnevezett teljes körű diszkréció betartása mellett megfelelő hullát kerítsen, de ez irányú próbálkozása csak 1942 októberében hozott értékelhető eredményt. Egy londoni kórházban elhunyt egy tüdőgyulladásban szenvedő, 30 éves, magányos férfi. Prof. Spilsbury vizsgálata során a holttest megfelelőnek találtatott: a tüdőgyulladás következtében elhalálozott személyek légzőszervében ugyanis folyadék található, amelyet pár nap elteltével még egy jól képzett és tapasztalt patológus sem tud első látásra megkülönböztetni a tengervíztől. A holttestet az állagmegőrzés végett egy londoni hűtőházba szállították, majd Montagu felkereste az elhunyt férfi szüleit. Nem kis megkönnyebbülésére azt tapasztalta, hogy az idős házaspár szívén viseli a brit birodalom sorsát, és hajlandó a titkosszolgálat rendelkezésére bocsátani gyermekük földi maradványait. Mindössze két, meglehetősen méltányos feltételt támasz-

Wilhelm Canaris tengernagy, az Abwehr első embere

William Martin őrnagy, a kórház hullakamrájában

tottak, amelyeket Montagu gondolkodás nélkül elfogadott: a szülők ragaszkodtak a keresztény temetési szertartáshoz, illetve a teljes anonimitás megőrzéséhez (a hírszerző betartotta ígéretét: élete végéig őrizte az elhunyt személy titkát). A reménytelenül elnyúló kutatást követően végre adott volt a megfelelő holttest, így az első akadály elhárult az akció útjából. A következő lépésben hamis, ám tökéletesen kidolgozott és támadhatatlan személyazonosságot kellett felépíteni az életét vesztett ügynök számára. Némi gondolkodás után úgy döntöttek, hogy a Brit Tengerészgyalogság állományába „osztják be" a férfit, őrnagyi rangban, mivel az itt szolgáló katonák rendszeresen teljesítettek futárszolgálatot. Ezek után nevet kellett találni az őrnagynak, egy nem túl feltűnő,

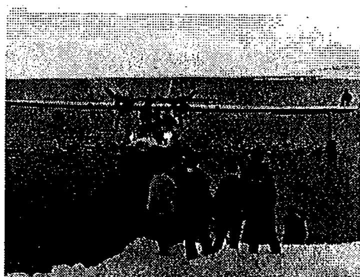
átlagos nevet, amely gyakran előfordul a brit hadsereg soraiban: az anonim holttestből így lett William Martin őrnagy, a Royal Marines katonája. Ezt követően Montagu nekilátott megtervezni az akció érdemi részét. A leginkább kritikus pont maga a hamis információt hordozó irat megszövegezése és elkészítése volt. Kézenfekvő megoldást jelentett volna ugyan egy hivatalos hadműveleti parancs, de ezeket a dokumentumokat a katonák vészhelyzetben mindig megsemmisítették, nehogy az ellenség kezére jussanak, így ezt a lehetőséget el kellett vetni. Úgy döntöttek, hogy egy szűkszavú, ám könnyen visszafejthető utalásokat tartalmazó magánlevél tökéletesen megfelel a kívánalmaknak. A címzett és a küldő személye az irat hitelességének szempontjából természetesen kiemelt jelentőséggel bírt, ezért némi tanakodás után úgy döntöttek, hogy az üzenetet a brit vezérkari főnök helyettese, Sir Archibald Nye fogja szignálni, a célszemély pedig a szövetséges haderők észak-afrikai hadseregének főparancsnoka, Sir Harold Alexander lesz. A már meglehetősen előrehaladott állapotban lévő műveletet azonban még nem kapta meg a Combined Operations jóváhagyását, az elhúzódó viták pedig arra késztették Montagu-t, hogy elegáns huszárvágással oldja fel a konfliktusokat. A rákövetkező napokban részletekbe menően kidolgozta a tervet, majd a hivatalos utat lerövidítve egyenesen Sir Winston Churchill elé terjesztette a művelettel kapcsolatos dokumentációt, arra kérve Nagy-Britannia miniszterelnökét, hogy engedélyezze a szokatlan jellegű és bizarr, ám komoly sikerrel kecsegtető vállalkozást. A zseniális terv rögvest elnyerte az államférfi jóváhagyását, Montagu pedig elegáns koporsóhumorról téve bizonyságot a Mincemeat, vagy Vagdalthús kódnévvel

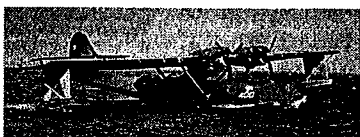
látta el a műveletet. Úgy döntött, hogy az első nyomot egy hamis sajtóhír fogja képezni, miszerint a britek elvesztettek egy PBY-5 típusú Catalina hidroplánt, amelynek fedélzetén többek között William Martin őrnagy is utazott. A repülőgép a Gibraltár szoros felett „tűnik majd el", a mentőosztagok pedig sem roncsokat, sem holttesteket, sem pedig túlélőket nem fognak találni. A hírszerzés emberei némi tanakodás után arra a következtetésre jutottak, hogy a művelet sikere szempontjából a legalkalmasabb lehetőség az, ha az őrnagy testét a dél-spanyolországi Huelva városa mellett sodorja partra a víz, mivel más célpontok esetén nem tudták kizárni annak a lehetőségét, hogy a vízihulla a britek által felügyelt Gibraltár partjainál kerüljön elő. Tudták, hogy a kiválasztott szakaszon komoly német ügynökhálózat tevékenykedik, amelynek tagjai jó kapcsolatokat ápolnak a spanyol hatóságokkal, így a brit haditengerész holtteste minden bizonnyal német kézre fog kerülni. Szerfelett valószínű, hogy a helyi rendészeti szervek fel fogják hívni az Abwehr embereinek a figyelmét a gyanús tetemre, és engedélyezni fogják a test és a nála talált iratok szemrevételezését, így a futár képes lesz ellátni a rá osztott feladatot. A valóságban természetesen nem repülőgéppel kívánták a célterületre juttatni William Martin porhüvelyét, hanem tengeralattjáróval. Montagu a szállítás tervezése során kénytelen volt rádöbbenni, hogy hiányzik egy kritikus jelentőséggel bíró eszköz: a hetek óta halott férfi testét a tíznapos tengeri utazás során különleges körülmények között kell tárolni, hogy ne induljon oszlásnak. Más lehetőség hiányában megbíztak egy londoni céget, hogy készítsenek el egy speciális, fémből készült, légmentesen zárható hengert, amely szárazjéggel működő

Sir Archibald Nye, a levél írója

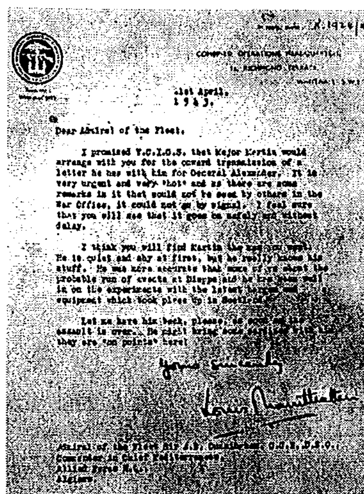
miniatűr hűtőkamraként üzemel. Időközben a vezérkar döntést hozott az invázió időpontját illetőleg, amelyet 1943. július 10-ére írtak ki. Montagu úgy vélte, hogy némi időt kell hagyni a németek számára, így a holttestet április 30-án kell vízbe dobni Huelva partjainál, hogy még aznap szárazföldre sodorja a tenger, és Martin őrnagy hozzáfoghasson az érdemi munkához – mihamarabb meg kellett hát kezdeni a Vagdalthús-akció előkészületeit. Montagu, a művelet értelmi szerzője megfogalmazta az ominózus levelet, amelyet a hitelesség miatt maga Sir Archibald Nye magántitkára gépelt le (az írógépszalag ugyanis desifrírozható, miként az adott írógép sajátosan kopott betűi is azonosíthatóvá teszik a készüléket), majd a brit vezérkari főnök helyettese írta alá, minek következtében a megfelelő ujjlenyomatok problémá-

PBY5 Catalina: ezen a típuson „utazott" William Martin őrnagy

ja is megnyugtató módon rendezésre került. A levélben a tiszt könnyen átlátható utalásokat tett Szardínia szigetére és Görögországra, inváziós célpontokként emlegette őket, ráadásul jelezte, hogy az oly kézenfekvőnek tűnő szicíliai támadásra mindössze az elterelő hadművelet szerepét osztották. Az utolsó előtti pillanatban a tökéletességre törekvő Montagu tovább finomította a tervet, és úgy döntött, hogy a biztonság érdekében a futár vigyen magával még egy levelet, amelyet a Combined Operations törzsfőnöke küld a Földközi-tengeren szolgálatot teljesítő brit flotta főparancsnokának. A magánjellegű üzenetben Lord Louis Mountbatten megengedett magának egy igencsak döcögős, ám a német hírszerzés szempontjából remekül elhelyezett tréfát: „Hozhatna talán magával néhány szardíniát, itt csak jegyre kapható!" – írta Sir Andrew Cunningham tengernagynak. Ezt követően a leveleket futártáskába helyezték, és hogy a táskát ne sodorja el a víz, lánccal rögzítették a holttest számára kiszemelt egyenruhához. A hivatalos iratok biztonságos partra jutását tehát sikerült megoldani, így ezt követően Montagu és társai figyelmüket William Martin őrnagy személyének irányába fordították: különböző iratokkal és magánjellegű tárgyakkal látták el a férfit, hogy a német ügynökök számára valódi katonának tűnjön. Ennek érdekében egy titkárnővel szerelmes leveleket írattak, amelyekből kiderült, hogy a tengerészgyalogos eljegyezte a nőt, és már az esküvőjüket tervezgették. Pam sorait alátámasztandó, a férfi tárcájába helyeztek egy előre legyártott számlát, amelyből kiderült, hogy William 53 font értékben vásárolt jegygyűrűt a szeretett nő számára, de a részletek iránti érzékenységüktől vezérelve egy banki folyószámla-egyenleget is kreáltak, amelyből kiderült, hogy Martin őrnagy pénzügyi egyenlege az ékszervásárlás miatt szolid hiányt mutat. A személyes utalások azonban mit sem érnek volna a hiteles okiratok hiányában, amelyek közül az útlevél okozta a legnagyobb problémát: a szerfelett körmönfont Montagu néhány, eleve hamvában holt próbálkozás után kénytelen volt rádöbbenni, hogy egy halott személyről teljességgel lehetetlen normális útlevélképet készíteni. Hetekig tartó lázas kutatás vette kezdetét, amelynek célja egy hasonmás előkerítése volt – a briteknek pedig hatalmas szerencsével sikerült ráakadni a megfelelő emberre. A fiatal, gyanútlanul viselkedő férfit egy ártatlan trükk segítségével sikerült megtéveszteni, így képesek voltak igazolványképeket készíteni a dublőrről. Az intellektuális kihívásban rejlő lehetőségektől valósággal megrészegült Montagu még arra is gondolt, hogy az Abwehr ügynököket küldhet az igazolványban bejegyzett címekre. A kockázat lefedése érdekében berendezték Martin otthonát, jól felkészített szomszédokat költöztettek a szomszédos lakásokba, szülőket kreáltak, majd a brit titkosszolgálat segítségével megfigyelés alá helyezték a célpontokat. Precíz, részletekbe menő munkával sikerült hát megteremteni a brit haditengerészet sohasem létezett katonáját, William Martin őrnagyot, majd miután

Combined Operations Headquarters,
1a, Richmond Terrace,
Whitehall, S.W.1

21st April,
1943.

Dear Admiral of the Fleet,

I promised V.C.I.G.S. that Major Martin would arrange with you for the onward transmission of a letter he has with him for General Alexander. It is very urgent and very "hot" and as there are some remarks in it that could not be seen by others in the War Office, it could not go by signal. I feel sure that you will see that it goes on safely and without delay.

I think you will find Martin [illegible]. He is quiet and shy at first, but he really knows his stuff. He was more accurate than some of us about the probable run of events at Dieppe and he has been well in on the experiments with the latest barges and equipment which took place up in Scotland.

Let me have him back, please, as soon as [illegible] assault is over. He might bring some [illegible] they are "on points" here!

Yours sincerely
Louis Mountbatten

Admiral of the Fleet Sir A.B. Cunningham, G.C.B., D.S.O.,
Commander in Chief Mediterranean,
Allied Force H.Q.,
Algiers.

A sorsdöntő jelentőségű levél

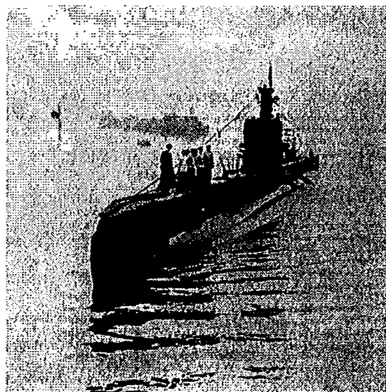
megérkezett a szárazjeges tartály, Montagu és társai a megfelelő ruhával és felszereléssel egyetemben meglátogatták a hűtőkamrát. A futár holttestének megfelelő preparálása nem zajlott zökkenőmentesen: a teljesen átfagyott tetemet képtelenek voltak felöltöztetni, így le kell olvasztani a testet, hogy rá lehessen húzni az alsóruházatot és az egyenruhát - a szűk csizmával még így is sokat bajlódtak. Az irattáskát hozzáláncolták a köpenyhez, a tárcát a zubbony belső zsebébe helyezték, majd utolsó simításként kulcsokat, cigarettát, írószerszámot és jegyzetfüzetet, illetve előre dátumozott színházjegyeket tettek a ruha különböző zsebeibe. William Martin őrnagy a meglehetősen bizarr eljárást követően menetkész állapotba került, és végre elindulhatott a jelentőségteljes bevetésre. Montagu ekkor behozatta a szárazjeget tartalmazó tartályt, és a hullát nem kis vesződség árán az Optical Instruments, vagyis Optikai Műszerek felirattal jelölt kapszulába helyezték. A hírszerzés emberei meglehetősen derűs hangulatban, a jól végzett munka biztos tudatában pakolták fel a tartályt a teherautó rakterébe, majd maguk is felszálltak, és Holy Loch felé vették az irányt. Emlékirataiban Montague arról számolt be, hogy a hullaházzal szemben lévő moziban éppen egy kémfil-

HMS Seraph tengeralattjáró...

met vetítettek, az utcán pedig kíváncsi nézők tömege csoportosult: a titokzatos katonai akció bemutatásának ígéretével filmszínházba csábított tömegre tekintve büszkeség töltötte el őket, és legszívesebben eldicsekedtek volna az általuk kidolgozott, szerfelett rafinált terv valamennyi apró részletével. Óvatosan vágtak át a légitámadások miatt elsötétített utcákon, mivel rettegtek tőle, hogy az utolsó előtti pillanatban valamiféle ostoba közúti baleset áldozatává válhatnak, és emiatt a Vagdalthús-hadművelet ügye törést szenved. Hajnali öt órakor érkeztek meg a haditengerészeti támaszpontra, ahol már várta őket a HMS Seraph egység. Az „optikai műszereket" tartalmazó tartályt egy daru segítségével juttatták a fedélzetre, majd Montagu is felszállt a tengeralattjáróra, Jewel kapitány pedig parancsot adott a merülésre.

Kisebb-nagyobb kalandok után (egyszer egy saját, egy ízben pedig egy német repülőgép dobott bombát a felszínre emelkedett tengeralattjáróra) április 29-én a HMS Seraph elérte a célterületet. Montagu biztos akart lenni benne, hogy a hullát a megfelelő helyen fogja partra sodorni a víz, így a tengeralattjáró egészen a Huelva folyó torkolatáig merészkedett. Itt periszkópmélységre merültek, és kivárták az éjszakát, majd éjfél körül ismét felszínre emelkedtek. A matrózokat Montagu visszaparancsolta a hajótestbe, így csak a haditengerészet tisztjei maradtak mellette – a hírszerzés embere őket utasította, hogy hoz-

... tornyában Jewel kapitány

zák fel a tartályt a fedélzetre. A kapitány és tisztjei eleddig a pillanatig úgy tudták, hogy a fémtartályban automatikus meteorológiai műszerek vannak, amelyek rádión keresztül továbbítanak adatokat, de mivel Montagu egyedül nem volt képes elvégezni a holttest vízre bocsátását, Jewel kapitányt és két helyettesét kénytelen volt beavatni a hétpecsétes titokba. Ezt követően kiemelték a hullát a szárazjégről, majd megvizsgálták. Megbizonyosodtak róla, hogy az iratok és a személyes tárgyak a helyükön vannak, ellenőrizték a láncot és a táskát, mentőmellényt adtak rá, majd rövid haditengerészeti tiszteletadást követően a vízbe csúsztatták az ismeretlen személyazonosságú William Martin őrnagy testét.

A víz által sodort hullára alig pár órával később egy spanyol halász talált rá, aki csónakjába emelte a testet, és a közeli strandra szállította. A helyi rendfenntartó erők a testet és a hozzá láncolt táskát azonnal a Huelva kikötőjében székelő tengerészeti főparancsnokság épületébe szállították, ahol a tisztek szemrevételezték a brit katona holttestét, majd elrendelték a boncolást. Dr. Contioso belgyógyász a vizsgálatot követően megállapította, hogy a férfi halálát minden kétséget kizáróan fulladás okozta, a holttest pedig körülbelül 5-6 napja lehet a vízben. Az orvosi szakvélemény és a személyes jellegű dokumentumok kölcsönösen megerősítették egymást: a holttestnél talált színházjegyek azt bizonyították, hogy a férfi 22-én még a szigetország fővárosában tartózkodott, a katonai klubból származó számlaegyenleget pedig, amelyet Martin őrnagy nyilvánvalóan az elutazás előtt kapott kézhez, 24-én keltezték. A spanyolok a nemzetközi egyezmények értelmében ekkor értesítették a brit képviseletet ellátó Morris és Haseldan ügynökséget, hogy egy vízbefúlt tengerészgyalogsági összekötő tetemére bukkantak. Az ügynökség rádióüzenetet küldött Londonba, amelyben tudatták a vezérkarral William Martin őrnagy tragikus sorsát, a futártáskáról azonban nem tettek említést. Gyorsan megérkezett a válasz, amelyben felszólították Sir Samuel Hoare nagykövetet, hogy azonnal lépjen kapcsolatba a spanyol hadsereg vezérkarával, és minél gyorsabban szerezze vissza a holttestnél talált, szigorúan titkos iratokat tartalmazó táskát. A korona képviseletében eljáró politikus személyesen kereste fel Alfonso Arriega vezérkari főnököt, és tapintatosan, ám igen határozottan kérte, hogy adja át az irattáskát és annak hiánytalan tartalmát. A német titkosszolgálattal baráti viszonyt ápoló spanyol tiszt Montagu várakozásainak megfelelően nemleges választ adott, és közölte a konzullal, hogy az iratok visszaszolgáltatása csak azután válik lehetségessé, hogy a spanyol hatóságok megtekintették és át-

William Martin őrnagy sírja

vizsgálták azokat. Sir Samuel Hoare az eredménytelen párbeszédet követően jelentést tett Alfonso Arriega döntéséről, mire az otthoniaktól újabb, az elsőnél is határozottabb felszólítás érkezett, amelyben ellentmondást nem tűrő hangnemben közölték a nagykövettel, hogy bármi áron, de szerezze vissza a táskát, és futárposta segítségével sértetlenül juttassa el Gibraltárra. Az egyre erőszakosabbá váló brit tisztviselő viselkedése magára vonta a spanyol hadsereg főparancsnokának figyelmét, aki felbontotta a táskát, és elolvasta a levelek címzését – a napnál is világosabbá vált, miért is ragaszkodtak a britek olyannyira a dokumentumokhoz, és miért akarták mindenképpen visszaszerezni a futár által szállított üzeneteket. Arriega tudta, hogy némi időhúzáson kívül más törvényes eszköz nem áll rendelkezésére, hogy visszatartsa a dokumentumokat, így haladéktalanul értesítette a német titkosszolgálat, az Abwehr helyi szervezetének vezetőjét, Wilhelm Lenz tengerészkapitányt. A Leissner álnéven ténykedő ügynök arra utasította a spanyolt, hogy semmiképpen ne bontsa fel a borítékokat, még csak ne is érintse őket, majd elindult, hogy megkaparintsa a pusztán felületes információk alapján is szerfelett ígéretes hírszerzési fogásnak tűnő dokumentációt. Wilhelm Lenz átvette, majd a madridi német nagykövetségre szállította a leveleket, ahol már várta a különleges stáb: a megfelelő szakemberek óvatosan felbontották a borítékokat, fotókópiákat készítettek tartalmukról, majd nagy műgonddal ismét lezárták őket, hogy a britek ne gyanakodjanak az idegenkezűségre. Az Abwehr ügynöke azonnal rádiókapcsolatot létesített Berlinnel, majd tájékoztató jellegű rövid jelentést adott felettesei felé a levelek tartalmából. A vezérkar utasította, hogy azonnal indítson

A szicíliai invázió sikerét követően a szövetséges haderő megvetette lábát Európában

útnak egy futárt, és juttassa a Harmadik Birodalom fővárosába a levelekről készült másolatokat, hogy további vizsgálatokat végezhessenek azok hitelességét és tartalmát illetően. Alig telt el pár óra, és a Lufthansa menetrendszerű polgári járatán utazó futár megérkezett Berlinbe. A németek vizsgálat alá vonták az iratokat, de kissé megszédülhettek a dokumentumok tartalmától, mivel furcsa módon megelégedtek a boncolási jegyzőkönyv és a személyes dokumentumok által szolgáltatott, hitelesnek tűnő bizonyítékokkal. Nem küldtek ügynököket a megadott hivatkozási címekre, nem keresték fel William Martin menyasszonyát, nem kutattak a Timesban megjelent gyászjelentés után, és nem tettek kísérletet arra, hogy összevessék a levél megírásához használt írógép jellegzetességeit a Sir Archibald Nye magántitkára által használt gép hasonló paramétereivel. Nem sokkal később a németre fordított üzenetek eljutottak Berchtesgadenbe, az Adolf Hitler számára kiállított szakértői vélemény pedig kiállt a dokumentumok hitelessége mellett, és valószínűsítette, hogy az ellenséges hírszerzés nem szerzett tudomást róla, hogy az anyag német kézre került. Az eredeti iratokat ekkorra már visszajuttatták a

brit nagykövetségre, május másodikán pedig elhantolták William Martin földi maradványait, és az esetleges exhumálást megelőzendő, nehéz sírkővel zárták le a hantot. A táska ezt követően Gibraltárra került, majd Londonba, ahol Montagu szakértői a borítékokon talált csipesznyomokból arra a következtetésre jutottak, hogy a borítékokat avatott kezek felbontották, majd ismét lezárták.

Május 15-én, alig három héttel a szövetségesek szicíliai partraszállása előtt a német vezérkar gyalogsági egységeket, páncélosalakulatokat és haditengerészeti egységeket irányított Peloponnészoszra, Korzika és Szardínia szigetére, illetve a nevezett területeken elrendelte a védelmi létesítmények gyors telepítését. Az átcsoportosítást szolgáló hadműveletek során alaposan megritkították a Szicíliában állomásozó német egységeket, felfüggesztették az erődítési munkálatokat, a helyi partvidéken cirkáló haditengerészeti torpedónaszádokat pedig a sziget északi részéhez rendelték.

Ewen E. S. Montagu bizarr és egyedülálló terve maradéktalanul beváltotta a hozzá fűzött reményeket: az Abwehr felült a rafinált cselnek, amely a partraszállásban résztvevő szövetséges katonák ezreinek mentette meg az életét, és lehetővé tette, hogy az egyesített haderő megvesse lábát Európa földjén. Nem túlzás kijelenteni, hogy a minimális erőforrások segítségével megvalósított, egyetlen katona életét sem követelő, bámulatra méltó körültekintéssel végrehajtott Vagdalthús-hadművelet a második világháború legnagyobb horderejű félrevezetési manővere volt.

(A kilencvenes évek közepén a hadtörténeti kutatók Glyndwr Michael néven azonosították a holttestet)

Noor-un-nisa Inayat Khan hercegnő

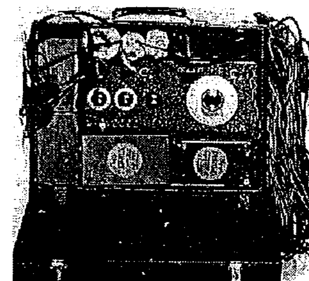

Noor-un-nisa Inayat Khan hercegnő

Az indiai főnemesi család sarja, Noor Inayat Khan 1914. január 2-án született Moszkvában, a Kreml épületében, a legendás moszlim uralkodó, Tipu szultán egyenes ágú leszármazottjaként. Édesapját, Inayat Khant maga Raszputyin hívta meg az orosz birodalomba, hogy II. Miklós cár különleges tanácsadójaként vállaljon tisztséget, mint iszlám szakértő. A család a bolsevik forradalom kirobbanásakor elhagyta Moszkvát, majd Párizsban telepedtek le. A fiatal hercegnő ifjúkorában kiváló oktatásban részesült, a politikai ügyek irányában azonban sokáig közömbösnek mutatkozott: a zene és az irodalom, azon belül is az indiai archaikus mesék világa iránt azonban lázas érdeklődést tanúsított. A harmincas évek elején már a párizsi rádió számára írt gyermekmeséket, és folyamatosan gyűjtötte a roppant gazdag indiai folklór különböző történeteit. Iskolatársai Noor hercegnőt intelligens és nyílt, ám félénk és önbizalomhiánnyal küszködő, muzikális és poétikus alkatként jellemezték. 1927-ben édesapja meghalt, de a család nem kívánta elhagyni addigi lakhelyét: jól érezték magukat Franciaországban, és semmiképpen sem óhajtották megszakítani a gyermekek oktatását. Csak a Harmadik Birodalom agresszív terjeszkedése által képviselt, folyamatosan növekvő fenyegetés volt képes arra bírni őket, hogy Londonba költözzenek. Itt a család újra berendezkedett, Noor Inayat Khan a Sorbonne egyetem gyermekpszichológiai képzésén

Jeanne-Marie Regnier, a SOE ügynöke

szerzett diplomát, nyelveket és zenét tanult, majd szabadúszó újságíróként tevékenykedett. 1939 végén megjelent első könyve, a Jataka Mesék, amely klasszikus indiai történetek általa elbeszélt változatait gyűjtötte össze. Nagy-Britannia hadba lépésekor Noor Inayat Khan és húga úgy döntöttek, hogy lehetőségükhöz mérten támogatni kívánják a szövetségesek Adolf Hitler ellen vívott harcát, így felvételüket kérték a Vörös Kereszt nővérképző tanfolyamára, amely elvégzését követően csatlakoztak a nemzetközi humanitárius szervezet állományához. A náciellenes nézeteket valló hercegnő azonban úgy érezte, hogy a nővéri munkánál sokkalta komolyabb szerepet is vállalhat a Németország ellen folyó háborúban, így a RAF kötelékében önkéntes szolgálatot teljesítő bátyja példáját követve 26 éves korában belépett a WAAF kötelékébe. Felettesei a Harrogate városában lévő támaszpontra irányították, ahol rádióoperátori oktatásban részesült. 1941 júniusában már a brit légierő egyik bombázóiskolájában teljesített szolgálatot, ahol továbbképzéseken vett részt, amelyeken különböző rejtjelezési és más katonai hírközlési módszereket sajátított el. Irodalmi ambícióinak azonban a honi fronton teljesített háborús szolgálat sem vethetett gátat, így szabadidejében folyamatosan alkotott, írásait pedig a BBC „Gyermekek Órája" című műsorában publikálta. 1941 nyarát írtak ekkor, a friss hírszerzői jogosítvány birtokában lévő Special Operations Executive már folyamatosan toborozta az ügynököket. A nyughatatlan, romantikus természetű Noor hercegnő jelentkezett az egyik felhívásra. Az első meghallgatás után úgy érezte, hogy a lehető legrosszabb hatást gyakorolta a bizottságra, mivel véleménye szerint a brit visszafogottsághoz mérten túlzó szenvedéllyel nyilatkozott India függetlenségének elkerülhetetlen bekövetkeztéről és az egyetemes emberi szabadságjogok sérthetetlenségéről – biztos volt benne, hogy nem sikerült átjutnia az első rostán. Napokon belül kiderült, hogy tévedett: a Háborús Minisztérium levelet küld számára, amelyben megnevezték a második találkozó időpontját és helyszínét. A Viktória Hotel egyik szobájában Noor Inayat Khant a hírszerzés tisztje, Jepsen százados várta, aki részletes felvilágosítást adott számára az általa vágyott státusz természetét, a vele járó kötelességeket és veszélyeket illetőleg. A férfi elmondta, hogy Európa nyugati felén szervezés alatt lévő ellenállási mozgalmak hatékony működtetéséhez szükségük van olyan szakemberekre, akik kiválóan értenek a rádiókészülékekhez és a rejtjelezéshez, rendelkeznek helyismerettel, beszélik a francia nyelvet, viszont nem szerepelnek semmiféle katonai nyilvántartásban. A százados nyílt lapokkal játszott, így nem titkolta el a feladattal járó kockázatot sem: részletesen beszámolt a Gestapo és az Abwehr működéséről, a német kémelhárítás módszereiről és a kényszervallatásokról, miként arra is figyelmeztette a hercegnőt, hogy az elfogott ellenséges ügynökökkel szemben érvényben lévő kizárólagos szankció a ha-

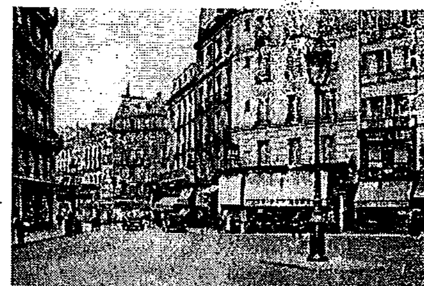

Rádiókészülék

lálbüntetés. Noor Inayat Khan ennek ellenére igent mondott a felkérésre.

A SOE kiképzés 1943 februárjában vette kezdetét, a Surrey megyében található Wanborough Manorban. A hercegnő remek hallgatónak bizonyult: szerteágazó nyelvtudása és helyismerete, valamint rádióoperátori képesítése miatt társainál gyorsabban végezte el a különböző tréningeket. Kiképzői szerint az elméleti kurzusokon fürge volt és mindig pontos, így felettébb megbízható teljesítményt nyújtott. A gyakorlati vizsgára Hampshire városában került sor. A leendő ügynököket a SOE idegen, számukra ismeretlen városba szállította, amelyben az oktatók soraiból kikerült „ellenséges ügynökhálózat" ténykedett. A hercegnő sikerrel vette az akadályt: képes volt biztonságos rejtekhelyet kiépíteni, felállítani és működtetni az adót, majd továbbítani az átvett rádióüzeneteket. Az utolsó, legnehezebb próba során az instruktorok a Gestapo által alkalmazott kihallgatási módszereknek tették ki a hallgatókat, megfélemlítették és terrorizálták, fizikai bántalmazások és lélektani nyomás alá helyezték őket, hogy bebizonyosodjon, képesek elviselni a tortúrát, amelyet el fognak szenvedni, ha szerencsétlenül járnak, és a német titkosrendőrség vagy a kémelhárítás gyanúsítottként vallatja ki őket. A Noor hercegnő vizsgáztatására kirendelt tiszt jelentése szerint az önkéntes könnyen megfélemlíthető, pszichikailag gyenge, és egyáltalán nem képes elviselni a fokozott terhelést. Összefoglaló jellemzésében az alábbi megállapításokat vetette papírra: „Remekül bírja a szellemi terhelést, keményen dolgozik és elméje éles. (...) Személyisége instabil és temperamentumos, így igencsak kétséges, hogy képes lenne-e helytállni valós körülmények között.". A SOE

tisztje azonban, aki folyamatosan figyelemmel kísérte Noor Inayat Khan teljesítményét, meglehetősen kurta kommentárt biggyesztett a kedvezőtlen minősítés margójára: „Nonszensz". A SOE a szimulált kihallgatás tanulságai ellenére is úgy döntött, hogy beveti a frissen végzett ügynököt – valószínű, hogy rádióoperátori tapasztalatai és helyismerete miatt kockáztatták meg az átdobását. Noor Inayat Khan hercegnőt Jeanne-Marie Regnier névre szóló személyazonossággal látták el, majd megkapta a fedőnevét: a Különleges Műveletek Osztálya Madeleine azonosítóval vette lajstromba a fiatal nőt.

A Gestapo párizsi irodája

Noor Inayat Khan 1943 júniusának közepén, kritikus időpontban érkezett Franciaország fővárosába. Egymás után borulták meg az ellenállási mozgalmak, így a Prosper hálózat is az összeomlás küszöbén állt, mivel a német Abwehr hollandiai F-szekciójának két ügynöke beépült soraik közé, és jelentéseik eredményeképpen a Gestapo emberei már szinte naponta tartóztatták le az ellenállási mozgalmak tagjait. A fiatal nő a SOE utolsó eligazításán kapott jelszó birtokában felkereste a számára kijelölt kapcsolatot, egy Emile Henri Garry nevű idős asszonyt. A jelszavak kölcsönös bemondása után az ügynök igen kedvesen fogadta frissen érkezett bajtársát, és bevezette őt a helyi ellenállás soraiba. Noor hercegnő eleinte nehézkesen boldogult, de szállásadója segítségével megtanulta kezelni az új kód-

Az út vége: Dachau

könyveket, és munkához látott. Az éles körülmények között azonban hamar kiderült, hogy a SOE által túl gyorsan, kapkodva felkészített ügynök rosszul viseli a végletekig feszített életmódot, amely a hírszerzői tevékenység elválaszthatatlan része: egy ízben például egyszerűen elvesztette a személyes kódjait tartalmazó táskát. Tapasztaltabb társai azonban pártfogásba vették a kimagasló elméleti képzettsége ellenére a terepen zöldfülűként viselkedő ügynököt, így Jeanne-Marie Regneir görcsei lassan felengedtek. A hercegnőt a komoly rutinnal bíró Gilbert Norman mellé osztották be, aki Versailles északnyugati részébe helyezte át. A csoport tagjait ekkor már jól ismerte a Gestapo helyi irodája, a Prosper ügynökei azonban az egyre szaporodó intő jelek ellenére is tovább végezték titkos tevékenységük: brit ügynököket fogadtak, helyi civileket szerveztek be, rádióüzeneteket továbbítottak, és próbálták feltérképezni a helyi ellenállás teljes hálózatát, hogy kapcsolatba léphessenek a még ismeretlen náciellenes erőkkel. Pár nappal később a sejt újra egyesült, majd visszatért Párizsba, hogy előkészítsék a terepet egy újonnan

érkező csoport számára. A Gestapo azonban rajtuk ütött: a csapat három tagját letartóztatták, a többiek is csak nehezen tudtak kicsúszni a jól felépített csapdából. Az akciót követően a németek széleskörű hajtóvadászatot indítottak a Prosper szabadon maradt tagjai után, és csak azok a személyek voltak képesek megúszni a tisztogatást, akik fokozottan betartották a biztonsági előírásokat, így valódi nevüket még társaiknak sem árulták el, néhány percnél tovább sohasem sugároztak, nem mutatkoztak együtt, nem beszéltek angolul és folyamatosan változtatták a rádióadások továbbítására igénybe vett helyeket. A kezdeti balfogásait követően mindig óvatosan és körültekintően viselkedő Noor hercegnő, bár neve szerepelt a Christmann által továbbított listán, megmenekült, és folytathatta munkáját. A SOE ekkor már gyanította, hogy a keserves nehézségek és komoly veszteségek árán kiépített Prosper hálózatot felderítették a nácik, így felajánlották számára, hogy kimenekítik az országból, de Jeanne-Marie Regneir visszautasította a felkínált lehetőséget. A fiatal nő még alig két hete volt Párizsban, de az Abwehr F-szekciója által beépített német kémek jelentéseiből kiválóan informált Gestapo állhatatos munkájából adódóan már elvesztette legfontosabb kapcsolatait, és bujkálásra kényszerült. Folyamatosan költözött és megállás nélkül változtatta az adó helyét, de aktív maradt: szállodákból, vendégházakból, illetve elhagyatott épületekből sugárzott. Az adó üzembe helyezése előtt minden esetben bejárta a környéket, gyanús gépjárművek, bemérő felszereléssel ellátott teherautók, lehetséges Gestapo ügynökök után kutatott, és csak akkor látott hozzá, ha a körülmények lehetővé tették a kockázatmentes sugárzást. A nyár hátralévő részét szakadatlan meneküléssel töltötte, de a hihetetlen nyomás, illetve a lebukástól való félelme ellenére

is kiválóan ellátta a rá testált feladatokat, és folyamatosan sugározta jelentéseit. London augusztus végén újra felajánlotta számára, hogy kijuttatják az egyre veszélyesebbé váló országból, de Madeleine ismét nemleges választ adott. Elhagyta Párizst, és egy Neuilly-sur-Seine-ben lévő apartmanban rendezkedett be: a rádióadó antennáját egy fa lombkoronájához erősítette, majd a rá leselkedő halálos veszedelemmel dacolva kitartóan továbbította jelentéseit. Ekkorra már a németek gyakorlatilag felszámolták a Prosper hálózatot, így Noor azt az instrukciót kapta, hogy lapuljon meg, és egy időre függessze fel tevékenységét. 1943 szeptemberére a helyzet olyannyira kritikussá vált, hogy Madeleine komolyan foglalkozott a menekülés gondolatával, és jelezte London felé, hogy készítsék elő a hazaszállítását – ekkor már azonban késő volt. A Gestapo tisztában volt vele, hogy Noor Inayat Khan még mindig az országban tartózkodik, és annak ellenére, hogy az általa sugárzott adásokat még nem sikerült bemérni, készen álltak a letartóztatására. A Madeleine néven ismert ügynök volt az utolsó aktív tagja a Prosper hálózatnak, és az SD számára kiemelt jelentőséggel bírt az utolsó London felé sugárzó adó mihamarabbi elnémítása, amelynek hollétéről csak igen halovány fogalmaik voltak. A hercegnő tartózkodási helyét végül egy, a nácik számára anyagi ellenszolgáltatásért dolgozó kettősügynök adta ki. 1943 novemberének elején a német titkosrendőrség lecsapott: a hercegnőt letartóztatták, az általa használt rádiókészüléket és a kódkönyveket pedig lefoglalták.

Noor Inayat Khant elfogását követően azonnal a párizsi Gestapo iroda székházába szállították, és az ötödik emeleten lévő zárkák egyikében tartották fogva. A SOE ügynöke nem vesztegette idejét, az első adandó alkalommal megkísérelte a szökést: kimászott a fürdőszoba egyik ablakán, majd sikerült neki feljutni a tetőre, de az őrök végül elfogták, és visszatoloncolták cellájába. A következő hetekben a SOE ügynöke számtalan kihallgatáson esett át, fizikai és pszichológiai kínzások, ajánlatok és fenyegetések segítségével próbálták megtörni, illetve együttműködésre bírni. A Gestapo kegyetlen tortúrája azonban a kínzók legnagyobb bosszúságára nem ért célt: a fogoly végig tagadott, és azt állította, hogy valódi neve Nora Baker, és nem a titkosszolgálat, hanem a WAAF számára dolgozik. Noor Inayat Khan kitartott, nem adta fel sem társait, sem kapcsolatait. A nácikkal való kollaboráció helyett inkább összebeszélt a szomszédos cellákban elhelyezett ügynökökkel és újabb szökést tervezett. A raboknak csodával határos módon sikerült kijutniuk a Gestapo épületéből, de nem sokkal később elfogták őket. Az SD a második szabadulási kísérletet követően végleg letett annak a lehetőségéről, hogy megfordítsa az ügynököt, és mint „különösen veszélyes" rabot a Pforzheimben lévő, közbűntényesek számára fenntartott börtönbe vetették. A fogoly állhatatossága miatt feldühödött Gestapo mindenre kiterjedő instrukcióinak eredményeképpen a fiatal nőt embertelenül kegyetlen körülmények között tartották: kezeit és lábait összeláncolták, a láncokat pedig a betonba ágyazott karikához rögzítették. Noor Inayat Khan rengeteget szenvedett, mivel a súlyos és szoros béklyók miatt

Noor Inayat Khan (1914.01.01. - 1944.09.13.)

sem rendesen aludni, sem táplálkozni, sem tisztálkodni nem volt képes. A hercegnő testét borzalmasan meggyötörték, de szellemét nem voltak képesek megtörni: továbbra is elutasította a nácik ajánlatát. Tíz hónap fogságot követően a Gestapo parancsára a Nora Baker nevű elítéltet Pforzheim börtönéből 1944. szeptember 12-én Dachauba szállították, majd a rákövetkező napon kivégezték. A koncentrációs táborban sínylődő szemtanúk beszámolója szerint a bilincsbe vert Noor Inayat Khan hercegnőt brutális ütlegekkel próbálták meg az őrök rábírni, hogy kiáltson „Heil Hitler"-t, de az agyongyötört nő nem engedett – ekkor egy SS tiszt megelégelte az őrszemélyzet tekintélyére nézve veszélyes incidenst, odalépett a fogolyhoz, térdre állította, és tarkón lőtte.

Az Interallié kémszervezet bukása

Roman Garby-Czerniawski a második világháború kitörésekor a lengyel hadsereg légierejében teljesített szolgálatot, századosi rangban. Részt vett a sokszoros túlerőben lévő német csapatok ellen vívott reménytelen harcokban, majd közvetlenül Lengyelország összeomlása előtt sok más bajtársához hasonlóan felettesei parancsára elhagyta az országot. Roman Czerniawski Varsóból Romániába repült, majd onnan Franciaországba vezényelték. A pilóta itt elvégezte a hadiakadémia kurzusát, amely során töviről hegyire megismerte a német hadsereg felépítését és a működését igazgató szabályok rendszerét. Az átképzést követően rövid ideig a francia hírszerzés számára dolgozott. Elzászban teljesített szolgálatot, mikor a Wehrmacht győzhetetlennek hitt csapatai

Roman Garby-Czerniawski repülő alezredes, alias Armand Borni, alias Valenty – az Interallié kémhálózat feje

bemasíroztak az országba. A francia titkosszolgálat vezetése menekülni kényszerült, a terepen ténykedő ügynököket pedig arra szólították fel, hogy maguk is hagyják el a megszállt országot, és kis csoportokat alkotva próbáljanak meg Angliába jutni. Czerniawski azonnal felkerekedett, és útnak indult: Lunéville városába igyekezett, ahol egykori parancsnoksága székelt, bízva benne, hogy sikerül találkoznia a titkosszolgálat embereivel, és együtt

kelhetnek át a csatornán. A gyülekezési pontig vezető út a német ellenőrző pontok és az őrjáratok miatt veszélyes volt, így a férfi megannyi viszontagságtól gyötörve, kimerülten és rongyosan, iratok nélkül érkezett meg a településre. Társait hiába kereste, a főhadiszállás kihalt volt. A holtfáradt, kétségbeesett ügynök egy Renée Borni nevű asszonytól kapott segítséget. Az özvegy néhány napra befogadta, így Czerniawski kipihenhette magát az átkelés előtt. Indulás előtt Renée Borni átadta elhunyt férje iratait: a lengyel katonatiszt így hiteles személyazonosítókhoz jutott, amelyek Armand Borni névre szóltak. A férfi egy rozzant kerékpárral indult el a csatorna felé: készen állt rá, hogy társak nélkül, egyedül kísérelje meg a szökést. Franciaország útjai ekkor már német menetoszlopokkal és menekülő polgárokkal voltak tele, így Czerniawski, eleinte önkéntelenül érdeklődve, a kilométerek fogyásával pedig egyre tudatosabban, figyelni kezdte az ellenséges haderő egységeit. Az akadémián szerzett ismeretei alapján pár óra után már képes volt elkülöníteni az alakulatokat, meghatározni az állomáshelyeiket, felmérni a műszaki eszközök állapotát és a személyi állomány jellemzőit. A nyekergő bicikli pedálját tekerve merész gondolat vert benne tanyát: átértékelte helyzetét, és úgy vélte, hogy korántsem biztos, hogy Angliában jobban és eredményesebben tudná szolgálni a náciellenes erőket, mintsem ha a megszállt Franciaországban maradna, és tovább végezné hírszerzői munkáját. Úgy gondolta, épp elég pilóta akad a szigetországban, ráadásul többségük bizonyosan jobban képzett és tehetségesebb nála, ellenben a francia titkosszolgálat evakuálását követően a britek már nem rendelkeznek helyi kapcsolatokkal, amelyekre pedig minden bizonnyal hatal-

mas szükségük lenne. Némi mérlegelés után Czerniawski úgy döntött, hogy nem hagyja el az országot, hanem erejét, képzettségét és tehetségét egy helyi hírszerzési szolgálat felállításának és működtetésének fogja szentelni.

A lengyel légierő pilótája a németek által megszállt Franciaországban maradt, és Toulouse városában telepedett le. Czerniawski nem vesztegette az időt, már 1940 nyarán hozzálátott a földalatti hálózat kiépítéséhez. Valódi személyazonosságát biztonsági okokból nem kívánta felfedni, így az özvegyasszony által rendelkezésére bocsátott iratokkal igazolta magát, és a továbbiakban az Armand Borni nevet használta. A férfi intenzív toborzásba kezdett, és a németekkel szemben ellenséges érzületeket viselő hazafiak közül sokakat sikerült megnyernie az ellenállás számára. Czerniawski gondosan járt el, és csak jól megválogatott, minden szempontból megbízható személyeket szervezett be, kerülve a gyenge láncszemeket, a nem eléggé elhivatott önkénteseket, illetve a kémgyanús elemeket. Az Interallié hálózat alapjai 1940 őszén már le voltak fektetve, így a szervezet megkezdhette működését: az ügynökök a német hadsereg csapatmozgásait, a kikötőkben zajló forgalmat, a laktanyákat és a repülőtereket vonták megfigyelés alá. Szeptemberben már folyamatosan érkeztek a jelentések, amelyek Czerniawski által kerültek elemzésre: a Toulouse-ban lévő központ egyre több adattal bírt a német katonai történéseket illetőleg. Az Interallié feladata azonban nem merülhetett ki a hírszerző hálózat tagjaitól kapott adatok elemzésében, mivel a beérkezett információk alapján készített jelentések önmagukban még fabatkát sem értek – valahogy át kellett őket juttatni a csatornán. Ekkor még nem rendelkez-

tek rádióval, tehát írott dokumentumokat kellett továbbítani, ami fokozottan veszélyes volt, de néhány hamvában holt próbálkozás után sikerült futárkapcsolatot létesíteni Toulouse és London között. A britek eleinte némi kétkedéssel fogadták a civilekből toborzott hálózat jelentéseit, de miután meggyőződtek róla, hogy a kapott információk megfelelnek a valóságnak, egyre nagyobb bizalommal mutattak az Interallié irányába. Roman Czerniawski ugyanebben a hónapban, a Le Frégate kávéházban találkozott egy személlyel, aki azonnal felkeltette figyelmét, így beszámolt neki a hálózat létezéséről. Mathilde Carré jómódú, intelligens és művelt, kellően ravasz és hazafias érzelmeiben megingathatatlannak tűnő nő volt, így a férfi a további együttműködés reményében beavatta őt titkaiba. Nem sokkal később Armand és Mathilde Carré Párizsba költöztek, hogy a francia fővárosra is kiterjesszék az Interallié tevékenységét. A nő pénzügyi helyzete lehetővé tette, hogy lakásokat béreljenek, és hogy idejük legnagyobb részét az új csoport felállítására fordítsák. Czerniawski a Rue du Faubourg St. Javques utcában telepedett le, alig-alig mozdult ki szobájából, és folyamatosan a hírszerzői hálózat létrehozásán munkált. 1940 végére már több ügynököt is beszervezett: csak és kizárólag kipróbált, megbízható embereket vett fel. A toborzás során végig nagy óvatosságot tanúsított, valódi nevét senkinek nem árulta el, lakhelyét pedig alig egy-két embernek hozta tudomására. Mathilde Carré-n kívül csak egyvalaki, Bernhard Krótki hadnagy látogathatta meg a hálózat fejét: az újonnan beszervezett, Christian álnéven ténykedő férfit Armand nagy bizalommal övezte, így különlegesen fontos feladatokat testált rá.

1941 elejére az Interallié szervezet már komoly tagsággal rendelkezett, és az ország szinte valamennyi részében voltak ügynökei és csoportjai, akik nap mint nap jelentések tucatjait továbbították a párizsi központ felé. Czerniawski ekkor már nem foglalkozott sem a toborzással, sem a hírszerzői terepmunkával, hanem kizárólag a beérkezett jelentések elemzésével és a London felé továbbított hírek szerkesztésével töltötte napjait. Mivel a futárposta már nem volt képes kellő gyorsasággal és megbízhatósággal ellátni a feladatot, a hálózat vezetője úgy döntött, hogy rádiókapcsolatot létesít megbízóival. Czerniawski beszerezte a szükséges készüléket, majd újabb lakást bérelt, és a Trocadéro tér 3. szám alatti házban rendezte be a kommunikációs központot. Az első adást 1941. május 10-én sugározták: Franciaország megszállása óta ez volt az első közvetlen kapcsolat London és Párizs között. A brit titkosszolgálat az Interallié munkájának támogatására két képzett rádióst dobott át, akik csatlakoztak a földalatti mozgalomhoz, és további kommunikációs csatornákat építettek ki, de a britek a személyi támogatáson kívül nem kevés pénzzel is hozzájárultak a mozgalom olajozott működéséhez. A szervezet elsődleges feladata ekkor már a német támaszpontok felderítése volt, az általuk továbbított információk pedig a RAF vezetéséhez kerültek, akik támadásokat intéztek a legfontosabb célpontok ellen.

A Czerniawski és Mathilde Carré által kiépített hálózat remekül működött: többtucatnyi sejtet számlált, és képes volt figyelemmel követni a német hadsereg mozgását az országon belül. A nő ekkor már a La Chatte, azaz A Macska nevet használta, munkája komoly segítséget jelentett Armand számára. Ő ellenőrizte a pénzügyi tranz-

Mathilde Carré,
alias La Chatte, a Macska

akciókat és a kiadásokat, illetve személyesen tartotta a kapcsolatot a helyi sejtek vezetőivel. Czerniawski ugyan megbízott bajtársában, de biztonsági okokból úgy döntött, hogy nem engedi, hogy túlzottan sok információ kerüljön egyetlen személy birtokába, így Mathilde Carré tevékenységi körét alaposan megnyirbálta. Felvette a kapcsolatot Renée Borni asszonnyal, majd Párizsba hívta a nőt, hogy segítse a szervezet munkáját: ettől kezdve az özvegyasszony feladata lett a jelkulcsok kezelése és nyilvántartása.

1941 szeptemberében a Londonban székelő titkosszolgálat arra kérte az Interallié szervezet fejét, hogy fontos megbeszélések végett látogasson át Nagy-Britanniába. Czerniawski rábólintott a javaslatra, és azt kérte, hogy egy könnyű sportrepülőgéppel bonyolítsák le a szállítást, amely Compiégne mellett ér majd földet. Az angolok elfogadták a feltételeket, és megszervezték a látogatást. A gép október elsejének éjjelén érkezett meg: Czerniawski elbúcsúzott a biztonsági okokból magával vitt kíséretének tagjaitól, bepakolta a gépbe az öreg gramofont, amelybe az aktuális jelentéseket rejtette, majd maga is felmászott a Lysander kabinjába. Az egymotoros pilótája rögvest felszállt, és alacsonyan, alig egy-két méterrel a lombkoronaszint felett közeledett a csatornához. Már majdnem elhagyták Franciaország légterét, mikor a német légvédelem keresőreflektorai megtalálták a gépet. Félő volt, hogy tüzet nyitnak a fegyvertelen repülőgépre, de a pilóta, Nesbitt-Dufort alezredes még idejében kilőtte a vörös jelzőrakétát, amellyel a német repülőgépek azonosították magukat, így sikerült megtévesztenie az ellenséget. Az út további részét nyugodt körülmények között tették meg, és október 2. hajnalán Czerniawski már Tangmere repülőterén találkozott a brit titkosszolgálat fogadására kirendelt ügynökével – itt tudta meg, hogy ő volt az első ügynök, akit sikerült kijuttatni az ellenség által ellenőrzött területről. Az Interallié hálózat feje 10 napig maradt Londonban, a legtöbb időt azzal töltötte, hogy elöljáróival megvitatta a kémhálózat további bővítésének lehetőségeit, a biztonsági intézkedéseket, a német hadsereg mozgásait, a francia lakosság közhangulatát, és az angol hírszerzők átdobásának esélyeit. A megbeszélések során mindkét fél bizakodó hangulatban volt: a britek respektálták az Interallié szervezet érdemeit, és ígéretet tettek rá, hogy a továbbiakban is támogatni fogják a kiemelt jelentőséggel bíró hálózat munkáját. Czerniawski október 11-én tért vissza Franciaországba: ezúttal egy kétmotoros bombázógép szállította, és a férfi ejtőernyővel ért talajt Tours mellett, egy tökföldön, kezében a gramofonnal.

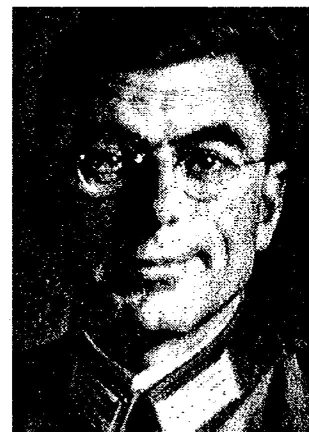
Roman Czerniawski 10 napot volt távol, de a kiterjedt szervezet természetesen ez idő alatt is folyamatosan tevékenykedett. Ám az addig precízen és pontosan dolgozó, a biztonsági előírásokat mindenkor figyelemmel tartó vezetők ekkor végzetes hibát ejtettek: a cherbourgi sejt egy potenciális gyenge láncszemet vett fel sorai közé, aki később fatális hibát vétett, és lebukása után magával rán-

totta a nagy gonddal kiépített hálózatot. Az Émile kódnévvel illetett, német repülőgépeket javító üzemben dolgozó férfi megrögzött alkoholista volt, így minden szempontból megbízhatatlan, kerülendő személy – a helyi vezetés azonban úgy gondolta, hogy az általa szállított információk megérik a kockázatot, és az intő jelek ellenére is beszervezték őt az Interallié csoportjába. Émile eleinte rendesen elvégezte a rá bízott feladatokat, és jelentéseket adott át a Luftwaffe által üzemben tartott harci repülőgépek jellemzőiről, illetve a helyi légierő állományának méreteiről, de nem sokkal később elképesztően ostoba viselkedésével magára vonta a német kémelhárítás figyelmét. Émile egy kikötői kocsmában szokásához híven alaposan lerészegedett, és mindent kifecsegett a vele szemben ülő német katonának – a katona pedig természetesen azonnal jelentést tett kémelhárítás párizsi központja felé. Az Abwehr helyi szekciója Erich Borchers századost bízta meg az ügy kivizsgálásával, aki azonnal Cherbourgba utazott, és kapcsolatba lépett a tábori titkosrendőrség beosztottjával. Az első találkozás alaposan meglepte Hugo Bleichert: a százados bejelentés nélkül rontott be hivatali szobájába, majd bemutatkozott, és mindenféle magyarázat mellőzésével közölte, hogy azonnal átvezényli a férfit. Azonnal kocsiba ültek, és a parancsnokságra hajtottak, ahol hatalmas kavarodás fogadta a tábori titkosrendőrség tisztjét: telefonok csörögtek, a munkatársak aktákkal rohangáltak, fontos megbeszélések zajlottak. Erich Borchers beavatta Hugo Bleichert az eseményekbe. Elmondta neki, hogy a Luftwaffe állományán belül szolgáló elhárítás elfogott egy kémgyanús személyt, aki minden valószínűség szerint adatokat szivárogtatott ki egy helyi hírszerző szervezet felé. A százados közölte frissen beavatott munkatársával, hogy mivel ő maga nem beszéli a francia nyelvet, így Bleicherre hárul a feladat, hogy levezesse a fogoly kihallgatását. Ezt követően behozták Émile-t, és kezdetét vette a vallatás. Bleicher eleinte meglepetéssel fogadta az alkoholista, nem kifejezetten éles elméjű franciát: saját bevallása szerint egészen máshogy képzelt el egy angol kémet. A kezdeti meglepetés azonban gyorsan elillant, és a tiszt akkurátusan, kérdésről-kérdésre csikarta ki a kívánt információkat. Kiderült, hogy a szerelőmunkás információkat adott át a szerelőcsarnokban megfordult repülőgépek technikai paramétereit illetőleg, illetve híreket továbbított a Luftwaffe helyi állományáról. Az elhangzottakból gyorsan nyilvánvalóvá vált, hogy Émile csak az utolsó láncszem egy meglehetősen terebélyesnek és kiforrottnak tűnő szervezetben, amelynek központja minden valószínűség szerint Párizsban van. A vallatás során Bleicher alaposan kifaggatta a férfit az általa ismert tagokról, de ő mindössze egyetlen egy személyt tudott megnevezni, azt, aki saját magát is beszervezte - ellenben elárulta a legközelebbi találkozásuk helyét és időpontját. A kihallgatás ugyan nem volt oly mértékben gyümölcsöző, miként a németek szerették volna, de a minimálisan szükséges információhoz sikerült hozzájutniuk: megvolt a következő láncszem, így hozzákezdhettek a kémszervezet felgöngyölítéséhez.

Az Émile által megjelölt időben az Abwehr álcázott ügynökei ellepték Cherbourg vasúti pályaudvarának az épületét, és elfogták a calvadosi szervezet vezetőjét, aki az új jelentések átvétele végett kért találkozót Émile-től. Az értékes foglyot a fellegvárba vitték, és azonnal megkezdték a kihallgatását. A németek közölték a Paul álnevet

használó férfival, hogy el akarnak jutni a szervezet vezetéséhez, és együttműködése esetén hajlandók bizonyos engedményeket tenni irányába – ellenben, ha a hallgatás mellett dönt, készüljön fel a legrosszabbra. Paul látszólag hajlott az alkura: elmondta, hogy legközelebb november közepén találkozik a párizsi kapcsolatával, a Place de'l Opéra metróállomáson. Az Abwehr bizalmat szavazott a férfinak, és Pault a párizsi Cherche Midi börtönbe szállították, majd hozzáláttak megtervezni a rajtaütést.

November 11-én a kémelhárítás készen állt a rejtélyes Valenty elfogására. A Place de'l Opera metrómegálló helyszíne és környezete halálos csapdává változott, amelyből egyetlen kém sem szökhetett meg – az akció tervezése során a németek valamennyi lehetőséggel számot vetettek. A bejáratnál civil ruhás ügynökök voltak, akiknek a metróalagút biztosítása volt feladatuk. A környező utcákban további ügynökök várakoztak, némelyikük gyalogszerrel volt, mások pedig parkoló gépjárművekben foglaltak helyet. Az Abwehr megfigyelés alá vonta a Place de'l Opéra megálló környékét, de még a szomszédos állomásokra is szerelmespároknak álcázott ügynököket küldtek, arra az esetre, ha a célpont képes lenne valahogy elhagyni a találkozó helyszínéül kijelölt területet. A kémelhárítás komoly erőket mozgósított, a csapda azonban remekül működött: nyilvánvaló volt, hogy képtelenség kijátszani a német megfigyelőket, és észrevétlenül elszelelni a helyszínről. Miután meggyőződtek róla, hogy mindenki elfoglalta a kijelölt helyét, leküldték Pault az állomásra. A lebukott hírszerző fel-alá járkált a peronon, hosszú órák teltek el eseménytelenül, majd Paul váratlan bejelentést tett: az egész találkozó csak félrevezetés volt, amellyel figyelmeztetni próbálta társát a rá leselkedő veszélyekre. A feldühödött Erich Borchers lefújta az akciót, visszarendelte az ügynököket, majd újra kihallgatta a férfit. Paul beismerte, hogy Párizs területén egyetlen ízben sem találkozott a Valenty nevű kapcsolattal, és hogy annak lakhelyét pár kivételes helyzetben lévő munkatárson kívül senki más, így ő maga sem ismeri. A kérdésre, hogy ez esetben hogy tartja vele a kapcsolatot, Paul elmondta, hogy „postaládák" segítségével kommunikálnak egymással, amelyek a város különböző pontjain, szétszórva helyezkednek el. A vallomás után az Abwehr tisztjei visszavitették Pault a börtönbe, majd éjszakába nyúló, hosszas tanakodásba kezdtek: egyáltalán nem bíztak már a fogolyban, de nem akarták pusztán személyes sértődöttségtől táplált ellenérzéseik miatt elveszíteni a hálózat felszámolásának lehetőségét. Erich Borchers végül úgy döntött, hogy ad még egy lehetőséget Paul számára. Másnap délben ismét kihozatta őt a börtönből, és ultimátumot intézett hozzá: közölte, hogy kap egy utolsó esélyt, ám ha ismét átveri a kémelhárítást, akkor gyorsan le fogják zárni a „Paul ügyet" – vagyis kémkedésért perbe fogják, elítélik és kivégzik a férfit. A lebukott ügynök azt az utasítást kapta, hogy levél segítségével lépjen kapcsolatba a párizsi központ vezetőjével, és kérjen tőle személyes találkozót. A csalinak szánt üzenetben Paul arról értesítette Valenty-t, hogy beszélt egy halásszal, aki hajlandó vállalni a futárszolgálatot, ám segítéségéért komoly anyagi ellenszolgáltatást igényel, így mindenképpen meg kell vi-

Oscar Reile alezredes

tatniuk az ügy részleteit. A tolmács Hugo Bleicher ekkor kiterítette Párizs térképét, és közölte a fogollyal, hogy mutassa meg a szervezet által használt postaládák elhelyezkedését – Paul pedig, aki el sem tudta képzelni, hogy a németek nem ismerik az üzenetváltások során használt titkos helyeket, azonosította az általa ismert pontokat, és beszámolt a különféle azonosító jelzésekről. Elmondta, hogy a Berlitz Iskola épületében, a hatodik emelet 282-es szobájában van az első levélszekrény. Itt minden ügynöknek más és más jelzéssel kellett azonosítania magát, amely a kopogás és a kilincs mozgatásának változatos kombinációiból állt össze. Az ő jelzése két kopogás volt, amelyet követően háromszor kellett lenyomnia az ajtókilincset. A szobát soha nem nyitották meg előtte, a választ minden esetben az ajtó alatt csúsztatták ki. A második levélszekrény, amelyet Paul megnevezett, a La Palette kávéházban kapott helyet, ahol az alagsorban dolgozó ruhatáros továbbította az üzeneteket, és ő adta át a központból származó válaszokat is. Borchers és csapata úgy döntöttek, hogy mindkét helyen megpróbálnak kapcsolatba lépni a kémszervezet központi figurájával, így Pault mind az iskola épületébe, mind a Boulevard Montparnasse utcában lévő kávéházba elküldték, hogy találkozót kezdeményezzen.

Másnap délelőtt 10 órakor Paul elment a Berlitz Iskolába. Megállt a hatodik emeleti ajtó előtt, kettőt kopogott, és háromszor nyomta le a kilincset – a válasz azonban elmaradt, az irodában nem tartózkodott senki. Az első postaláda üres volt, nem kaptak üzenetet, így a csoport várakozásra kényszerült. Borchers és Bleicher nehezen viselték a tétlenséget: korántsem voltak biztosak benne, hogy Paul nem akarja őket ismét megtéveszteni, és a kapcsolat felvétele helyett nem valamiféle szökési kísérleten munkál. A kémelhárítókból álló csapat kora este átsétált a La Palette kávéházba. Paul lement az alagsorba, váltott néhány szót a ruhatárban dolgozó nővel, majd visszatért, kezében egy cédulával: megérkezett a válasz, amelyet maga Valenty, a hálózat feje vetett papírra. „Megbeszélés most lehetetlen. Azonnal Granville-be utazni. Visszatérés Párizsba november 20-án, akkor új utasítások és pénz a halásznak. Nagyon fontos. Valenty." Sikerült hát kontaktusba lépni a kémhálózat vezetőjével, a találkozó azonban nem jött létre. Borchers úgy döntött, hogy szabadlábra helyezi a kettősügynököt, és azt a megbízást adta számára, hogy tartsa figyelemmel a Christian álnéven ismert férfit, Valenty kapcsolatát, aki a válaszlevelet továbbította. Paul a következő napot a La Palette kávéházban töltötte, abban a reményben, hogy sikerül összefutnia a hálózat valamelyik, általa is ismert tagjával. Szerencséje volt: a La Palette kávéházat még aznap délután felkereste Christian egyik barátja, kinek közvetítésével kapcsolatba tudott lépni azon kevesek egyikével, aki ismerte Valenty tartózkodási helyét. Paul találkozót kért, és a Monte Carlo kávéházba hívta Christiant, majd kapcsolatba lépett a németekkel, és beszámolt az új fejleményekről.

A megbeszélt időpontra készen állt a csapda: a bejáratnál Borchers százados helyezkedett el, Bleicher a forgóajtó melletti asztalhoz ült, Paul pedig a szomszéd asztalnál foglalt helyet. Rövid várakozást követően egy ismeretlen férfi lépett be a kávéházba, körülnézett, és helyet foglalt Paul asztalánál. Borchers és Bleicher azonnal lecsaptak, és letartóztatták Christiant, akit autóba tuszkoltak, majd a tábori csendőrség irodájába szállítottak. A kettősügynök beszámolójából tudták, hogy a férfi minden nap felkereste a kémhálózat vezetőjét, így sürgette

őket az idő: ha huszonnégy órán belül nem tunak értékelhető információt kicsikarni belőle, akkor számolniuk kell a lehetőséggel, hogy Valenty gyanút fog és elmenekül. A kihallgatás során azonban Christian makacsul hallgatott, semmiféle hajlamot nem mutatott az együttműködésre. Borchers több ízben is megígérte, hogy a kívánt lakcím ellenében szabadon bocsátja a férfit, de az visszautasította az ajánlatot. Az alaposan elhúzódó kihallgatás teljes kudarcba fulladt, egyetlen szót sem tudtak kiszedni Christianból. Borchers a sikertelen vallatás után a Cherche Midi börtönbe szállíttatta a foglyot, majd tanácskozásra hívta össze munkatársait. A kémelhárítók tudták, hogy nagyon kevés idő áll rendelkezésükre, és ha ezt nem tudják jól felhasználni, lehet, hogy elveszítik az alig karnyújtásnyira lévő célpontot. A csoportot lassan legyűrte a csüggedtség: hosszú heteken átívelő nyomozás során sikerült a párizsi központ vezetőjének a közelébe férkőzniük, de úgy tűnt, hogy az utolsó lépés megtétele már áthidalhatatlan akadályokba ütközik, mivel képtelenek voltak beszédre bírni a felettébb makacs foglyot. A gyászos hangulatot csak Bleicher javaslata tudta megtörni: azt tanácsolta, hogy küldjék be Pault Christian cellájába, hátha némi alkohol képes lesz lerombolni azokat a gátakat, amelyeket a fenyegetőzés és a fizikai bántalmazás nem volt képes áttörni, és így hozzájutnak a vágyott információkhoz. A csoport kocsiba ült és áthajtottak a Cherche Midi börtönhöz, majd Paul, pár palack konyak és bor társaságában, meglátogatta egykori bajtársát. A beszélgetés alaposan elhúzódott, de éjfél körül végre kinyílt az ajtó, és kitámolygott rajta Paul, kezében egy gyűrött papírcetlivel – a kettősügynök megszerezte a címet. Borchers és Bleichers azonnal összehívták a csoportot, és

hozzáláttak a rajtaütés megtervezéséhez. A térkép átvizsgálása során kiderült, hogy Valenty, azaz Armand Borni meglehetősen körültekintően járt a lakás kiválasztása során: a rue Villa Léandre 8. egy rövid zsákutca végén volt található. Ebből kifolyólag a háztömböt nem lehetett körülvenni, a ház hátsó frontját, az ott lévő kijáratokat pedig nem lehetett megfigyelés alá vonni. Borchers úgy döntött, hogy mihamarabb terepszemlét kell tartani, így utasította társát, hogy vizsgálja át az adott környéket, felderítendő a menekülési útvonalakat és az esetleges csapdákat. Bleicher rögvest elindult, és némi tévelygés után hajnal kettőkor megtalálta a zsákutcát: a 8-as számú ház környéke csendes volt, a megfigyelő semmi gyanúsat nem tapasztalt. Miután körülnézett, visszatért a csoporthoz, és beszámolt tapasztalatairól, amely alapján kialakították a rajtaütés forgatókönyvét. A kémelhárítás emberei átköltöztek a célpont közelében lévő VII. Edouard szálloda halljába, és magukhoz rendelték a titkos tábori rendőrség embereit.

1941. november 16. nevezetes nap volt az Inerallié szervezet számára, a kémhálózat működésének első születésnapja. A Rue Villa Léandre 8. alatti lakásban Armand Borni, azaz Roman Czerniawski kis fogadást adott legközelebbi munkatársai számára: pezsgőt és bort, különböző hideg ételeket szolgáltak fel. A férfi elégedett volt a mögöttük álló évvel: a kémhálózat zökkenőmentesen működött, a rádiós napi négy ízben sugározta a jelentéseket London felé, a búvóhelyüket pedig tökéletesen biztonságosnak tudta. Egyetlen dolog zavarta csupán, Christian távolléte. A férfi még délután távozott, hogy beszéljen a Paul nevű ügynökükkel, de megígérte, hogy a bankettre mindenképpen visszatér – mégsem volt jelen. Az ellenállók

Wilhelm Canaris tengernagy (jobbra) betartotta ígéretét: a lebukott hírszerzők túlélték a háborút

kissé emelkedett hangulatban ünnepeltek, szerencsére a zavaróadások ellenére is képesek voltak befogni a BBC adását. „Szívélyes üdvözletünket küldjük Franciaországban élő családtagjainknak az évforduló alkalmából!" – szólt a brit titkosszolgálat alig kendőzött üzenete. Az általános jókedvet azonban beárnyékolta Christian távolléte: Czerniawski negyedóránként az ablakhoz sietett, és a résnyire elhúzott függöny mögül figyelte az utcát, várva munkatársa felbukkantását – a férfi azonban nem mutatkozott. A vendégek éjfél után hagyták el a lakást, de a hálózat vezetője nem tudott elaludni. A lengyel légierő egykori pilótája az ablakhoz húzott egy széket, onnan leste a ház bejáratát. Czerniawski ekkor már érezte, hogy baj történt. Visszaemlékezése szerint hajnal kettőig várta munkatársát, majd, miután elnyomta a fáradtság, nyugovóra tért.

A német kémelhárítás negyed hétkor csapott le a központra. A kocsik csikorogva fordultak be a szűk zsákutcába, és a tábori titkosrendőrség felfegyverzett katonái ellepték az utcát. Bleicher csengetni kezdett a 8-as számú ház kapuján, hosszan és hangosan, mire egy idős, pizsamát viselő férfi jelent meg a kapuban, aki közölte a tiszttel, hogy az adott házban Armand Borni nevű személy nem lakik. A titkosrendőrség embere érezte, hogy hatalmas hibát vétettek: nem vették figyelembe, hogy a 8-as számhoz egy „b" jelzésű lépcsőház is tartozik. Két embert ott hagyott, azzal a paranccsal, hogy kutassák át a házat, a többiekkel együtt pedig a 8/b bejáratához sietett. Betörték az ajtót, majd ellepték a lépcsőházat. Az első emeleten lakó rádiósok eszméltek elsőként: védekezni próbáltak, mire a német különítmény tagjai visszalőttek. Az operátorok ezt követően felhagytak az ellenállással, és a futást választották. Az erkélyről leugrottak az udvarba, majd felmásztak a szomszédos épületre, és a tetőkön át menekültek. A lakóház csendjét kiabálás és fegyverropogás verte fel. Mire Czerniawski felébredt, már késő volt: a támadók betörtek szobájába, és körülvették az ágyon heverő védtelen férfit, a születésnapját ünneplő Interallié hálózat vezetőjét. Az egyenruhás katonák mellett egy civil ruhát viselő, fekete barettsapkás férfi állt, aki utasította a foglyot, hogy azonnal öltözzön fel. Pár percel később a megbilincselt Czerniawskit két fegyveres kíséretében elvezették, és a frésnes-i börtönbe szállították.

A kitartó hajszát megkoronázó sikeres rajtaütés komoly eredményeket hozott: a kémelhárítás megtalálta a szervezet által működtetett rádiókészülékeket, a kódkönyveket, az ügynökök jelentéseit, és az Interallié szervezet összes okmányát, köztük hamis személyigazolványokat és útleveleket. A rádióoperátorok ugyan elmenekültek, de letartóztatták Roman Czerniawskit, alias Armand Bornit, a hálózat vezetőjét, valamint a ház első emeletén lakó Renée Bornit, a kódkönyvek kezelőjét. Mindkettőjüket börtönbe vetették. A kihallgatások hamar megtörték Renée Borni ellenállását, és az özvegyasszony részletes, feltáró jellegű vallomást tett. Beszámolt La Chatte, vagyis Mathilde Carré szerepéről, és elárulta, hogy ismeri a nő lakóhelyét. A német kémelhárítás emberei rákényszerítették, hogy vezesse őket a Rue Cortor utcában lévő házhoz, majd miután azonosították az épületet, rajtaütöttek a lakáson. Huszonnégy órával Czerniawski kézrek-

erítését követően Borchers és Bleicher elfogták az Interallié hálózat második emberét is. Az első kihallgatás során a nő jobbára hallgatott, és csak annyit volt hajlandó beismeri, hogy kapcsolatban állt a kémszervezettel, de tagadta, hogy vezető funkciót látott volna el. A kémelhárítás tisztjei tisztában voltak vele, hogy a fogoly betéve ismeri az Interallié teljes állományát, így mindenképpen meg akarták fordítani az ügynököt. Borchers nem szándékozott fizikai kényszerítő eszközöket alkalmazni, ezért úgy döntött, hogy más módon töri meg Mathilde Carré ellenállását: a különösen szigorú, rossz állapotban lévő párizsi női börtön egyik magánzárkájába zárta. A La Chatte néven ismert kém egyetlen éjszakát töltött el a zárkában, és reggel már az őrszemélyzet által üzent Bleichernek, hogy szeretne vallomást tenni, illetve a továbbiakban hajlandó együttműködni a németekkel. Mathilde Carré elfogása másnapján mindent elmondott. Elárulta a személyi kartotékok és a pénzügyi könyvelés tárolására szolgált rejtekhelyek hollétét, átadta a szervezet pénztárát, a kódkönyvek kulcsait. A németek immár teljes és részletes képpel rendelkeztek a kémhálózatról, amely alapján Borchers és Bleichers képesek voltak megtervezni az Interallié teljes felszámolásának a forgatókönyvét. A személyes kartotékok alapján azonosították az ügynököket, majd egyenként csaptak le a kémgyanús személyekre. Bleicher és csoportja a következő heteket folyamatosan úton töltötte, egyik városból a másikba utazott: száznál is több ügynököt tartóztatott le, valamint megszerezte a szervezet által összeállított teljes híranyagot – a Czerniawski által felépített hálózat végleg összeomlott.

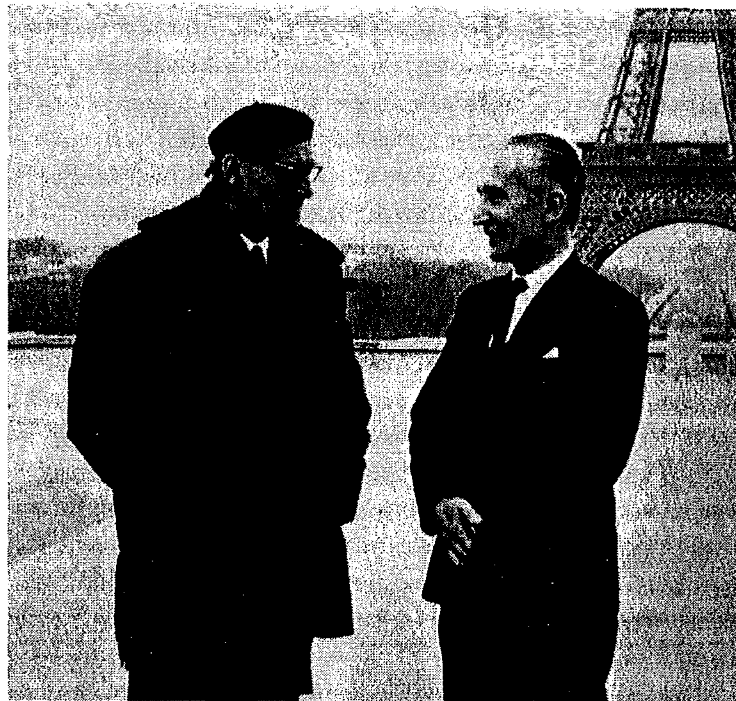
Az Interallié szervezet teljeskörű felszámolása jól megtervezett, precízen végrehajtott akció volt, de Borchers nem óhajtott megülni a babérjain: úgy döntött, hogy a megfordított ügynökök segítségével megkísérli becserkészni és felszámolni azokat a hírszerző szervezeteket, amelyeket az Abwehr még nem volt képes feltérképezni. A „Macskapalló" fedőnévvvel ellátott „Paul-Rendkívüli Referatúra" részleg főhadiszállását a főváros Maison-Lafitte nevű elővárosában rendezték be, ebbe a központba futottak be a kettősügynökök jelentései, és innen kapták a további információkat. Pault és Mathilde Carré-t olyan személyekre állították rá, akiket az Abwehr kémgyanús személyekként tartott számon. Azt a feladatot kapták, hogy lépjenek kapcsolatba a kijelölt emberekkel, építsenek ki velük bizalmas viszonyt, és próbálják meg felderíteni a hálózatok központi alakjait. A nő, aki továbbra is a La Chatte nevet használta, rövidesen megismerkedett egy magát Lucasnak nevező férfival, akit nemrég dobtak át Angliából. A SOE által kiképzett hírszerző bizalmába avatta a kettősügynököt, és elmondta neki, hogy feladata a kicsiny, egymástól függetlenül tevékenykedő szabotőrcsoportok összehangolása, ütőképes földalatti hadsereggé kovácsolása. Felettesei parancsára Mathilde Carré egyre szorosabbra fűzte a köztük lévő viszonyt, és egyre több információt juttatott a németek kezére - mivel Lucas semmiféle gyanút nem táplált az ellenség számára dolgozó kettősügynök irányába, folyamatosan tájékoztatta őt az újabb hírekről. Az Abwehr embereinek napokon belül sikerült felderíteniük a férfi valódi személyazonosságát: a SOE ügynöke valójában egy francia katonatiszt volt, Pierre de Vomécourt. A Borchers által parancsnokolt „Paul – Rendkívüli Referatúra" részleg bármikor lecsaphatott volna a férfira, de a kémelhárító bölcsen kivárt, és gyors, látványos eredmények helyett a

folyamatos információszerzésre törekedett. A türelem pedig meghozta gyümölcsét: pár héttel később a brit titkosszolgálat Londonba rendelte Lucast. Az Abwehr tisztjei tudták, hogy komoly lehetőség pottyant az ölükbe. Ha sikerül a férfi bizalmát élvező Mathilde Carrét is átjuttatni, úgy a jövőben komoly jelentőséggel bíró információkhoz lesznek képesek hozzáférfni. Borchers utasította az ügynököt, a szerepét rendkívül ügyesen játszó Macska pedig rávette a férfit, hogy vigye magával, és mutassa be a SOE vezetésének. A zavartalan átkelésről maguk a németek gondoskodtak: a Loquirec közelében partot ért MGB-314 gyorsnaszád útvonaláról eltávolították a Kriegsmarine egységeit, a kikötés környékét pedig több kilométeres körzetben szabaddá tették. 1942. február 28-án Pierre de Vomécourt és Mathilde Carré gond nélkül átkelt a csatornán, és megérkezett Londonba. A németek számára dolgozó ügynöknő négy hónapon keresztül élvezte a szövetséges titkosszolgálat vendégszeretetét, nem sejtve, hogy az Intelligence Service már a nyomában van. A Mathilde Carré által folytatott kettős játszma 1942. júliusban ért véget, mikor a kémet a britek letartóztatták, majd börtönbe vetették.

Az Abwehr elvesztette az egyik legjobb ügynökét, a csúfos kudarc pedig magával sodorta a „Paul – Rendkívüli Referatúra" részleg teljes vezetését. Borcherst áthelyezték, az Interallié hírszerző szolgálattal kapcsolatos teendőket pedig Oscar Reile alezredes hatáskörébe utalták. A férfi, miután már nem számíthatott a figyelemre méltó eredményeket felmutató Mathilde Carré személyére, úgy döntött, hogy megkísérli beszervezni a hálózat egykori fejét, az addig makacsul ellenálló Roman Czerniawskit. Oscar Reile részletesen kidolgozta a francia ellenállás felderítését és felszámolását célzó tervet, amelynek kulcsfigurájaként Armand Bornit tette meg, majd a tervekkel együtt jelentkezett az Abwehr vezetőjénél, Wilhelm Canaris tengernagynál. A hírszerzés főnöke támogatásáról biztosította az alezredest, aki a terv jóváhagyását követően azonnal a frésnes-i börtönbe sietett, hogy beszéljen a fogollyal. Oscar Reile tisztában volt vele, hogy erőszakkal és fenyegetőzéssel nem lesz képes átállítani a makacs és kitartó férfit, ezért úgy döntött, hogy nyílt lapokkal fog játszani, és ésszerű, mindkét fél számára előnyös alkut ajánl. Az Abwehr alezredese apró ajándékokat vitt a fogolynak, és kötetlen beszélgetést kezdeményezett. Riele elismerését fejezte ki a férfi által végzett kifogástalan munka kapcsán, megemlítette, hogy véleménye szerint Czerniawski mindet megtett a hazájáért, és biztosította a foglyot, hogy segítő szándékkal érkezett. A disputa közben Czerniawski rákérdezett elfogott bajtársai hogylétére - Oscar Reile ekkor már tudta, mit ajánlhat fel a kívánt közreműködés ellenében. Az alezredes megkérte a foglyot, hogy működjön együtt a német elhárítással, a lengyel légierő egykori pilótája pedig hajlandó volt ráállni az alkura, ha az Abwehr teljesíti feltételét: ragaszkodott hozzá, hogy sem őt, sem az Interallié hálózat lebukott, vele együtt raboskodó ügynökeit ne állítsák haditörvényszék elé. Merőben szokatlan volt, hogy egy kémkedés gyanújával fogvatartott személy feltételeket szabjon, de Oscar Reile -bölcs ember lévén- ráállt az alkura – tisztában volt vele, hogy Czerniawski beszervezésre hatalmas előnyt jelenthet az Abwehr számára az Európában zajló hírszerzési háború megnyerése szempontjából. Az alezredes hosszú megbeszéléseket folytatott a fogollyal, amelyek során beavatta a férfit az általa

kidolgozott terv részleteibe. Nyilvánvaló volt, hogy Czerniawskinak fel kell újítani a rádiózással kapcsolatos ismereteit, és meg kell tanulnia, hogyan kell a civil kereskedelemben is beszerezhető alkatrészekből készüléket építeni. Miután véget ért az elméleti felkészítés, megkezdődtek az immár kettősügynökként foglalkoztatott Czerniawski „visszatérésével" kapcsolatos előkészítő munkálatok. Reile nem kívánt a feltétlenül szükséges létszámú munkatársnál többet beavatni az akció titkaiba, így magához rendelte Hugo Bleichert, aki annak idején személyesen vett részt az Interallié felszámolásában. A férfi különös parancsot kapott: megbízatása értelmében ki kellett vinnie Armand-t a frésnes-i börtönből, színleg azzal a céllal, hogy a Párizsban zajló bírósági tárgyalásra szállítsa, de útközben lehetőséget kellett biztosítania a fogoly számára, hogy megszökhessen. Fontos szempont volt, hogy a szökés valósághűnek tűnjön, miként a menekülés sikerét is garantálnia kellett.

Hugo Bleicher 1942. július 14-én jelentkezett a Párizstól 20 kilométerre lévő börtönben, és átvette a foglyot. A fegyveres kíséretet egyedül látta el, más nem volt vele. Az Abwehr tisztje nagy sebességgel vezetett, az előre megtervezett baleset a fővárosba vezető út felénél következett be. A Lutétia szállóhoz közeli kanyarban egy teherautó keresztbe állt az úton, Bleicher csak nagy nehézségek árán volt képes elkerülni az ütközést. A „magáról megfeledkezett" férfi „dühösen" kipattant a gépkocsiból, és kiabálni kezdett a teherautóban ülő sofőrökkel. Czerniawski kihasználta a zűrzavart, kimászott a hátsó ülésről, és futásnak eredt. A hitelesség kedvéért úgy tett, mintha kezei hátra lennének kötve, Bleicher pedig, hogy realitást kölcsönözzön a szituációnak, fegyverével több ízben is utána lőtt,

Czerniawski és Hugo Bleicher, 1967-ben

gondosan vigyázva, nehogy véletlenül eltalálja a célpontot. Ezt követően leparancsolta a teherautón lévő katonákat, és átkutatták a környéket - Armand azonban nem került elő.

Oscar Reile személyesen vállalt felelősséget a kockázatos akcióért, így a rákövetkező hetek egyre növekvő feszültségben teltek. A terv alapján Armand-nak augusztusban kellett volna kapcsolatba lépnie a német elhárítással. Az alezredes a megbeszélt időpontokban helyet foglalt a rádiókészülék mellett, de az néma maradt, az ügynök nem jelentkezett. Egymás után sorjáztak a hetek, és az Abwehr tisztje már egyáltalán nem volt biztos benne,

hogy Czerniawski jelentkezni fog: az idő múlásával egyre valószínűbbnek tűnt, hogy a férfi a sorsukra hagyta börtönben sínylődő bajtársait. Wilhelm Canaris személyesen kért jelentést az akcióról, Reile pedig nem leplezhette tovább bizonytalanságát – szerencséjére azonban felettese nem kevés türelmet tanúsított irányában. Armand 5 hónap némaság után, 1943 januárjában törte meg a csendet. Az első jelentést követően a kapcsolat rendszeressé vált, és az ellenállás soraiban ténykedő Czerniawski folyamatosan informálta a Wehrmacht főparancsnokságát. A német titkosszolgálat elégedettséggel nyugtázta a beérkező híreket, egyedül Oscar Reile érezte úgy, hogy a kettősügynök csak a kisebb jelentőséggel bíró információkat osztja meg velük. Az Abwehr alezredese ugyan hiányolta a nagy fogásokat, a sorsdöntő híreket, de a Czerniawski felé tett ígéretét maradéktalanul betartotta: gondoskodott a 65 fogoly megfelelő ellátásáról, és arról, hogy ne vonják őket felelősségre. Reile végig figyelemmel kísérte az Interallié lebukott ügynökeinek a sorsát, és gondoskodott róla, hogy mind a hatvanöten túléljék a háborút.

Armand jelentései nem véletlen voltak kevésbé beszédesek: Czerniawski, miután „szökését" követően eljutott Londonba, azonnal felvette a kapcsolatot feletteseivel, és tájékoztatta őket az Abwehr tisztjével kötött alkujáról. Az Intelligence Service vezetése felelősséget érzett a börtönben ülő ügynökök sorsa felett, így nem kívánták elvágni a kommunikációs csatornát, amely működésétől 65 ember élete függött. Úgy döntöttek, hogy előnyt kovácsolnak a szorongatott helyzetből, és maguk fogalmazzák meg a Czerniawski által elküldött jelentéseket, amelyek vegyesen tartalmaznak hiteles adatokat, illetve dezinformációkat. A kettős ügynök így folyamatosan továbbított

jelentéseket az Abwehr felé, a Reile és Czerniawski közötti kapcsolat egészen a második világháború európai szakaszának lezárásáig fennmaradt: a britek gondoskodtak róla, hogy az óvatosan porciózott jelentések hírértéke soha ne csappanjon meg oly mértékben, hogy az Abwehr megvonja a bizalmát, és visszarendelje az ügynököt. Oscar Reile és Hugo Bleicher, csakúgy, mint a frésnes-i börtönben ülő foglyok, túlélték a háborút. Bleicher és Czerniawski 1967-ben találkoztak újból, és a férfiak baráti jobbot nyújtottak egymásnak: dacára annak, hogy a front átellenes oldalain, egymás ellen harcoltak, közös megegyezéssel mégis sikerült megmenteniük az Interallié szervezet 65 ügynökének az életét.

Mathilde Carré a háború hátralévő részét egy angol börtönben töltötte, majd a békekötést követően Nagy-Britannia kiadta őt a francia hatóságoknak, és a hazaárulással vádolt kettősügynököt bűnvádi eljárás alá vonták. A hosszadalmas, ellentmondásos részletekkel taglalt tárgyalás 1949 januárában fejeződött be: a bíróság megállapította Mathilde Carré, alias La Chatte bűnösségét.

A Vörös Hármak rejtélye: KGB mesterkémek Svájcban

A második világháború éveiben működő svájci kémhálózat története szövevényes, titkokkal, furcsa szereplőkkel, elvarratlan szálakkal és rejtélyes eseményekkel bőven tarkított: a szervezet teljes felépítése, információs forrásai, pontos működése, bizonyos tagok szerepe és a köztük lévő kapcsolatrendszer valószínűleg már mindörökre a homályba veszett. Tény azonban, hogy az Abwehr által Vö-

Rudolf Roessler:
az ember, aki szinte mindent tudott

rös Hármaknak keresztelt hírszerzési csoport szerepe messze túlmutatott szerény méretein, és az általuk továbbított információk alapjaiban befolyásolták az európai hadszíntér katonai eseményeinek alakulását.

A szervezet központi, immáron örökre feloldhatatlan talányokkal övezett figurája egy jelentéktelennek tűnő, alacsony és vézna, ismerősei és szomszédjai által unalmasnak és kiszámíthatónak tartott ember, Rudolf Roessler volt. Az 1897-ben született férfi önkéntesként harcolt az első világháborúban, majd a sajtónál helyezkedett el, és az Augsburger Allgemeine lapnál kapott szerkesztői állást. 1928-ban, az új világrend formálódásának idején már Berlinben élt, de továbbra is a kultúra színterén tevékenykedett, egy színházakat menedzselő és támogató szervezet főtitkáraként dolgozott. A náci eszméket mélyen elítélő Roessler azonban egyre rosszabbul érezte magát Németországban, és alig egy évre rá, hogy Adolf Hitler és az NSDAP megnyerte az 1933-as választásokat, barátja, Xaver Schnieper tanácsára Svájcba, Luzern városába költözött. A férfi itt átvette a Vita Nova kiadó vezetői posztját, és csendes, az átlagos polgárokra jellemző életet élt felesége oldalán.

A napról napra reálisabbá váló háborús fenyegetésre a svájci hadsereg meglehetősen lomhán, jókora késéssel reagált, és csak 1939-ben hozták meg az akkor már elodázhatatlanná vált döntést, amelynek értelmében életre hívtak egy professzionális katonai hírszerző szervezetet. Az NS-1 hivatal élére Roger Masson alezredest nevezték ki, akit teljhatalommal ruháztak fel. A tiszt a szervezet székhelyét Luzern városában alakította ki, ahol Bruno Rigi néven foglalt magának szobát a Schweizer Hof szállodában. Nem sokkal később a svájci hadsereg a Németországban zajló események által hordozott fenyegető lehetőségek kivédésére újabb hírszerző szolgálatot hozott létre, amely szintén Luzern városában rendezkedett be. A szervezet feje Hans Hausamann volt, a jómódú fotókereskedő, aki a település melletti villájában rendezte be a kiterjedt hálózatot működtető csoport központját. A félhivatalos katonai szerv kódneve Büro Pilatus lett, vezetője pedig Büro Ha fedőnévre hallgatott. Hans Hausamann 1939 tavaszán megnyerte az épülőben lévő hálózat számára Dr. Xaver Schniepert, aki még Berlinből ismerte Roesslert, és javaslatot tett felettesei felé, miszerint vonják be a hírszerzés munkájába a kiadót igazgató férfit (felmerülhet a kérdés, hogy Schnieper vajon honnan tudott Roessler kapcsolatairól – de mint arról már szó esett, a Vörös Hármak rejtélyes története számos megválaszolatlan titkot őriz). A doktor felkereste régi barátját, aki igent mondott a felkérésre, mindössze két kitételt támasztott: ragaszkodott hozzá, hogy Schnieper legyen az összekötő közte és Hausamann, vagyis Büro Pilatus között, és közölte, hogy informátorai biztonsága érdekében soha nem fogja megnevezni a németországi kapcsolatait. 1939 júliusában a Vita Nova kiadó vezetője már rendszeresen küldte jelentéseit a Büro Ha szervezetnek, amelyek döbbenetes részletességgel tükrözték a németországi politika aktuális helyzetét, a hadsereg vezeté-

sének terveit, Adolf Hitler stratégiai elképzeléseit, illetve a Lengyelország elleni támadás forgatókönyvét. Roessler ugyanebben az időben már nemcsak a Hausamann-féle szervezetet, hanem az NS-1 ügynökséget is folyamatosan ellátta hírekkel: a középkorú férfi rendszeresen találkozott a Büro Rigi fedőnévvel illetett katonai kémszervezet vezetőjének egyik munkatársával.

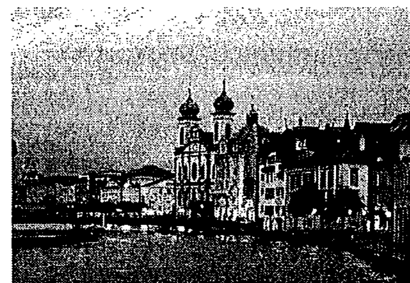
Ugyanebben a hónapban jelentkezett a Vita Nova kiadó álláshirdetésére egy wiesbadeni születésű, Genfben élő újságíró, dr. Christian Schneider. A férfi baráti kapcsolatban volt egy német származása ellenére kommunista elveket valló titkárnővel, Rachel Dübendorferrel, aki feltételezése szerint titokban a szovjeteknek dolgozott. Roessler és Schneider között már az első találkozás során mély barátság alakult ki: a két férfi világnézete, érdeklődési köre és ízlése komoly hasonlóságokat mutatott. Talán a személyes szimpátia és a politikai elképzelések egyezése, talán más, rejtett okokból vagy érdekből kifolyólag, de a kiadó vezetője rendszeresen tájékoztatta Schneidert a legújabb hírekről, amelyeket írott formában csatolt a Vita Nova genfi fiókjának frissen kinevezett vezetőjéhez szóló szakmai utasításokhoz.

A Roessel által vezetett vállalkozásból és a két hivatalos katonai hírszerző ügynökségből álló gyűrű a következő két évben elképesztő mennyiségű információt szerzett, dolgozott fel és továbbított, amelyek egy része a britekhez, más része a Londonba emigrált cseh és francia kormányokhoz került. 1941-ben azonban a katonai hírszerzési tevékenységet nem végző, a bizalmas jelentésekhez minden valószínűség szerint pusztán laikusként hozzájutó dr. Christian Schneider felfedte az általa birtokolt dokumentumokat Rachel Dübendorfer előtt, akiről már régóta sejtette, hogy

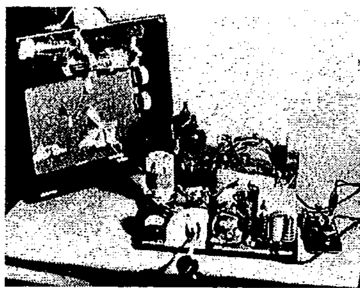
élettársával együtt a szovjeteknek dolgozik. Nem tudni, mi motiválta ezen lépését, és hogy személyes okok, vagyis nyughatatlanság és az ellenállhatatlan kísértés, vagy politikai meggyőződés, a kommunizmus eszméje iránt érzett szimpátia miatt törte meg két éven át tartó hallgatását. A KGB ügynökei azonnal felismerték a hírforrás egyedülálló értékét, és titokban kapcsolatba léptek Rudolf Roesslerrel. A Vita Nova kiadó vezetője előttük sem fedte fel gondosan vigyázott kapcsolatait, de tisztázatlan okból, valószínűleg barátja, Schneider hathatós közbenjárására vállalta, hogy az általa szerzett információkat ezen túl nemcsak a svájci hírszerző szolgálatok, hanem a szovjet ügynökök felé is továbbítja, amely tevékenységét megbízói rendszeresen honorálták. A KGB számára dolgozó lánc tagjai fedőneveket kapnak: Roessler Lucie néven, Schneider Taylor néven, Rachel Dübendorfer pedig Sissy néven szignálta az üzeneteket.

Luzern városa, a kémszervezet és a svájci katonai hírszerzés központja

Alexander Foote hordozható írógépnek álcázott rádiókészüléke

Rudolf Roessler jelentéseit a genfi fiók igazgatója ezentúl személyesen továbbította Sissy felé, aki a Geneva-Geo-Press sajtóügynökségen dolgozott. A komoly hírnévnek örvendő üzleti vállalkozás vezetője egy magyar férfi volt, Radó Sándor, aki az Alexander Rado nevet használta, és aki már a húszas évek derekától kezdve a szovjetek számára dolgozott. A hat nyelvet beszélő, kimagasló műveltséggel és intellektussal bíró Radó, fedőnevén Dóra, aki civilben a földrajzi tudományok professzora, ekkor már 5 éve élt Svájcban. A fedőcégként üzemeltetett sajtóügynöksége messze földön híres volt pontosságáról és szakértelméről, így rengeteg megbízást teljesített, és helyi lapok százaival állt kapcsolatban, így rengeteg szálon kommunikált a külvilággal. A Geopress az első olyan cégek között volt, amelyik a sajtót érdeklő külpolitikai információkkal kereskedett, és bármilyen politikai vagy katonai eseményről képes volt tudósításokat szállítani. Radó Sándor egyik legfontosabb, gondosan titkolt kapcsolata egy helyi rádiózási szakember, Edmond Hamel volt - a két férfit a svájci kommunista párt emberei „mutatták be" egymásnak. A Párizsban tanult szakértő, aki mellesleg rádiókereskedést vezetett, készítette el azokat a kicsi, jól rejthető rádiókat, amelyek segítségével a szovjet ügynökök jelentéseket tettek. Az első darabot még 1939-ben hozta létre Radó kérésére, amelyet ugyan később a svájci rendőrség felderített és lefoglalt, de Hamelre mindössze enyhe büntetést szabtak ki, mivel hitelt érdemlően bizonyította rádióamatőr mivoltát, és a szakértői vizsgálat is megállapította, hogy a szerkezet alig 10 kilométeres hatótávolsága miatt mindössze szerény feladatokra alkalmas. Ekkor azonban már számos más kommunikációs csatorna is üzemelt, amelyek Moszkva felé továbbították a gondosan rejtjelezett üzeneteket. Az egyik példányt, amelyet Edmond Hamel egy hordozható táskaírógépbe rejtett, a zseniális műszaki érzékkel rendelkező szakember, Radó legjobb ügynöke, Alexander Foote működtette. Az angol származású férfi, aki gondosan leplezte baloldali politikai nézeteit, ekkor már a KGB helyi szervezetének a második embere volt. A Jim fedőnéven dolgozó Foote a háború során hatezernél is több üzenetet továbbított Moszkvába, amelynek egy része Roessler felől, más része pedig közvetlenül a Harmadik Birodalomból érkezett. Radó ugyanis még korábban beszervezett egy német újságírót, aki a berni szövetségi parlamentből tudósított, így otthonosan mozgott a német politika világában, és komoly kapcsolatokra tett szert. Az Otto Pünter által működtetett Pakbo szervezettől kapott híreket Foote sugározta a KGB központja felé.

1941 júniusának elején az addig sem tétlenkedő ügynökség egyik óráról a másikra felbolydult méhkashoz vált hasonlóvá, mikor olyan értesüléseket kaptak, amelyek részletesen beszámoltak a Barbarossa tervről, vagyis a Harmadik Birodalom Szovjetunió elleni támadásáról. Az egymással egyező jelentések pontról pontra tartalmazták a katonai offenzíva leírását. A KGB ekkor gyanút fogott: úgy vélték, hogy az újonnan beszervezett informátor az Abwehr embere, aki azért látja el őket szenzációsan bőséges és hiteles adatokkal (többek között a német egységek létszámáról, az általuk használt fegyverek para-

métereiről, a Luftwaffe és a Kriegsmarine rendelkezésére álló technikákról, stb.), hogy később, ha már feltétlen bizalmat szavaztak számára, veszélyes dezinformációkat továbbíthasson Moszkva felé. Felszólították Dórát, hogy alaposan vizsgálja felül a helyi kapcsolatát, és mindenképpen jusson el az információk tényleges forrásához. Radó vallatóra fogta Rudolf Roesslert, de a férfi makacsul hallgatott, és továbbra sem volt hajlandó rá, hogy megnevezze kapcsolatait. Annak ellenére, hogy Lucie nem fedte fel informátorai kilétét, továbbra is élvezte Radó Sándor töretlen bizalmát, amelyet napi rendszerességgel küldött, kimerítően bőséges jelentésekkel erősített. A Geneva-Geo-Press birtokába került híreket ekkor már három titkos adó segítségével sugározták Moszkva felé. A készülékek egyikét a rádiókat építő Edmond Hamel és felesége, Olga működtették, ők minden nap kapcsolatba léptek a központtal. A berendezést a házaspár az étkező falában kialakított rekeszben rejtegette, és csak éjszaka, közvetlenül az adás megkezdése előtt vették elő. A másik kommunikációs csatornát Jim, azaz Alexander Foot felügyelte, a harmadik készülék pedig Radó Sándor szeretője, a 22 éves Margaret Bolli lakásán volt található. A fiatal, vonzó nő, aki felettesét Albert néven ismerte, 1942 elején lépett be a titkos hírszerzési csoportba, és heti három adást sugárzott.

Az olajozottan működő és gondosan leplezett, kulcsfontosságú katonai információk elképesztő hadát továbbító szervezet tevékenységét 1942 tavaszán azonban már a németek is figyelemmel kísérték. Az Abwehr kötelékén belül működő rádióelhárítás 1941 szeptemberének elején fogta el az első üzeneteket, amelyeket ugyan nem tudtak visszafejteni, így tartalmukról nem szerezhettek

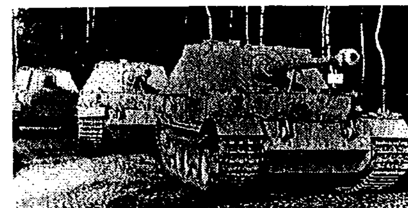

Zsukov marsall előre értesült a küszöbönálló német offenzíváról

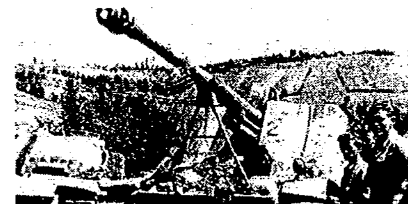
tudomást, de a jelentések sorszámai alapján (207, illetve 208) nyilvánvalóvá vált, hogy aktív, régóta sugárzó kommunikációs csatornák léteznek Svájcban, amelyek segítségével a helyi KGB ügynökök Moszkvát látják el hírekkel. Az Abwehr szakemberei azonnal munkához láttak, és megkísérelték bemérni az adókat. A jelek Svájc nyugati részéhez vezettek, de a helyi földrajzi viszonyok lehetetlenné tették a rádiók pontos bemérését. A német titkosszolgálat a kezdeti kudarcokat követően komoly műszaki apparátussal felszerelt híradós állomást telepített a határ mellé, amelyek kizárólagos feladata a rejtélyes adások megfigyelése, rögzítése és a sugárzó készülékek lokalizálása volt. 1942 áprilisában a Schellenberg SS-dandártábornok által vezetett csoport már ismerte a rádióadók hozzávetőleges helyét: az egyik készüléket Genfben, a másikat Genf mellett, a harmadikat pedig Lausanne városában mérték be. Ezt követően az Abwehr parancsot kapott, hogy térképezze fel a Vörös Hármak névvel ellátott csoportot, és épüljön be a KGB helyi hírszerzésének soraiba. A német titkosszolgálat vezetése, miután számba vette a lehetőségeket, úgy döntött, hogy alapos vizsgálatnak veszik alá a politikai meggyőződésüknél, személyes kapcsolatrendszerüknél, illetve hivatásuknál fogva kémgyanús személyeket. Margaret Bolli megkörnyékezésére egy jóképű, megnyerő modorú és gáláns fiatalembert, Hans Peterst választották ki. A Harmadik Birodalom Romeo fedőnéven

ténykedő ügynöke gyorsan megismerkedett a lánnyal, aki nem sokkal később már házvezetőnőként dolgozott nála. Margaret Bolli heteken belül Albert nevű barátja, vagyis Radó Sándor tudtán kívül szexuális viszonyba keveredett az Abwehr ügynökével, aki valósággal az ujja köré csavarta a fiatal lányt, és könnyedén kiszedte belőle titkait. Hans Peters tudomást szerzett róla, hogy a szervezet egy Grete von Urbanitzky által írt regényt, a „Szeptemberben kezdődött" című könyvet használta az üzenetek rejtjelezésére, így a német szakemberek jó eséllyel láttak hozzá a korábban rögzített, illetve az újonnan leadott jelentések desifrírozásához. A kriptográfusok azonban, bár ismerték a kódoláshoz használt könyvet, nem jártak sikerrel, és a Vörös Hármak által sugárzott üzenetek továbbra sem váltak olvashatóvá a németek számára. Az Abwehr tovább dolgozott a titkosítás megfejtésén, illetve fokozta a helyi ügynökök aktivitását, és azt a parancsot továbbította Hans Peters felé, hogy továbbra is tartsa fent szeretői viszonyát a KGB kémszervezetének egyetlen ismert tagjával, Margaret Bollival.

1943 kora tavaszán Berlinben egy nagyszabású, soha nem tapasztalt páncélos erőket felvonultató katonai offenzíva terve bontakozott ki, amelytől Adolf Hitler nem kevesebbet várt, mint a keleti fronton egyre szorongatottabb helyzetbe került német hadsereg újabb térnyerését, a Szovjetunió ellen viselt hadjárat állásának megfordítását. Március végére a náci hadvezetés legfelsőbb szintje kidolgozta a kurszki csata forgatókönyvét, a támadás irányát, és megnevezték a résztvevő katonai egységeket, majd a hónap utolsó napján a hadművelet terveit Adolf Hitler a vezérkar elé terjesztette. A nemzetközi háborús helyzet szempontjából kritikus jelentőséggel bíró információ, máig sem tudni, mily módon, de alig huszonnégy óra alatt eljutott a titkait féltve óvó Rudolf Roesslerhez, és újabb huszonnégy órával később Radó Sándor részletes jelentése már a moszkvai KGB iroda vezetőjéhez került (a németek által üzemeltetett állomás természetesen ezt adást is elfogta és rögzítette, de a kriptográfusok nem tudták visszafejteni a kódot, így nem ismerték annak tartalmát). A Vörös Hadsereg vezérkara azonnali ellenlépéseket foganatosított, hogy képesek legyenek megállítani és visszaverni a stratégiai jelentőséggel bíró német támadást, amelyet Adolf Hitler május elejére írt ki. A szovjet hadvezetés a rendelkezésére álló páncéloserőket Kurszk mellé csoportosította, és ide helyezte át a teljes gyalogsági állomány 40 százalékát. A németek által célpontként kijelölt városok védelmét rohammunkával megerősítették, az utánpótlás számára fontos utak és vasútvonalak helyreállításán, az összességében ezernyi kilométert kitevő lövészárkok létrehozásán, a hatalmas kiterjedésű aknamezők telepítésén, a tüzérségi álláspontok kialakításán a katonák mellett nem kevesebb,

A német hadsereg offenzívája 3000-nél is több harckocsit vonultatott fel,...

mint 30 000 civil dolgozott. Adolf Hitler április 15-én adta ki a 6-os számú hadműveleti parancsot, amelynek értelmében a németek a Citadella hadműveletet haditermelési és egyéb okokból bizonytalan időre elhalasztották. Radó alig öt nappal később tett jelentést Moszkvának, amelyben beszámolt a kurszki csata csúszásáról, így a Vörös Hadsereg értékes időt nyert, amelyet a további felkészülésre tudott fordítani. Lucie a következő hetek során üzenetek tucatjait továbbította a Geneva-Geo-Press felé, és kimerítő válaszokat adott a KGB központjából érkező kérdésekre, amelyek újabb és újabb részletek felől érdeklődtek. Moszkva június közepén szerezett tudomást a több ízben is elhalasztott Citadella hadművelet pontos kezdéséről: az ellenség július 5-én indítja meg az átfogó, a front 650 kilométeres szakaszát lefedő támadást. A németek döbbenettel tapasztalták, hogy a meglepetés által biztosított előnyökre is épített, hatalmas erőket felvonultató offenzíva egyáltalán nem érte váratlanul a Vörös Hadsereget. Az ellenfél a vártnál lényegesen hevesebb, koncentrált és pontos védekezési, illetve ellentámadási manővereket indított, amelyeket a harckocsizó fegyvernem hathatós támogatásával vitt véghez. A végletekig elkeseredett, a keleti front harci eseményeihez képest is szokatlanul véres ütközet első négy napja során a háromezernél is több harckocsit felvonultató, komoly légi támogatást élvező támadóék alig 20-50 kilométerre tudott előretörni, és a nagy várakozásokkal övezett offenzíva megrekedt. Július 10-én a németek összevonták a harcképes egységeket, és sorsfordítónak szánt rohamot indítottak, de a halálmegvető bátorsággal harcoló SS egységek önfeláldozása ellenére sem voltak képesek komoly előnyt kierőszakolni. A kurszki offenzíva német részről tragikus

kudarcba torkollott, a Wehrmacht és az SS alig hat nap leforgása alatt 70000 katonát és a páncélos állományának közel egészét, 3000 harckocsit veszített. Két nappal később az áthidalhatatlan utánpótlási gondokkal küszködő, töredékére fogyatkozott náci haderő végleg elveszítette a kezdeményezést, július 13-án pedig Adolf Hitler a szövetségesek küszöbön álló szicíliai partraszállására hivatkozva berekesztette a Citadella hadműveletet: a hazai földön harcoló Vörös Hadsereg végleg átvette a hatalmat a keleti hadszíntéren.

A továbbra is rendületlenül dolgozó, adatok sokaságát továbbító hírszerzési szervezetre azonban ekkorra már nemcsak az Abwehr, hanem a

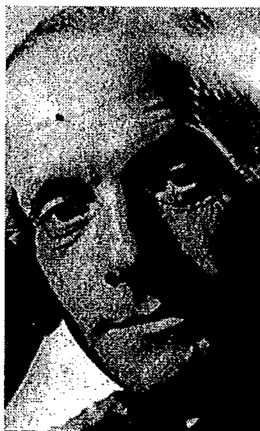
.. de a Vörös Hadsereg visszaverte a támadást, és a történelem legnagyobb tankcsatájában megsemmisítette az ellenséges páncélos erőket

svájci titkosszolgálat is szemet vetett. Könnyen meglehet, hogy maguk a németek szivárogtatták ki a Moszkva felé jelentő adók létezését, és a hír különböző kerülőutakon át jutott el a helyi katonai hírszerzéshez, amely úgy döntött, hogy haladéktalanul felszámolja a KGB csoportját. Mivel az NS-1 nem rendelkezett megfelelő szakemberekkel, 1943 márciusában Roger Masson, a szervezet parancsnoka felkérte a svájci születésű, ám az adott időpontban Törökországban elő Marc Payot-ot, hogy térjen vissza hazájába, és vállaljon vezető szerepet a kémhálózat felgöngyölítésében. A kriminológusként és kódfejtőként ismert férfi elfogadta az ajánlatot, és belépett az NS-1 kötelékébe. Marc Payot több csoportot is felállított a rádióadások bemérésével megbízott ügynökökből, amelyek egymástól függetlenül tevékenykedtek. Zsebben hordozható, kis hatótávolságú közelbemérő készülékeket konstruáltak, amelyekkel a genfi utcákon sétáló ügynököket szerelték fel, és teherautókat építettek, amelyek komoly műszaki apparátust hordoztak. Az első adásokat 1943 szeptemberében fogták el, majd a rákövetkező 17 nap során két újabb készüléket is sikerült bemérniük. Miután megállapították a rádióadások hozzávetőleges forrásait, a különleges készülékek segítségével már könnyedén lokalizálták a rádiókészülékeket rejtő épületeket: két adó Genfben volt, az egyik a Route de Florissante út 192. alatt lévő villában, a másik pedig a Rue Henri-Mussard utca zsúfolt bérházainak egyikében. Míg a magányosan álló ingatlant gyorsan lokalizálták, a második rádiókészülék pontos helyének megállapítása komoly kihívás elé állította az ügynököket. Marc Payot azonban egy ravasz trükk segítségével áthidalta a problémát: a sugárzás ideje alatt a villamossági szakemberek egymás után kapcsol-

Marc Payot a száguldó bűnügyi szakértő, aki felderítette és lebuktatta a Vörös Hármakat... :)

ták ki a házak elektromos hálózatát, így mikor a rádióadás megszakadt, már tudták, hogy melyik épületben kell keresni a kémet. Ezt követően a kézi bemérővel felszerelt ügynökök emeletről emeletre tüzetesen átkutatták az ingatlant, így sikerült meglelni az adót, amely a Margaret Bolli által bérelt lakásban működött. A kémgyanús személyeket a rendőrség megfigyelés alá vonta, és minden lépésüket követték. A svájci katonai hírszerzés október 15-én, egyszerre csapott le a Szovjetunió számára dolgozó ügynökökre: a Route de Florissante úti ingatlant, amelyből a Hamel házaspár sugárzott, 40 csendőr segítségével körülvették, majd a magukkal vitt lakatos hangtalanul kinyitotta a bejárati ajtót, és behatoltak az épületbe. Olga Hamelt a rádiókészülék előtt érték tetten, míg férjét, Edmond Hamelt az ágyból rángatták ki. Ezzel egy időben Margaret Bollit is letartóztatták – a fiatal nőt „barátja", Hans Peters lakásán fogták el. A Hamel házaspár villájából és a Rue Henri-Mussard utcai albérletből temérdek dokumentáció került elő, többek között kódkönyvek és részletes könyvelés, illetve a kémhálózatot felépítő ügynökök álneveit tartalmazó névsor. Marc Payot kódfejtő csoportja azonnal munkához látott, és hosszadalmas, kemény munka árán visszafejtették a bonyolult, soklépcsős sifrírozással készült üzeneteket. Az NS-1 vezetése okosan és körültekin-

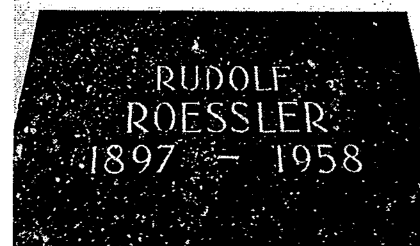

Hans Oster, az Abwehr tisztje, aki szembefordult Hitlerrel – talán ő volt a rejtélyes kapcsolat?

tően fonta meg a hálót, amelyben fennakadtak a kémek, ráadásul a szerencse is melléjük szegődött, mivel a villában megtalálták pár rádióadás kézzel írt fogalmazványát, amelyet a Hamel házaspár puszta figyelmetlenségből elfelejtett megsemmisíteni. A piszkozatok elolvasása után a katonai hírszerzés képes volt fogalmat alkotni a részben lebuktatott szervezet valódi méreteiről, és az általuk továbbított információk jelentőségéről, amely igencsak megdöbbentette a jóval szerényebb fogásra számító NS-1 vezérkarát. A kéziratok tanulmányozása azonban további meglepetéseket is tartogatott, mivel véletlenül rábukkantak Radó Sándor nevére, akit a feljegyzések alapján a kémhálózat vezetőjeként azonosítottak. Marc Payot, miután felismerte, hogy nemzetközi jelentőségű üggyel állnak szemben, úgy döntött, hogy a harmadik, utolsó adót annak lehallgatása mellett még hagyják működni, és nem leplezik le. Tudták, hogy a készülék mögött ülő operátor egy Alexander Foote nevű, angol származású férfi, és ismerték az adás helyét is. A Foote által továbbított üzeneteket gondosan rögzítették, de ekkor még, dacára a Margaret Bolli albérletében talált kódkönyvnek, a jelentéseket nem tudták desifrírozni, mivel a kém egy számukra ismeretlen kódot alkalmazott. Pár nappal a sikeres rajtaütés után azonban Alexander Foote megváltoztatta a kulcsokat, és Radó Sándor kódjaival kezdett el sugározni, amelyet a Marc Payot parancsnok-

sága alatt dolgozó szakemberek már képesek voltak visszafejteni. A jelentésekben Dóra beszámolt a genfi adók felszámolásáról, és arra kérte feletteseit, hogy engedélyezzék számára a város elhagyását és a kémhálózat felszámolását, valamint egyezzenek bele, hogy további adásait a berni brit nagykövetség épületéből sugározhassa. Moszkva nem adta áldását a javaslatra, és újabb jelentéseket kért az ügynöktől. Az NS-1 számára nyilvánvaló volt, hogy a még szabadlábon lévő, a lebukás határán egyensúlyozó kémek előbb-utóbb szökést fognak megkísérelni, akkor is, ha engedélyt kapnak rá a központtól, és akkor is, ha nem, így minél hamarabb le kellett csapni rájuk. A rendőrség november 20-án, egy hónappal a genfi akciót követően tetten érte és letartóztatta Alexander Foote-t. Radó Sándor ellenben még időben értesült a svájci titkosszolgálat akciójáról, így elhagyta a várost, és ismeretlen helyre menekült.

Immár az NS-1 kezében volt valamennyi üzenet és a kódkönyvek, így hozzáláthattak a teljes hálózat feltérképezéséhez. A vizsgálatok során három, még azonosítatlan ügynök fedőnevét találták meg: Lucie, Taylor, és Sissy. A Hamel házaspár villájában lefoglalt könyvelésből világosan kiderült, hogy a három informátor közül Lucie szállította a legfontosabb híreket, mivel ő részesült a legkomolyabb anyagi ellenszolgáltatásban, így már a nyomozati szakaszban is kiemelten kezelték az ismeretlen személyazonosságának a kérdését. A rádióüzenetek kereszthivatkozásaiból és a piszkozatokból kiderült, hogy a Taylor fedőnév Dr. Christian Schneidert, a Vita Nova kiadó számára dolgozó újságírót takarja, aki Genfben, a Rue Carteret út 10. szám alatt lakott. A hírszerzés megfigyelés alá vonta a férfit, hogy feltérképezzék személyes

kapcsolatait, mivel feltételezték, hogy az informátorokkal személyes úton tartotta a kapcsolatot. Napokon belül kiderült, hogy feltűnően gyakorta látogatja őt egy különös férfi, aki mindig kerülőutakon, illetve mellékutcákon közelítette meg a házat, így gyanús viselkedésével gyorsan magára vonta az ügynökök figyelmét. Kiderítették, hogy a különös vendég egy bizonyos Dübendorfer úr, zürichi lakos, aki a Rue du 31. Décembre 15. szám alatt lakik. A fényképes nyilvántartások átböngészése azonban komoly meglepetést hozott: nyilvánvalóvá vált, hogy a gyanús személy még csak nem is hasonlít a kartotékokban szereplő Dübendorfer úrra. A rendőrség hosszú hónapokon át követte a férfit, még végül 1944 áprilisában, Dr. Christian Schneider elfogásával azonos időpontban letartóztatták. A kihallgatások eredményeképpen fellebbent a fátyol az ál-Dübendorfer személyazonosságáról, és kiderült, hogy a férfi valódi neve Paul Böttcher, foglalkozása újságíró, és már 1936 óta illegálisan tartózkodott az országban. Végre-valahára sikerült fényt deríteni a rejtélyes Lucie kilétére is: Schneider (aki azzal védekezett, hogy az átadott hírekért cserébe a KGB kémhálózatától származó adatokat továbbított az NS-1 felé, így nem követte el a hazaárulás vétségét) Rudolf Roessler néven azonosította az informátort, akit a rendőrség május 19-én letartóztatott. A Vita Nova kiadó igazgatóját vizsgálati fogságba helyezték, a férfi azonban semmiféle nyomás alatt nem volt hajlandó rá, hogy megnevezze az informátorait, így 111 napi raboskodás után szabadon engedték. Az Abwehr által Vörös Hármaknak elnevezett hálózat fejét, Radó Sándort azonban nem tudták fellelni: a férfi, mint utóbb kiderült, Neuchatelban tartózkodott, ahol egy rokonánál talált menedéket.

Rudolf Roessler sírja

A hálózat lebukott tagjait a vizsgálati fogságot követően a bírósági tárgyalás megkezdéséig szabadlábra helyezték. November 7-én Rachel Dübendorfer, Dr. Schneider egykori összekötője, aki szerencsésen átvészelte a letartóztatásokat, titokban találkozott a szökésben lévő Radó Sándorral, aki beavatta őt terveibe: elmondta, hogy a szövetséges csapatok által ellenőrzött Párizsba készül, ahol szándékában áll felkeresni a KGB helyi misszióját, hogy pénzt kérjen az összeomlott svájci hálózat újbóli felépítésére. Ezt követően a nő kapcsolatba lépett egykori társaival, Alexander Foote-tal és Rudolf Roesslerrel, és beszámolt nekik a Radóval folytatott beszélgetésen elhangzott információkról. A csapat úgy döntött, hogy Foote-nak minél hamarabb, még a bírósági tárgyalás megkezdése előtt el kell hagynia Svájcot, és Radóval kell tartania a francia fővárosba. Az ügynököknek sikerült kimenekülniük az országból, majd Párizsba jutottak, ahol a szovjet katonai misszió hathatós segítségével feljutottak az első Moszkvába induló gépre. A kairói reptéren azonban, ahová a gép tankolni szállt le, Radó Sándornak nyoma veszett. A szovjet állam ugyan tiltakozott a brit katonai rendőrségnél, de hiába: egy adminisztratív hiba folytán (Moszkva ugyanis nem a magyar állampolgársággal rendelkező Radó Sándor, illetve Alexander Rado, hanem a dezertőrként megnevezett Alekszander Vaszilijevics Kulicsev ezredes kiadatását igé-

nyelte) a diplomáciai csatornák csődöt mondtak, a keresett személy pedig eltűnt.

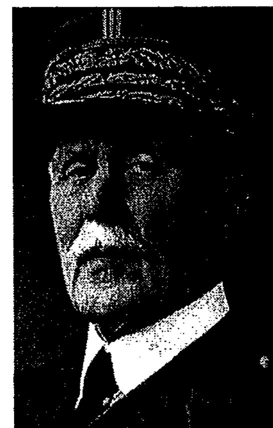
A Vörös Hármak kémszervezet hallatlanul szövevényes, titokzatos históriájának utóélete svájci ténykedésükhöz hasonlóan bővelkedett a váratlan fordulatokban. Radó Sándor, a szervezet vezetője pár hónapos bujkálást követően 1945 nyarán végül megérkezett Moszkvába, ahol letartóztatták, és előzetes letartóztatásba helyezték. A hadbíróság az ellene felhozott dezertálás vádjában megállapította bűnösségét, és 25 év börtönre ítélte az ügynököt. Radót csak Jozef Sztálin halálát követően rehabilitálta a szovjet állam, majd szabadon bocsátották: a férfi ekkor visszatért Budapestre, ahol egyetemi oktatóként helyezkedett el, és az 1981. augusztus 20-án bekövetkezett haláláig tudományos munkáival foglalkozott. A Svájcból illegálisan távozott, Párizs és Kairó érintésével Moszkvába szökött Alexander Foote megnyerte a KGB vezetésének bizalmát, így a szovjet hírszerzés a második világháborút követően az NDK területére küldte, ahol a férfi ügyesen kihasználta az első adandó alkalmat, és Nyugat-Berlinen át Nagy-Britanniába menekült. Rudolf Roessler, a felettébb figyelemreméltó kapcsolati tőkével bíró férfi 1947-ben a KGB ügynökeként folytatta a második világháború során végzett kémtevékenységét, míg egy fatális véletlen folytán lebukott, és 1953-ben a svájci szövetségi bíróság jogerős ítélete nyomán egy évre börtönbe került. Lucie 1958-ban halt meg, Luzern városában, testét a Kriens temetőben helyezték örök nyugalomra. Rudolf Roessler, aki minden esetben órákon belül értesült a Harmadik Birodalom vezetői által hozott, szigorúan titkos katonai és politikai döntésekről, és aki jelentései által nagymértékben befolyásolta a második világháború harci eseményeit és végső kimenetelét, magával vitte féltve őrzött titkát. A páratlan mesterkém mítoszának örök rejtélye annak az embernek a személyazonossága, akitől Rudolf Roessler az információkat kapta: csak annyit tudni róla, hogy minden bizonnyal a Harmadik Birodalom vezetésének legfelsőbb köréhez tartozott, és valószínűleg bizalmas viszonyt ápolt Adolf Hitlerrel.

A Gestapo egyes számú célpontja: Virginia Hall, a bicegő hölgy

Virginia Hall 1906. április 6-án született Baltimore városában, az Amerikai Egyesült Államokban. Édesapja, Edwin Lee Hall kalandos természetű, a fizikai és az intellektuális kihívásokat egyaránt kedvelő férfi volt, aki a tengeri hajózástól kezdve a lovakon át a lőfegyverekig rengeteg mindenhez értett. Legifjabb lánya, Virginia apja vérmérsékletét örökölte: bátor kockázatvállalása, élénksége és szerteágazó érdeklődése már egészen fiatal korában megmutatkozott. Alig volt még kilenc éves, mikor elorozta a család egyik vitorlását, és egymagában kihajózott – olyannyira élvezte a kalandot, hogy mentőosztagot kellett utánaküldeni. A vadóc viselkedése miatt a közvetlen környezetében ellentmondásos megítélésre szert tett gyermek a Radcliffe és a Bernard College iskolákban végezte felsőfokú tanulmá-

Virginia Hall

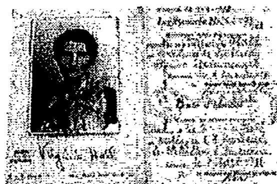
nyait, többek között megtanulta a német, az olasz és a francia nyelvet. Az ifjú Virginia Hall nehezen viselte az elvárásaihoz mérten ingerszegény baltimore-i környezetet, és úgy döntött, hogy némi izgalmat csempész életébe. Mivel az angolon kívül három európai nyelvet is beszélt, nagyon szeretett utazni, ráadásul vonzotta az óvilág, úgy döntött, hogy a nemzetközi kapcsolatok területén helyezkedik el. 1931-ben már a varsói amerikai nagykövetségen dolgozott, a következő években pedig keresztül-kasul bejárta Európát: egyaránt szolgált Tallin városában, Bécsben, majd a törökországi Izmirben. Szépen ívelő diplomáciai pályafutását egy tragikus vadászbaleset törte ketté, amelynek súlyos következménye végigkísérte hátralévő életét: lovaglás közben sörétes puskájának szíja lecsúszott, az ütéstől a csőre töltött fegyver elsült, és szétroncsolta a nő lábát. A sebészek csak a sérült végtag amputációja árán tudták megmenteni az ifjú Virginia Hall életét. Felépülése után protézist kapott, megtanult műlábbal élni és közlekedni (az egészségügyi pótlást később Cuthbert névre keresztelte), de a külügyminisztérium már nem vette vissza régi állásába a megváltozott képességű nőt, ugyanis kételkedtek munkabírásában és terhelhetőségében. Röviddel a háború kirobbanása előtt azonban megnőtt az európai nyelveket bíró, komoly helyismerettel és diplomáciai tapasztalattal rendelkező személyek jelentősége, így Virginia Hallt 1939 májusában újra státuszba vették, és Párizsba küldték. Itt tisztviselői állása mellett önkéntes munkát vállalt a francia mentőszolgálatnál, mivel érezte, hogy küszöbön áll a háború, és a fegyveres konfliktusok kirobbanása esetén tevékenyen kívánta támogatni a hitleri Németországgal szembeszegülő erőket. Virginia Hall meggyőződéses náciellenes volt, aki gyűlölte a viharos gyorsasággal felemelkedő Harmadik Birodalom által képviselt eszmeiséget. 1940 júniusában, a francia kapitulációt követően a külügyminisztérium Angliába rendelte, és a londoni amerikai nagykövetség állományában helyezték el.

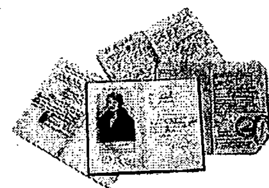

Pétine marsall, a kollaboráns Vichy kormány feje

Virginia Hallt 1940 nyarán egy váratlan látogató, a frissen felállított Special Operations Executive tisztje kereste fel. A szabotázsakciókkal és kémtevékenységgel foglalkozó szervezetnek olyan ügynökökre volt szüksége, akik beszélték a német és a francia nyelvet, otthonosan mozogtak az európai nagyvárosokban, és pszichológiailag is megfeleltek az igen szigorú kívánalmaknak – nem csoda hát, hogy komoly lehetőségeket láttak a fiatal nőben. A kiválasztott személy értékét személyes képességei és tapasztalata mellett nagymértékben emelte amerikai állampolgársága: mivel az USA Nagy-Britanniával szemben ekkor még nem lépett be a háborúba, Virginia Hall egy semleges ország polgárát megillető mentelmi jogok birtokában ténykedhetett. A SOE toborzótisztje valósággal felnyitotta az ekkor 34 éves Hall szemeit, mikor kémhálózatokról, hírszerzésről, az általa olyannyira gyűlölt náci rezsim világuralmi törekvéseiről és a helyi ellenálló mozgalmakról beszélt – egy teljesen új és ismeretlen, lenyűgöző és veszélyes világ tárult elé. Nem tudni, hogy Virginia Hall döntésében mekkora szerepet játszott a kaland ígérete, és milyen súllyal estek latba az elvi megfontolások, de szinte azonnal

igent mondott az ajánlatra, és titokban belépett a hírszerző szervezet állományába. Teljesítette az újoncok számára kötelező tréningeket, amelyek során megismerkedett a különböző katonai lőfegyverekkel, a kommunikációs eszközökkel és használatukkal, a hírszerzési módszerekkel, illetve mindazon biztonsági előírásokkal és technikákkal, amelyek betartása és ismerete segített minimalizálni az ügynöki tevékenységet sújtó komoly kockázati tényezők tömegét. Éles elméjének, vadászmúltjából adódó komoly fegyverismeretének és nagy teherbírásának köszönhetően gyorsan magára vonta oktatói figyelmét, és kiváló minősítésekkel végezte el a kurzusokat. A SOE már ekkor komoly bizalommal szemlélte az új ügynököt, így felettesei úgy döntöttek, hogy minél hamarabb átdobják a németek által megszállt Franciaországba. Virginia folyékonyan, akcentus nélkül beszélte a nyelvet, és behatóan ismerte az országot, kiváltképpen Párizst, így azt a feladatot kapta, hogy a kollaboráns francia kormány székhelyéül szolgáló Vichy-ben telepedjen le, és kezdje meg a helyi ellenállási mozgalom kiépítését. A nő ekkorra már kilépett a külügy kötelékéből, és a britek befolyásának is köszönhetően a New York Post tudósítójaként került státuszba. Azért választották számára az újságírói fedőfoglalkozást, mert a sajtó munkatársai komoly előnyöket élveztek, a futárposta segítségével könnyebben kommunikálhattak a külvilággal, és hivatásukból adódóan szabadabban, kisebb feltűnést keltve közlekedhettek az országban.

Virginia Hall 1941 augusztusában érkezett meg Vichybe, a városba, amelyben az első világháborús veterán katonatiszt, Henri Pétine marsall által vezetett kollaboráns kormány folytatta tevékenységét. Az ügynök a környezet felmérését követően megkezdte munkáját, és folyamatosan továbbította jelentéseit a SOE felé. Virginia Hall a New York Post újságírójaként rengeteg helyre rendelkezett szabad bejárással, és a megfelelő biztonsági előírások betartása mellett gyakorlatilag akadálytalanul tudott kommunikálni megbízóival. Jelentéseiben beszámolt a francia lakosság közhangulatáról, az egyre súlyosabbá váló nélkülözésről és az élelmiszerhiányról, és ami a legfontosabb, a német megszállók civil megítéléséről, az ellenállási mozgalmak felállításának esélyeiről. Az általa továbbított információk alapján London naprakész ismeretek birtokába került, képes volt követni a nácik által bevezetett közigazgatási reformokat és a katonai rendeleteket, amely megkönnyítették a SOE számára a helyi viszonyok feltérképezését. 1942 elejére Virginia Hall elhagyta Vichy-t és Lyon városában telepedett le, ahol kapcsolatba lépett a helyi ellenállás sejtjeivel. A SOE ügynöke a civil földalatti mozgalmak segítségével biztonságos útvonalakat dolgozott ki, és elkezdte szervezni a szökevények és a hadifoglyok Angliába menekítését. Emellett természetesen folyamatosan gyakorolta a fedőszakmáját, és tudósításokat írt a New York Post újság számára. Az Amerikai Egyesült Államok hadba lépését követően azonban megszűnt addigi kiváltságos helyzete, és semleges ország állampolgárából ellenséggé minősítette át a náci hatalom, így ettől kezdve fokozott figyelemmel követték ténykedését. A merészsége ellenére is óvatos, roppant körültekintő Virginia Hall környezetében szaporodni kezdtek az intő jelek: ügynökgyanús személyeket, és egész éjjel az utcán parkoló, német rendszámú autókat fedezett fel lakhelye környékén. Sejtette, hogy a Gestapo minden bizonnyal megfigyelés alá vonta, így tevékenységét csak a legnagyobb titoktartás mellett, fokozott

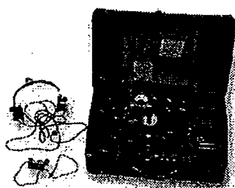

Virginia Hall útlevelei

biztonsági intézkedések bevezetésével volt képes tovább folytatni, ezért visszaköltözött a kedvezőbb körülményeket biztosító Vichy városába. Kapcsolataival már nem találkozott kávéházakban és éttermekben, illetve egyéb nyilvános helyeken, és egyre bizalmatlanabbul szemlélte az ellenállás új tagjait. Virginia Hall érezte, hogy a titkosrendőrség a nyomában van, de ennek ellenére folytatta ügynöki tevékenységét: folyamatosan küldte jelentéseit, illetve a helyi ellenállás segítségével szökevényeket, a lebukás határára sodródott ügynököket, foglyokat és katonákat menekített ki az országból. 1942 végén a belpolitikai helyzet újabb kedvezőtlen fordulatot vett, és az észak-afrikai inváziót követően a német csapatok bevonultak Vichybe. Az egyre szaporodó intő jelekből olvasni képes Virginia Hall érezte, hogy el kell hagynia az országot, és azonnal menekülnie kell. Az addig kiépített útvonalak azonban ekkor már nem voltak biztonságosak, nem vehette igénybe a tömegközlekedést vagy a polgári légi járatokat, és nem használhatta eredeti személyazonosságát sem. Tisztában volt vele, hogy a Gestapo vadászatot hirdetett rá, és ismerte a titkosrendőrség ügynökei és az általuk működtetett besúgóhálózat könyörtelen, precíz működését. Angliába már semmiképpen nem tudott volna átjutni, így rövid gondolkodás után úgy döntött, hogy dél felé szökik, és a hegyeken át

Spanyolországba menekül. Utolsó jelentésében azt írta, hogy megkísérel átkelni a Pireneusokon, és nagyon reméli, hogy Cuthbert (vagyis a műlába) nem fog problémákat okozni. London azonban kissé félreérthette az üzenetet, mivel a következő választ küldte: „Ha gondjai támadnak Cuthbert-tel, akkor ölje meg!".

Virginia Hall egy belga katonatiszt, egy spanyol származású vezető és két francia ügynök társaságában vágott neki az útnak. Szinte hihetetlen, de a művégtag segítségével közlekedő, hegy- vagy sziklamászói tapasztalattal nem rendelkező nő képes volt rá, hogy december közepén átkeljen a behavazott hegységen, dacolva a magassággal, a faggyal, a meredek sziklaormokkal és a heves hóviharokkal. A csoportnak sikerült átjutni Spanyolországba, a határt a San Juan de Las Abadesas nevű település átkelőhelyén lépték át. A németbarát helyi közigazgatás azonban komoly gyanúval szemlélte a furcsa csoportot, de pár nap fogság után szabadon bocsátották az ártalmatlannak látszó nőt, aki kapcsolatba lépett az amerikai konzulátussal. Rövid pihenőt követően az ügynök új iratokat, és a Chicago Times riportereként új fedőfoglalkozást kapott, majd arra kérte feletteseit, hogy küldjék vissza Franciaországba. A SOE megtagadta a kérés teljesítését, és Párizs helyett visszarendelte Londonba, továbbképzés céljából. A rákövetkező hónapokban Virginia Hall rádióoperátori tanfolyamon vett részt, megtanulta kezelni az új adókészülékeket és a kódkönyveket, majd a „Vad Bill" Donovan által vezetett American Office of Strategic Services állományába helyezték át. A felkészítést követően az értékes és tapasztalt ügynök biztonságát szem előtt tartó SOE úgy döntött, hogy talán már elültek annyira a szökés hullámai, hogy megkockáztathatják Virginia Hall

Virginia Hall rádiója

ismételt átdobását. Új fedőnévvel látták el és visszaküldték Franciaországba. Diane azonban sejtette, hogy a Gestapo nem feledhette el a számukra csúfos kudarcba fulladt kalandot, így egy új protézis segítségével újra megtanult járni, hogy képes legyen jól leplezni testi fogyatékosságát, és ezzel felszámolni a legfontosabb ismertetőjegyét. Mint utólag kiderült, remekül ráérzett az ellenfél gyönge pontjára - a Gestapo irodáit ekkorra már teleragasztották a fantomképét tartalmazó felhívásokkal, amelynek szövege így szólt: „Ez a bicegő nő az egyik legértékesebb szövetséges ügynök Franciaországban, és nekünk el kell pusztítanunk.".

Virginia Hall egy kis futárgép segítségével kelt át a csatornán, majd csatlakozott a Loire mentén működő francia ellenállás embereihez. Szabotázsakciókat terveztek és hajtottak végre, civil önkénteseket képeztek ki, valamint gerillacsoportokat állítottak fel, amelyeket a Londonból érkező fegyverekkel, felszereléssel és pénzzel támogattak. Alig telt el azonban pár hét, a SOE ismét figyelmeztetést intézett Diane felé: óvatosságra intette az ügynököt, mivel tudomásukra jutott, hogy Közép-Franciaország területén megszaporodtak a német rádióbemérő kocsik, és az Abwehr is fokozta aktivitását. London jól sejtette, hogy a francia ellenállásba beépült ellenséges kémelhárítók tudomást szereztek Diane feltűnéséről: a Gestapo ekkor már a legveszélyesebb szövetséges kémként tartotta számon Virginia Hallt, és elszántan próbált a közelébe férkőzni. A nő ebben az időben parasztaszszonynak álcázta magát, és nehéz, vastag kabátok segítségével leplezte árulkodó protézisét. Fáradhatatlanul járta a környéket, és folyamatosan továbbította a német hadseregmozgásokról szóló jelentéseket, amelyek az invázióra készülő szövetséges haderők számára kiemelt jelentőséggel bírtak. Haute-Loire azonban egyre veszélyesebbé vált, így a sugárzások során újabb és újabb óvintézkedéseket kellett szemmel tartania, hogy elkerülje a lebukást. A D-napot követően a hallatlanul sikeres ténykedést maga mögött tudó Hall új kódnevet kapott, és az általa küldött jelentéseket már Jedburgh néven jegyezte – a SOE továbbra is számított szolgálataira, és próbálta elrejteni az ügynököt. A front fokozatosan húzódott előre, így a csoport tevékenységének súlyponti eleme a szabotázstevékenységre és a kiképzésre tevődött át. Virginia Hall és társai sikeres akciókat terveztek és hajtottak végre, megrongálták az ellenséges kommunikációs vonalakat, és folyamatosan zaklatták a visszavonuló német hadsereget. Jedburgh, bár fizikai fogyatékossága okán soha nem kapott különleges harcászati kiképzést és nem készítették fel a partizántevékenységre, egyre komolyabb tapasztalatokra tett szert: kiváló szervetővé és rettenthetetlen harcossá érett, aki képes volt vezetni az embereket, és képes volt az ellenséges katonáktól hemzsegő területen sikeres szabotázsakciókkal gyengíteni a Wehrmacht egységeit. A megszállás utolsó napjaiban Virginia Hall csoportja élén folyamatosan követte a visszavonuló német csapatok mozgását, jelentést tett az átcsoportosításokról, felrob-

Haute-Loire

bantott négy hidat, megrongálta a kulcsfontosságú kommunikációs vonalakat, tehervagonokat és vasúti vonalakat semmisített meg, és összesen 150 ellenséges katonát ölt meg, és 500 foglyot ejtett. Miután a szövetségesek visszafoglalták Franciaországot, a SOE felajánlotta számára a visszavonulás lehetőségét, de Virginia Hall nem kívánt visszavonulni. Új fedőbeosztást és személyazonosságot, és új feladatot kért. Megbízói ekkor Anna Müller névre szóló okmányokkal látták el, és biztonsága érdekében ismét megváltoztatták fedőnevét. Camille-t Ausztriában kívánták átdobni, hogy szervezze és támogassa az osztrák ellenállók munkáját, és számolja fel a földalatti náci mozgalmakat. Virginia Hall a következő heteket felkészüléssel töltötte, az akcióra azonban a Harmadik Birodalom összeomlása miatt már nem került sor.

A második világháború éveiben tanúsított kimagasló bátorsága és eredményessége elismeréséül James R. Forgan ezredes, az OSS parancsnoka Virginia Hall titkosügynököt felterjesztette a Kiváló Szolgálatért Érdemkeresztre, de a kitüntetési procedúra során többeknek feltűnt, hogy a rendkívül magas elismerést átvevő nő társaival ellentétben sem meghatottságot, sem örömöt nem tanúsított. Röviddel később, 1945. május 12-én Henry Truman, az Amerikai Egyesült Államok elnöke szintén kitüntetésre terjesztette fel a példátlanul sikeres mesterkémet, amelyet Bill Donovan nyújtott át számára.

Virginia Hall nyughatatlan természete azonban nehezen viselte a tétlenséget. Ügynökként annyira megszokta a folyamatos feszültséget és az aktivitást, hogy képtelen volt alkalmazkodni az unalmasnak, tét nélkülinek tűnő civil élethez, így a háború befejezése után folyamatosan azon ügyködött, hogy felvételt nyerjen az USA hírszerzé-

sébe. 1951-ben a CIA felkérte az akkor már 45 éves nőt, hogy lépjen be a szervezetbe. Életkorából (is) adódóan nem aktív ügynökként, hanem koordinátorként és elemzőként alkalmazták, és a francia ügyek részlegénél helyezték el. Alig egy évvel később előléptették, és új beosztásba került, ahol már képes volt kamatoztatni szerteágazó tapasztalatait és kreativitását. A hidegháborús fenyegetés által életre hívott ODDP berkein belül a Szovjetunió elleni háború esetleges kirobbanásakor alkalmazható politikai akciókkal, szabotázstevékenységgel és civil ellenállási mozgalmak kiépítésével foglalkozott. Pár évvel később ismét áthelyezték, Washingtonba, a GS-14 szervezethez került, itt dolgozott egészen 1966-ig, mikor nyugdíjba vonult. Egészsége ekkorra már igencsak megromlott, hátralévő éveiben sokat betegeskedett. Virginia Hall 1982-ben hunyt el Rockville városában: a Baltimore Sun nevű lap riporterének beszámolója szerint a kegyeleti szertartás egyszerűsége éles kontrasztban állt az elhunyt nő által ifjúkori éveiben végrehajtott, felbecsülhetetlen jelentőségű hőstettekkel. A második világháború egyik legsikeresebb kéme, a Gestapo által egyes számú célpontként nyilvántartott amerikai ügynök, a Bicegő Hölgy a Pikesville városában található Druid Ridge temetőben találta végső nyugalomra, nem messze attól a helytől, ahol született.

Virginia Hall és Bill Donovan

Leopold Trepper kontra Harry Piepe: Hajsza a Vörös Zenekar után

Leopold Trepper a második világháború egyik legsikeresebb mesterkéme volt, egyike a KGB legfontosabb ügynökeinek. A Lengyelországban, Krakkó mellett világra jött férfi meglehetősen viharos, eseménydús életet élt, így már huszonéves korára bejárta a fél világot. A történelem és irodalom szakon végzett fiatalembert sztrájk szervezése miatt 1926-ban, alig 22 évesen a lengyel állam büntetőperbe vonta, és az ítélethirdetést követően hónapokat töltött börtönben. Ezt követően Varsóba költözött, majd az egyre elmélyülő gazdasági válság miatt Palesztinába vándorolt. Leiba Dab néven először útépítésen dolgozott, majd megélhetése biztosítása végett földműveléssel foglalkozott, végül pedig egy elektronikai cikkekkel foglalkozó boltban helyezkedett el. A marxista eszmékkel szimpatizáló fiatalember Palesztinában belépett a helyi kommunista pártba, és politikai aktivitást vállalt, de a helyi hatalmat gyakorló brit hatóságok gyorsan felfigyeltek rá, és letartóztatták. Nem volt még harminc, de ismét börtönbe került, majd szabadulása után Franciaországba szökött, mint illegális bevándorló. Először Marseille-ben, majd Párizsban telepedett le: utóbbi városban talált rá a helyi kommunista mozgalom, itt lépett vele először kapcsolatba a KGB, amelynek később hosszú éveken át dolgozott rendkívüli hatékonysággal. Leopold Trepper tagja lett a szovjet hírszerzés helyi gyűrűjének, amelyben három éven át ténykedett, még egy, a szervezetbe beépült kettősügynök társaival együtt őt is lebuktatta. A franciák felszámolták a KGB helyi csoportját, Trepper, alias Leiba Dab azonban elmenekült a felelősségre vonás elől, nem sokkal később már a Szovjetunióban

bukkant fel. Felettesei katonai továbbképzésre küldték a felettébb tehetséges fiatalembert, aki elvégezte a moszkvai Hadiakadémiát, majd 1935-ben visszatelepült Franciaországba. A rákövetkező három évben Leopold Trepper folyamatosan a Szovjetunió és Nyugat-Európa között ingázott, feladatok százait teljesítve. 1938-ban a KGB hamis kanadai állampolgársággal látta el, és Brüsszelbe küldte, ahol a férfi letelepedett, és hozzálátott, hogy végrehajtsa a megbízóitól kapott feladatot, amely egy nyugat-európai kémhálózat kiépítésére szólította fel. Felkereste egy régi ismerősét, Leo Grobvogelt, akivel még a Palesztinában töltött évek során került kapcsolatba, és megalapították a The Foreign Excellent Raincoat nevű kereskedelmi céget, amelyet már a kezdetektől fogva az európai szovjet kémszolgálat központjának szántak. A két KGB ügynök igen ügyesen végezte munkáját, így nem sokkal később a fedővállalkozás már Franciaországban, Hollandiában, illetve Skandináviában is rendelkezett kihelyezett leányvállalatokkal. Ekkor már 1939-et írtak, amely évben Jozef Sztálin egyezséget kötött Adolf Hitlerrel, a Molotov-Ribbentropp paktum által garantált katonai és politikai biztosítékok fényében pedig a KGB hasznosabbnak látta a kémszervezetek munkáját Nagy-Britannia

Leopold Trepper

A Nagyfőnök

ellen fordítani.

1940 májusában a Harmadik Birodalom hadserege bevonult Belgiumba. A páncélos hadosztályok hosszú oszlopaival együtt független megfigyelők haladtak, különböző diplomaták és üzletemberek. Közöttük volt Trepper és Grobvogel, akik alaposan megfigyelték a németek haditechnikai arzenálját, a villámháborús stratégiát, a parancsnokok által meghatározott harcászati taktikát, és minden olyan részletet, amely érdekelhette megbízóikat. Tapasztalataik alapján bőséges beszámolókat juttattak el Moszkvába, így a Vörös Hadsereg vezérkara pontos képet alkothatott a náci haderő valós természetéről és az általa képviselt fenyegetésről. Megbízóik a zökkenőmentes kapcsolattartás érdekében összekötőtiszteket küldtek Trepper segítségére, hogy így támogassák az egyre komolyabb jelentőséggel bíró ügynök munkáját. Egyikőjük, az uruguayi állampolgársággal felruházott Mihail Makarov (a férfi Molotov külügyminiszter rokona volt) a The Foreign Excellent Raincoat egyik helyi fiókjának az élére került, Viktor Szukulov százados pedig diákként költözött Brüsszelbe, ahol nem sokkal később gazdasági vállalkozásba fogott. Simexco néven import-export céget alapított, amely a Rue Royale út 192. szám alatt rendezte be irodáját. A férfi Kent néven azonosította magát.

1940 augusztusában Moszkva új személyazonossággal látta el Treppert, aki Jean Gilbert néven Párizsba utazott,

Harry Piepe, az Abwehr tartalékos századosa

hogy újabb kémközpontot létesítsen. A belgiumi hírszerzési szervezetet pedig Kentre és az általa kézben tartott Simexco cégre bízta. Trepper ekkor már a Nyugat-Európában tevékenykedő szovjet kémhálózat vezetője, a Vörös Hadsereg tábornoka. Társa, Leo Grobvogel követte őt, majd a következő hónapok során a kiváló üzleti érzékkel rendelkező férfiaknak sikerült megteremteniük az új kémgyűrű létrehozásának anyagi alapjait, illetve felállították a szervezet központi csoportját. Ekkor csatlakozott hozzájuk a szintén lengyel származású Hille Katz, egy újabb ismerős, akivel a kém még Palesztinában került kapcsolatba. Treppert ekkor már Nagyfőnöknek szólították közeli ismerősei és munkatársai, a férfi pedig nem cáfolt rá nevére: a kereskedelmi tevékenységgel felhalmozott nyereség tekintélyes részét fordította információk vásárlására, a hírekhez többnyire megvesztegetett német hivatalnokok és katonatisztek által jutott hozzá. A párizsi szervezet 1941 tavaszán döntő jelentőségű információk birtokába jutott, amelyeket azonnal továbbítottak Moszkva felé. A Vörös Hadsereg vezetése azonban nem fogadta el hitelesnek a híreket, és a Molotov-Ribbentropp paktum mindenhatóságában hívő Sztálin úgy vélte, hogy Trepper minden valószínűség szerint brit dezinformációk áldozatává vált: a szovjet vezetés kizártnak tartotta, hogy a Harmadik Birodalom megszegi a kölcsönös megnemtámadási egyezményt, és háborút indít szövetségese, a Szovjetunió ellen. Június 22-én azonban drámai módon nyert

igazolást a Trepper által leadott jelentés, így Sztálin ismét bizalmat szavazott a párizsi központ vezetője felé, és további támogatásokat adott számára, hogy hatékonyabban tudjon tevékenykedni. 1942 augusztusára a titkos szervezet hatalmasra dagadt, a kereskedelmi ügynököknek álcázott futárokból és kémekből felállított rendszer behálózta egész Nyugat-Európát, és folyamatosan továbbította az új híreket. Leopold Trepper, hogy az egyre bővülő szervezetet megfelelően tudja koordinálni, létrehozta a Simex nevű import-export céget, amelynek központját Párizs legelegánsabb utcájában, a Champs Elysées 78. egyik emeletén rendezte be. A Nagyfőnök ezen kívül további tíz lakást vett bérbe, amelyek a francia fővárosban elszórtan helyezkedtek el, és amelyeket a titkos rádiókészülékek rejtekének szánt. A Simex cég szorosabbra fűzte kapcsolatát a hasonló üzleti profillal rendelkező Simexco céggel, és a két vállalkozás vezetője, Viktor Szukulov (Kent) és Trepper egy PTX rádiókészülék segítségével tartották a kapcsolatot, illetve továbbították a híreket. A kiterjedt hálózat feltűnésmentesen és roppant hatékonyan végezte munkáját, folyamatosan szállította az információkat Moszkva felé, amelyek egyaránt beszámoltak a német hadsereg haditechnikai és személyi állományáról és a legfelsőbb náci vezetés politikai terveiről. A KGB számára ekkorra már a párizsi Simex volt a legjelentősebb hírszerzési központ, így 1941 telén a németországi titkos szervezet munkáját is a cégbirodalomhoz tartozó Simexco vállalkozás vezetője, Kent alá rendelték. A brüsszeli fedőcég által üzemeltetett rádiócsatornák így a Moszkva és a Nyugat-Európa közötti kommunikáció gerincévé váltak: valamennyi jelentés ide futott be, és a híreket innen sugározták át a Szovjetunióba.

A Champs Elysées ma – az elegáns utca adott otthont a Simex fedőcég párizsi irodájának

A kiterjedt hálózat időközben magára vonta a németek figyelmét, az Abwehr és a Gestapo is szagot fogott, és nagy erőkkel láttak hozzá a szervezet által üzemeltetett rádiókészülékek beméréséhez és felszámolásához. A kicsiny, eredetileg felderítő- és futárfeladatra tervezett Fi-156 típusú repülőgépekből különleges egységeket állítottak fel, amelyeket bemérő műszerekkel szereltek fel, és folyamatosan a nyugat-európai nagyvárosok felett üzemeltették őket. Ezek mellett különleges teherautókat építtettek, amelyek hatalmas elektronikai arzenált hurcoltak, illetve rádiózavaró központokat hoztak létre. Az Abwehr először a berlini adók létezését derítette fel, nem kevesebb, mint három készülékre bukkantak, amelyek a Harmadik Birodalom fővárosának szívéből továbbították a jelentéseket. A készülékek bemérését azonban jelentősen megnehezítette, hogy az operátorok folyamatosan módosították a sugárzási frekvenciákat, a hívójeleket és a kódokat, és ha megpróbálták bemérni őket, azonnal elnémultak. A berlini nyomozás így rövidesen holtpontra jutott, és az Abwehr figyelmét a Wehrmacht központi keleti rádiófigyelő szolgálata által felderített titkos készülék felé fordította. Mivel csak erősen hozzávetőleges információkkal bírtak az adó hollétéről, először is meg kellett határozniuk a pontos forrást. A sikeres lokalizáció érdekében három bemérő állomással is vizslatták a célterületet, így sikerült behá-

romszögelni a PTX hívójellel üzemelő készüléket. Az ötven kilométeres szárú háromszög a belga tengerparton lokalizálta a szinte folyamatosan sugárzó rádiót. Az Abwehr utasította a helyi szekcióját, hogy tegyenek meg mindent az adó felderítésének érdekében, a szervezet pedig munkához látott. Az ügyet Harry Piepe tartalékos százados kapta, akit holland állampolgársággal ruháztak fel, és kereskedőnek álcázva dobtak át Brüsszelbe. Az Abwehr embere fedőcéget alapított, amelynek székhelyéül merő véletlenségből ugyanazt az ingatlant választotta, amelyben a Simexco export-import társaság képviselete is tanyázott. A KGB európai kémhálózatának központja és a szervezet felszámolásával megbízott német titkosszolgálati csoport egyaránt a Rue Royale 192. alatt lévő házban tevékenykedtek: a cégtulajdonosok, Kent, azaz Viktor Szukolov, illetve Riepert, azaz Harry Piepe nap mint nap találkoztak, és köszönőviszonyban voltak egymással – egyikőjük sem sejtette, hogy a szomszédos irodákban halálos ellenfeleik vertek tanyát. Harry Piepe szervezete az első hónapok során nem tudott komoly eredményeket felmutatni: tudták, hogy jól álcázott, komoly erőforrásokkal bíró, kiterjedt hálózatot üldöznek, de megfelelő technikai eszközök hiányában képtelenek voltak részletekbe menő információkhoz jutni. 1941 novemberében az Abwehr ügynöke egy különleges rádióbemérő századot kért feletteseitől, hogy végre-valahára képesek legyenek felderíteni a célpontokat, amelyet rövidesen meg is kapott. Az egység a kor legmodernebb híradástechnikai felszerelését kapta, a különleges teher- és személyautók, illetve az ügynökök a lehető legjobb közelbemérő berendezések birtokában eredhettek a kémszervezet nyomába. A rákövetkező napokban a század alaposan átfésülte Brüsszel utcáit, és kiderítették, hogy a keresett PTX adót valahol az Etterbeek nevű városrészben rejtették el. Miután egyetlen negyedre szűkítették a keresési zónát, a bemérő autók keresztül-kasul bejárták a területet. Ha az adó megkezdte a sugárzást, egyenként kikapcsolták az utcák áramellátását, és ha a készülék elhallgatott, a kutatást az adott részre korlátozták. Két héten át folyt a macska-egér játék, míg az Abwehr azonosítani tudta a rádió helyét. Ezt követően civileknek álcázott ügynökök lepték el a Rue des Atrébates utcát, a csoportokat Piepe személyesen vezette. Az Abwehr emberei a legmodernebb, kis méreténél fogva övre függeszthető, tökéletesen elrejthető készülékekkel dolgoztak, amelyekhez nem nagyméretű fejhallgatók, hanem észrevétlenül apró, fülbe helyezett hallókészülékek tartoztak. Végigjárták a háztömböket, és azt tapasztalták, hogy a zümmögés a 101-es számú ház körül erősödik fel, tehát sikerült azonosítaniuk a titkos PTX rádiót rejtő ingatlant. Harry Piepe úgy döntött, hogy haladéktalanul felszámolja az adót, így erősítést kért a közelben állomásozó német hadsereg vezetésétől, akik egy századot bocsátottak rendelkezésére. A rajtaütés időpontjául december 13. hajnalát választotta. Az Abwehr tisztje ki akarta zárni a lehetséges kockázati tényezőket, így a szomszédos házakat is át kívánta fésülni.

Mihail Makarov, alias Carlos Alamo, alias Kisfőnök, a Simexco fedőcég vezetője

Adolf Hitler személyesen adott parancsot a Vörös Zenekar elnémítására,...

December 13-án, hajnal fél háromkor a német titkosszolgálat emberei körülvették a célpontot, majd behatoltak az épületekbe. A csoportokat vezető ügynökök a sípoló hangot követték, miközben átfésülték a célpontot. Az adóra a középső ház egyik első emeleti lakásában bukkantak rá, az operátor azonban meghallotta a közeledő németeket, az utolsó pillanatban kiugrott az ablakon, majd átmászott a szomszédos kert falán. A menekülő férfit azonban a célpont köré helyezett, a titkos tábori rendőrség tagjaiból álló gyűrű feltartóztatta, és visszavitte a helyszínre. A földszinti lakásból gyorsan előkerült a rádiókészülék, amely mellett táviratok és üzenetek voltak, többségük német nyelven. A tüzetes, mindenre kiterjedő házkutatás során a németek rejtett ajtóra bukkantak, amely mögött egy jól felszerelt hamisító műhely volt berendezve. Találtak többek között fényképeket és kamerákat, Wehrmacht papírokat, nyomtatványokat és kitöltetlen igazolványokat, amelyek arra utaltak, hogy a kémszervezet tagjai minden bizonnyal rendelkeznek német katonai azonosító dokumentumokkal, amelyek jelentősen megkönnyítették számukra a megszállt területeken való akadálytalan mozgást. A papírokon kívül még számos üvegcsére is bukkantak, amelyeket elemzés céljából a kölni laboratóriumba szállítottak. Az oldatok egy részéről kiderült, hogy újfajta, a németek számára addig ismeretlen láthatatlan tinták, más tartályokban pedig a mindkét hadviselő fél által rettegett biológiai fegyvereket találtak a szakértők, amelyek a vérhas illetve a tífusz kórokozóit tartalmazták. Nem kis meglepetésükre szolgált, hogy állatketrecekre is bukkantak, amelyekben patkányok voltak – a jól táplált és gondozott rágcsálók mellett ott voltak a kis méretű, ám roppant rombolóerővel bíró bombák, amelyek szállítására idomították őket. Nyilvánvaló volt, hogy különösen fontos, komoly erőforrásokkal gazdálkodó, jól felkészült hálózatra bukkantak, így az elfogott rádiós kihallgatása során nagy alapossággal jártak el. Kiderült, hogy a férfi, aki egy Carlos Alamo névre kiállított uruguayi útlevéllel igazolta személyazonosságát, valójában a Vörös Hadsereg tisztje, kinek valódi neve Mihail Makarov, és aki közeli rokonságban áll Molotovval, a Szovjetunió külügyminiszterével. Piepe három emberét a helyszínen hagyta, hogy figyeljék a házat, és tartóztassanak fel minden gyanús személyt, majd visszatért a GFP, a Titkos Tábori Rendőrség központjába.

...Heinrich Himmler pedig személyesen vette kezébe az ügyet

Reggel, kilenc óra előtt pár perccel egy nagyméretű kosarat hurcoló férfi csöngetett be a házba. Az Abwehr ügynökei a látogatás oka felől tudakolóztak, mire az ismeretlen elmondta, hogy a háziasszony pár nappal korábban nyulakat rendelt tőle, amelyeknek leszállítása azon a reggelen vált esedékessé. A németek felforgatták a nyulakat tartalmazó kosarat, és kikérdezték a férfit, aki

brüsszeli lakosként azonosította magát – majd, mivel semmi gyanúsat nem vettek észre, szabadon engedték. Pedig a nyúlkereskedő nem más volt, mint Leopold Trepper, vagyis a Nagyfőnök, a hálózat feje, aki álruhában járt utána a letartóztatásokról szóló kósza híreknek. A KGB tisztje ezt követően valamennyi emberét figyelmeztette, akik mély hallgatásba burkolóztak, és rövid időre felfüggesztették tevékenységük gyakorlását.

Ugyanebben az időben Harry Piepe az Abwehr brüsszeli szekciójának a központjában tartózkodott, ahol jelentést tett az éjszakai rajtaütésről. Ezt követően megfogalmazták a Berlin felé továbbítandó hivatalos jelentést, amelyben a titokzatos, ám rendkívül kiterjedtnek tűnő hálózatot a Vörös Zenekar névvel illették. A Rote Kapelle szervezetről szóló beszámoló azonnal felkeltette a berlini vezetés figyelmét, és Hitler személyes parancsára az ügy a lehető legmagasabb prioritást élvező státuszba került, vagyis megkapta a „Titkos birodalmi ügy" besorolást. A Gestapo és az Abwehr teljes körű jogokat kapott, hogy bármi áron, de számolják fel a Brüsszelben lévő szovjet hírszerzési központot.

A rádiót rejtő épületből származó dokumentumokat és egyéb tárgyakat gondos vizsgálatoknak vetették alá, amely során egy, a kályhából származó, elszenesedett papírdarab szolgáltatta a legjelentősebb nyomot. A tűzre vetett fecnin a szakértők számokat találtak, amely számsorból a kriptográfusok hat heti megfeszített munka árán a Proctor szót olvasták ki. Az Abwehr élt a feltételezéssel, hogy az általánosan elterjedt kódolási mechanizmusokhoz hasonlóan ez a csoport is egy adott könyvből dolgozott, amelynek egyik szereplőjét Proctornak hívják. A következő feladat tehát a könyv felkutatása volt. He-

tekbe került, de a könyvtárakat és antikváriumokat bújó ügynökök ráakadtak egy ritka kiadványra, a Guy de Téramond által jegyzett „Le Miracle du Professor Wolmar" című regényre, amely egy magazin ajándék mellékleteként jelent meg 1910-ben, és soha nem került kereskedelmi forgalomba. A német kódfejtők nekiláttak: újra és újra végighallgatták a PTX rádió által sugárzott üzenetek felvételeit, majd összevettették azokat a könyvvel. A heteken átívelő, kemény munka meghozta a várt gyümölcsöt: a kriptográfusoknak sikerült visszafejteni az üzenetek harmadrészét. Többek között olvashatóvá tették azt a parancsot is, amely az előző év novemberében érkezett a központtól, és amely arra szólította fel Kentet, hogy vegye fel a kapcsolatot a KGB berlini csoportját vezető ügynökkel, akit a jelentés Choro néven azonosított. A Gestapo és az Abwehr azonnal nyomozni kezdett a rejtélyes álnév viselője után, és gyorsan kiderítették, hogy a Choro név valójában Hermann Göring birodalmi marsall egyik fiatal pártfogoltját, Harro Schulze-Boysen tartalékos főhadnagyot takarta, aki a légügyi minisztériumban dolgozó katonai elhárítás embere volt. A Moszkvából érkezett üzenet további vizsgálata során még két ügynököt sikerült azonosítaniuk: a német titkosrendőrség kiderítette, hogy a Bauer fedőnevet viselő ellenséges ügynök valójá-

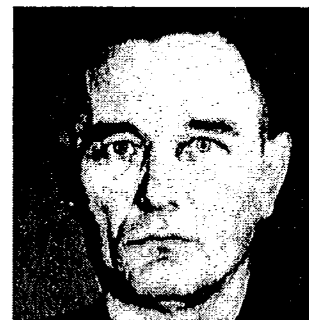
Harro Schulze-Boysen tartalékos főhadnagy, alias Choro, Hermann Göring személyes pártfogoltja, a KGB ügynöke

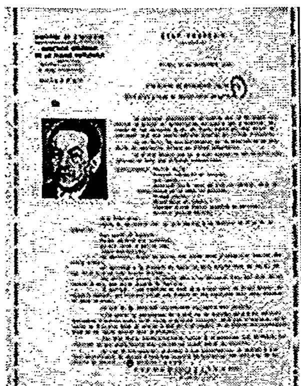
Arvid Harnack, a birodalmi gazdasági minisztérium kormányfőtanácsosa, a KGB ügynöke

ban Arvid Harnack, a birodalmi gazdasági minisztérium kormányfőtanácsosa, Wolf pedig nem más, mint dr. Adam Kuckhoff, a berlini művészvilág köreiben jól ismert írórendező. A Gestapo munkához látott, és kíméletlenül lecsapott minden gyanús személyre, akiről feltételezték, hogy köze lehet a szovjeteknek dolgozó kémhálózathoz. 1942. augusztus 30-án bilincs csattant Schulze-Boysen kezén: a férfit a légügyi minisztérium irodájában tartóztatták le. Miután elfogták a titkos szervezet feltételezett vezetőjét, sorra lecsaptak a kisebb jelentőséggel bíró személyekre is - összesen 117 embert tartóztattak le, akiket a Gestapo berlini központjának pincebörtönébe vetettek. A kegyetlen kihallgatások, a rafinált, bőséggel alkalmazott fizikai és pszichológiai fenyítések, a totális terror eredményeképpen a hálózat tagjainak többsége megtört, és egymás után vallottak a szervezetről, az általuk továbbított jelentések tartalmáról, illetve a vezetőkről. A bírósági eljárás felügyeletét Adolf Hitler Hermann Göring birodalmi marsallra bízta. Az 1942 decemberében lefolytatott monstre tárgyaláson megállapították a vádlottak bűnösségét, és közülük 64 férfit és nőt sújtottak halálbüntetéssel.

A Leopold Trepper által vezetett, Párizsban székelő Simex közben olajozottan működő kapcsolatokat alakított ki a helyi ellenállással, és a Nagyfőnök zseniális üzleti érzékének köszönhetően egyre több és több információ áramlott a központba. Trepper jó viszonyt épített ki a Todt-szervezet helyi központjával, és megszerezte az épülőfélben lévő Atlanti Fallal kapcsolatos birodalmi megrendeléseket. A fegyvereken kívül minden nyersanyagot és felszerelést, amely a partvidéki építkezéshez kellett, a párizsi Simex, illetve leányvállalata, a brüsszeli Simexco szállított. A németek a KGB nyugat-európai ügynökhálózatát leplező fedőcégektől vásárolták a cementet és a betonkeverő gépeket, a munkások elhelyezésére szolgáló barakkokat, a darukat és az utászszerszámokat, a tehergépkocsikat és az egyéb járműveket, a repülőterek és a laktanyák építéséhez szükséges technikai hátteret. A Simex és a Simexco mindent jutányos áron és pontosan szállított, így a sokmillió frankos hasznot gyümölcsöző kereskedelmi kapcsolat nyomán az adott cégek és a Harmadik Birodalom gazdasági minisztériuma között bizalmi kapcsolat alakult ki. Trepper és hálózata hatalmas nyereséget halmozott fel, így a francia ellenállás megfigyelése alá vonták az elképesztő tempóban növekvő vállalkozást. Az adatgyűjtés célja az volt, hogy a háború befejeztével kellő mennyiségű bizonyítékkal rendelkezzenek ahhoz, hogy vád alá tudják vonni vezetőit, akik felettébb szorgosan működtek együtt a megszálló hatalommal. Azt azonban ők sem sejtették, hogy a cégek folyamatosan tájékoztatják Moszkvát az építkezésekről, és a gazdasági tevékenységből befolyt hatalmas profit egy részéből a nyugat-európai kém-

Jonannes Wenzel rádióoperátor

A nyomozati anyag egy oldala

hálózat működését támogatták, illetve a szervezet kiterjesztését finanszírozták. Az ügynökök sorra vesztegették meg a német hivatalnokokat, így valamennyi katonai célú építkezésről, a csapatok mozgatásáról, illetve a hadvezetés legújabb döntéseiről is szinte azonnal képesek voltak tudomást szerezni. Kent és Trepper mindezek mellett komoly összegeket fordított egyéb célokra is: többek között vidéki házakat és kastélyokat vásároltak, amely fényűzően berendezett ingatlanok a megfáradt ügynökök pihenését és regenerációját szolgálták. Az anyagiakban is kiválóan gyümölcsöző gazdasági kapcsolatok lehetővé tették, hogy Trepper a Párizsban működő német államvezetési hivatalokba kémeket csempésszen, akik nap mint nap jelentések tucatjait juttatták el a központba. Az elért sikerek nyomán, élve a pénzügyi források által biztosított lehetőségekkel, a Nagyfőnök Marseille-be rendelte a Simexco vezetőjét, ahol Kent feladata egy újabb hírszerzői központ kiépítése és működtetése volt.

A berlini hírszerző szolgálat tagjai ellen lefolytatott kirakatpert követően az Abwehr, a Gestapo és a GFP egyesített erőkkel eredt a brüsszeli kémhálózat nyomába. Gyilkos hajsza vette kezdetét: a németek mindenképpen fel akarták göngyölíteni a PTX adó lebukását követően is aktív szervezetet, így bemérőkocsik és ügynökök özönlötték el a várost. Kent ekkor azonban már nem tartózkodott Brüsszelben, a helyi szervezet pedig egyre kevesebb aktivitást mutatott, így a Rote Kapelle elleni rendkívüli különítmény rövidesen Párizsba helyezte át székhelyét. 1942 februárjában már tucatnyi különleges teherautó és gépkocsi rótta a francia főváros utcáit, amelyek titkos adókra vadásztak. Több hónapos kutatást követően a németek azonosították azt a két házat, melyek egyikében feltételezésük szerint titkos rádiók működtek. A Gestapo és az Abwehr június 10-én lecsapott: a rajtaütés során megtalálták a készüléket, és elfogták az operátorként dolgozó Sokol házaspárt. A lengyel származású kémeket azonban még a kínvallatások sem tudták megtörni, és olybá tűnt, hogy a kihallgatások nem fognak számottevő eredményeket hozni – ekkor azonban az egyik tiszt bevonszolta a terembe a félig agyonvert Hersch Sokolt, és megfenyegette az asszonyt, hogy a szeme láttára fogja agyonlőni férjét. Myra Sokol már nem volt képes elviselni a végletekig fokozott nyomást, amelyet a szeretett férfi elvesztésének lehetősége gerjesztett, így vallani kezdett – beszámolt a rádióadások tartalmáról, a hálózat általa is ismert tagjainak a személyazonosságáról, és elárulta a Nagyfőnök fedőnevét. Az Abwehr a kihallgatások során rendkívül fontos információkhoz jutott hozzá, ráadásul úgy tűnt, hogy a szerencse is a németek mellé áll – a biztonsági okokból Brüsszelben hagyott bemérőkocsik lokalizáltak egy adót, amely a Sokol házaspár elfogását követően kezdett el sugározni. Harry Piepe ismét Belgiumba utazott, és ismét átvette a Rote Kapelle elleni rendkívüli különítmény helyi csoportjának vezetést. Az adó felderítése nem ment könnyen, mivel az operátor folyton változtatta a készülék helyét, rendszertelen időközönként és csak rövid ideig sugárzott, illetve a szokásosnál is bonyolultabbnak tűnő kódokat alkalmazott a jelentések valós tartalmának leple-

zésére. Végül sikerült bemérni a készülék aktuális helyét, majd a Schaerbeek negyedben lévő emeletes házat körülvették a németek, és behatoltak az épületbe. A padlásszobában bukkantak rá a keresett készülékre, melynek operátora azonban az utolsó pillanatban elhagyta a helységet, és rövid tűzharcot követően háztetőrőlháztetőre ugrálva elmenekült. A kiterjedt házkutatás során azonban egy másik személyt találtak, aki a pincében, egy felborított fürdőkád alatt próbált elbújni. A tábori rendőrség irodájában megtartott kihallgatások során a Johannes Wenzel néven azonosított férfiról kiderült, hogy a Rue des Atrébates utcában dolgozó rádióoperátor utódja volt, akit a szervezet vezetői a letartóztatás elől sikeresen megszökött férfi helyére szántak. Wenzel biztosítékot kért rá, hogy nem adják át a Gestapo embereinek. Piepe megnyugtatta a férfit, akinek megoldódott a nyelve, és beszélni kezdett. A végletekig kiszolgáltatott Johannes Wenzel többek között elárulta a Vörös Zenekar belgiumi tagozatát vezető szovjet tiszt, Konsztantyin Jefremov nevét és lakhelyét, az általa továbbított jelentések tartalmát, információkat adott a kémszervezetről, és ami a legfontosabb, hajlandó volt rá, hogy eredeti megbízói ellen forduljon, és a továbbiakban kettősügynökként tevékenykedjen.

Harry Piepe és csoportja visszatért Párizsba és átfogó, nagy erőkkel végrehajtott nyomozást indítottak, amelynek célja a Nagyfőnök személyazonosságának megállapítása és kézre kerítése volt. 1942 nyarán a Rote Kapelle elleni rendkívüli különítmény fényt derített a Simex cég féltve őrzött titkára, de hiába keresték a vállalkozások vezetőit, azok nem mutatkoztak az időközben új épületbe költözött cég központjában. Ezt követően egy ipari gyémántokat érintő, busás haszon lehetőségét hordozó üz-

bles | térêt même — consentissent d'y
ledi | réfléchir... H. de W.
18, |
ison | EDGAR ! Pourquoi ne télépho-
ent. | nes-tu pas ? — GEORGIE.

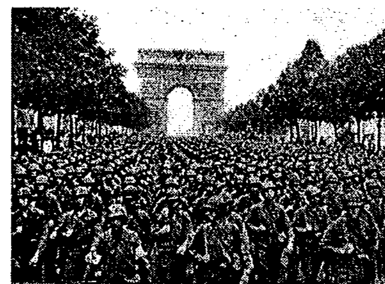
„Edgar! Miért nem hívsz fel? - Georgie."

lettel lépre akarták csalni Leopold Treppert, de a férfi megérezte a veszélyt, és a felsőbb vezetés többi tagjával együtt eltűnt Párizsban. A Nagyfőnök ekkor már tudta, hogy a játszma véget ért, és az addig oly olajozottan működő szervezet napjai megszámláltattak. Utolsó üzenetében, amelyet Moszkva felé továbbított, arra figyelmeztette megbízóit, hogy a Gestapo a kémgyűrű nyomában van, így valószínűleg meg fogják kaparintani az ismert rádiókat, vagyis a további jelentéseket semmiképpen ne fogadják el hitelesnek. Leopold Trepper felfüggesztette a hálózat aktivitását, és úgy döntött, hogy vidékre költözteti a szervezet legértékesebb csoportjait. Józan, körültekintő ember lévén olvasott a fenyegető jelekből, így tudta, hogy az Abwehr a nyomában van - ezért úgy döntött, hogy egy ismerős orvos által kiállított hamis halotti bizonyítvány és egy hulla segítségével megrendezi saját halálát. Mielőtt azonban vidékre távozott volna, úgy döntött, hogy rendbe hozatja fogait.

A Harry Piepe által vezetett nyomozás közben valamennyi szálon zsákutcába jutott: nem rendelkeztek új információkkal, kimerítették a rendelkezésükre álló hírforrásokat, képtelenek voltak felderíteni a hálózat vezetőjének búvóhelyét, ráadásul a szervezet nem hagyott maga után további nyomokat, mivel a Vörös Zenekar addig oly

beszédes rádiói némán hallgattak. Mivel nem tudták vizsgálat alá vonni a gazdasági társaságokat, jobb lehetőség híján mind a párizsi Simex, mind a brüsszeli Simexco cégeket bezárták. A fellelt vezetőket letartóztatták és kihallgatták, de a gazdasági vonalon foglalkoztatott alkalmazottak vagy nem rendelkeztek érdemleges információkkal, vagy megbízóik tanácsára elhallgatták őket a németek elől. Harry Piepe és társai mindössze egyetlen, igen satnyának ígérkező nyomot találtak: a párizsi Simex vezetőjének lánya megemlítette, hogy az általa Dubois néven ismert férfi fogorvos iránt érdeklődött, mire ő figyelmébe ajánlott egy, a család számára jól ismert szakembert. Az Abwehr tartalékos századosa embereivel felkereste dr. Maleplate rendelőjét, ahol az orvos beismerte, hogy tényleg kezel egy bizonyos Dubois urat. A következő kezelés időpontjában a váróban ügynökök foglaltak helyet, és megfigyelés alá vonták a környező utcákat is, de a gyanús férfi nem jelentkezett a megbeszélt időpontban. Piepe már csaknem lefújta az akciót, és hazarendelte embereit, mikor felbukkant Dubois úr – a Vörös Zenekar kémhálózatának vezetőjét a fogorvosi székben tartóztatták le a német titkosszolgálat emberei. Leopold Trepper nem vesztette el lélekjelenlétét, és nem esett pánikba, hanem volt rá ereje, hogy cinikus hangnemben előadott dicséretben részesítse ellenfeleit. „Önök jól dolgoztak" – közölte Harry Piepe-pel, mikor az kezére kattintotta a bilincset. A KGB ügynökét gépkocsiba ültették, és a Simex cég székhelyére vitték. Trepper még útközben megérdeklődte, hogy kiket tisztelhet a mellette ülő urakban. A civil ruhában lévő Piepe elárulta, hogy a Wehrmacht számára dolgozik, mire a fogoly nem kis megkönnyebbüléssel közölte: „Számomra mindennek

vége. Biztos, hogy sok mindent elmondok majd magának, de nem mindent – ezt meg kell értenie.". A német tiszt értékelte ellenfele gesztusát, és kényszervallatás helyett kávé és szivar társaságában kérdezte ki a férfit, aki bizonyos kérdésekben igen közlékenynek mutatkozott. Piepe biztosította számára a megfelelő ellátást (a hatalmas profitot elérő Simex cég tulajdonosa korábban igen jól élt, így tudta értékelni a nemes szivarokat és a jó borokat), cserébe a szovjet ügynök hosszas beszélgetéseket folytatott vele délutánonként. Leopold Trepper megnevezte legközelebbi munkatársait, akiket a Gestapo sorra előállított. Ezt követően az értékes foglyot Berlinbe vitték, ahol szembesítették a Schulze-Boysen által vezetett csoport letartóztatott tagjaival, majd Piepe előadta ajánlatát: azt kívánta, hogy élesszék fel a Vörös Zenekar által működtetett adókat, és lépjen kapcsolatba feletteseivel. A németek olyan információkat kívántak a Szovjetunióba juttatni, amelyek elősegítették volna a szovjet-német különbéke megkötését, így a szövetséges haderők megosztását. Leopold Trepper, bár bizonyos keretek között hajlandó volt együttműködni az ellenséggel, mindenképpen gáncsot akart vetni ennek a törekvésnek, és titokban a megállapodás ellenében munkált. Elsődleges törekvése az volt, hogy a Francia Kommunista Párt tudomására juttassa letartóztatását, amely eleve lehetetlenné tette volna, hogy Moszkvában hitelesként fogadják el jelentéseit. A

A játszma vége: a szövetségesek bevonulnak Párizsba

Lubjanka, a KGB hajdani börtöne, napjainkban

Gestapo azonban nem kívánta elvesztegetni a közvetlen kapcsolat kiépítésének lehetőséget, így tíz hét fogság után szabadlábra helyezték a mesterkémet, akit új személyazonossági iratokkal láttak el, ráadásul a rendelkezésére bocsátottak egy párizsi villát. Leopold Trepper még azt is kiharcolta, hogy legközelebbi munkatársait ugyanott helyezzék el – így Katz és Grobvogel segítségével tovább munkálhattak a németek elől gondosan titkolt törekvéseik megvalósításán. A férfi gyakorlatilag szabadon mozoghatott a városban, mindössze két, majd később már csak egyetlen Gestapo ügynök kísérte. Trepper több ízben is megkísérelte felvenni a kapcsolatot a helyi kommunista mozgalmakkal, majd miután tudomást szerzett róla, hogy a földalatti mozgalom összekötőjét letartóztatták, a laza biztonsági intézkedéseket kihasználva megszökött. 1943. szeptember 13-án kijátszotta Willi Berg ügynök figyelmét: bement egy, a St. Lazare pályaudvar közelében lévő gyógyszertárba, majd a hátsó bejáraton át angolosan távozott. Leopold Trepper egy ismerős panzióban húzódott meg, majd, miután társa, Kent elárulta a rejtekhelyet, és a Gestapo megfigyelés alá vonta a házat, nyom nélkül tovább állt. A férfi egy párizsi lakásban rejtőzött el, amely alig 100 méterre helyezkedett el a Harry Piepe által vezetett csoport főhadiszállásától. A csúfos felsülések sorozatát elszenvedni kényszerült Abwehr, illetve a Gestapo minden követ megmozgatott, hogy a szökevény nyomára bukkanjon – miközben Trepper emeleti szobájának ablakából gondosan figyelte az őt üldöző csapat valamennyi lépését. A németek egymás után jelentették meg a párizsi napilapokban az üldözött férfi szeretője nevével szignált hirdetéseket: „Edgar! Miért nem hívsz fel? – Georgie." - Trepper azonban némán hallgatott. A Gestapo közben megkísérelte felvenni a kapcsolatot Moszkvával, és Kent segítségével olyan információkat juttattak át a KGB vezetéséhez, amelyek nyilvánvalóan megkérdőjelezték a lebukott férfi megbízhatóságát (többek között azt akarták ezzel megakadályozni, hogy a szovjetek kimenekítsék az ügynököt). A Gestapo embereinek sikerült elérni, hogy felettesei árulónak bélyegezzék Treppert, de ennél több eredményt már képtelenek voltak felmutatni, mivel az általuk küldött jelentésekre érdemi válaszokat nem kaptak. Ennek ellenére folyamatosan működtették az adót, bízva benne, hogy Moszkva előbb-utóbb ráharap a csalira – az eleve kevés reménnyel kecsegtető akciót azonban keresztülhúzta az ellenséges csapatok megjelenése. 1944. augusztus 31-én már szövetséges harckocsik dübörögtek a párizsi utcákon, a Rote Kapelle elleni rendkívüli különítmény pedig sietve felszámolta a főhadiszállást, összecso-

magolták a titkos birodalmi ügynek minősített nyomozási dokumentumokat, és elhagyták a várost.

Pár héttel később Leopold Trepper előbújt rejtekéből, és besétált a szovjet katonai misszió épületébe. A gyanúba keveredett mesterkémet a KGB azonnal letartóztatta, majd számos más ügynök társaságában egy DC-3 Dakota fedélzetén Moszkvába szállította. Felettese, Fjodor Kuznyecov ezredes a Gestapo által manipulált, Kent azonosítójával küldött jelentések alapján árulónak titulálta az ügynököt, aki pár órával később már a hírhedt KGB börtön, Lubjanka vendégszeretetét „élvezhette". Leopold Trepper tíz esztendőn át raboskodott, majd Sztálin halálát követően a szovjethatalom rehabilitálta az ügynököt, aki szabadulását követően visszatért szülőhazájába, és Varsóban telepedett le.

A Százak Csoportja – Francia kémhálózat Normandia partvidékén

Miután a Harmadik Birodalom hadserege megszállta Franciaországot, Nagy-Britannia újabb, az eddigieknél közvetlenebb fenyegetéssel kényszerült szembenézni. London számára létfontosságúvá vált, hogy naprakész információkkal rendelkezzen a csatorna túlsó partján zajló katonai tevékenységről, így egyre nagyobb szerepet kapott a helyi ellenállási mozgalmak felépítése és támogatása. Az Egyesült Államok hadba lépését követően, illetve a Sztálinnal folytatott levelezés során felvetült szovjet igények okán a szövetségesek európai inváziója eldöntött kérdéssé, megkerülhetetlen hadműveletté vált. A britek jól tudták, hogy a katonai akció sikerének záloga,

hogy részletes és hiteles információkkal bírjanak a francia partoknál állomásozó német csapatokat, a védelmi stratégiát, illetve az ott folytatott, rendkívüli erőforrásokat felemésztő erődítési munkálatokat illetőleg. Az ellenállástól nem kevesebbet vártak, minthogy információval és tevőlegesen, fegyverrel támogassa a majdani inváziót, csökkentendő a páratlan hadműveletet sújtó kockázatot. A britek hajlottak rá, hogy anyagi és személyi támogatást nyújtsanak a francia földalatti hadsereg számára, így Winston Churchill elismerte az emigráns kormány igényeinek jogosságát, és 1940. augusztus 7-én aláírta a Charles DeGaulle-lal kötött megállapodást, amely kötelezte Londont az ellenállás pénzbeli és természetbeni támogatására. Az így létrejött titkosszolgálatot az angol hadsereg hírszerzésének rendelték alá, a mozgalom szervezését pedig André Dewavrin századosra bízták, aki később Passy ezredes néven ténykedett.

Az emigráns francia kormány vezetőjének, DeGaulle-nak kérésére...

A földalatti hadsereg egyik első sejtjét 1940 nyarán hozták létre francia katonatisztek, az ellenálló szerv pedig, amelynek vezetője, Touny ezredes később a Réseau Centurie csoportját is kontrollálta, az Organisation Civile et

... Sir Winston Churchill kormánya anyagiakban is támogatta az ellenálló hálózat kiépítését

Militaire (OCM) nevet kapta. Ugyanebben az időben Passy ezredesnél, a titkosszolgálati központ vezetőjénél jelentkezett egy Nagy-Britanniába menekült párizsi lakos, Gilbert Renault, aki felajánlást tett: hajlandó volt részt vállalni a civil ellenállás kiépítésében. A Rémy ezredes fedőnévvel illetett férfit visszajuttatták Franciaországba, ahol munkához látott, és pár hónapon belül felállította a Notre Dame Testvériség nevű csoportot. A két férfi, Touny ezredes és Rémy ezredes egy antikvárius segítő közbenjárásának eredményeképpen találkozott egymással, aki arról számolt be, hogy több, általuk még nem feltérképezett ellenálló csoport is található Franciaországban. A könyvkereskedő közvetítésével 1942 tavaszán sikerült felvenniük a kapcsolatot egy Marcel Girard nevű, erősen korosodó, ám aktív és elszánt férfival, aki Caen városában élt, és egy, a Normandia partvidékén tevékenykedő csoport felállításán munkált. A brit hírszerzés számára dolgozó ügynökök beszámoltak róla, hogy London minél hamarabb szeretne felállítani Calvados megyében egy hatékony informátori hálózatot, amely az összekötői szerepkörrel felruházott Rémy ezredesen keresztül küldi jelentéseit, és amely informátori hálózat tevékenységét anyagi eszközökkel is támogatnák, ám ez irányú törekvéseik eddig rendre kudarcot vallottak. A DeGaulle által vezetett emigráns kormány emberei arra kérték Marcel Girardot, hogy hozza létre a kémhálózatot, amely a St. Malo és Le Havre által határolt szakaszon végezne megfigyelési- és szabotázstevékenységet, és vállalja el az összekötő szerepét. A Moreau álnevet használó férfi elvállalta a feladatot.

Calvados megye partvidéke ekkor már militarizált zónává vált: a németek egyik napról a másikra gigászi építkezésbe kezdtek, hogy vasbeton bunkerek, ágyúállások, lövészárkok és aknamezők mögé rejtsék a szövetséges invázió által fenyegetett Európa-erődöt. A tengerparti falvakban megszaporodtak a német helyőrségek, az utakat sorompókkal zárták le, a civilek mozgását erősen korlátozták. A gyümölcsösöket és a tanyákat, a parti villákat és a strandokat lerombolták. Végeláthatatlan vasúti szerelvények szállították a területre a kényszermunkások ezreit, akiket táborokba zártak, és a parti építkezéseken dolgoztattak. Nem lehetett nem észrevenni, hogy Calvados megye partjainál páratlanul nagyszabású, katonai célokat szolgáló építkezés folyik, amely részleteiről a szövetségesek semmiféle információval nem bírtak. Nem csoda hát, hogy a brit hírszerzés számára dolgozó Rémy ezredes, illetve Touny ezredes kapva kapott az alkalmon, és beszervezte Marcel Girardot, aki sokat próbált hazafi léte mellett az összekötői feladatra is alkalmasnak mutatkozott, mivel bizonyos engedélyek birtokában feltűnésmentesen és szabadon közlekedhetett Caen és Párizs között.

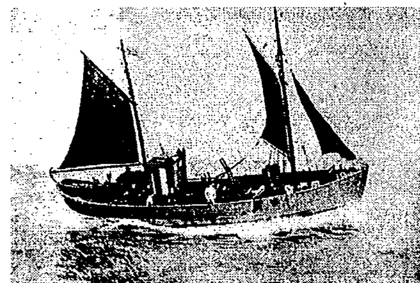
Gilbert Renault, azaz Rémy ezredes, a hálózat összekötője

Marcel Girard nehéz feladatot vállalt magára: annak ellenére, hogy a rendelkezésére állt a megfelelő hálózat, a felettébb szigorú ellenőrzések miatt nehéz volt megfigyelés alá vonni a német munkálatokat, így a fekete-fehérre mázolt sorompók által határolt területeken zajló események követése a lehetetlenséggel volt határos. A katonai kontroll kijátszására kínálkozó lehetőségek legjobbikának az tűnt,

A jelentéseket vagy Lysander típusú repülőgép,...

hogy kényszermunkásnak öltöztetett embereket csempésszenek be a tiltott területekre, akik figyelemmel követték az erődítési munkálatokat, és kisebb szabotázsakciókat hajtottak végre. A helyi lakosság soraiból toborzott ellenállók cukrot csempésztek a betonkeverőkbe, így a beton elvesztette szilárdságát, és már egy kisebb kaliberű tüzérségi gránát is képes volt megrongálni, illetve feljegyezték tapasztalataikat, és megpróbálták létrehozni a parti erődítményrendszer térképét. Hírszerzési tevékenységük azonban számos más dologra is kiterjedt. Feljegyezték a parti homok tulajdonságait, a lövészárkok elhelyezkedését és mélységét, a géppuskaállások helyét és az ütegek elhelyezkedését, a szögesdrótakadályok magasságát és mélységét, a lövegek űrméretét és tűztávolságukat, a kiszolgáló személyzet létszámát és elhelyezését, illetve feltérképezték a hadianyagraktárakat. Figyelmet fordítottak az aknamezők telepítésére és a járőrök által használt útvonalakra, vagyis feljegyeztek mindent, ami az inváziós hadsereg vezetését egyáltalán érdekelheti. A Százak csoport a kényszermunkások becsempészése mellett különböző engedélyeket is hamisított, amelyek birtokában tagjai képesek voltak bejutni a tiltott zóna területére, és ott megfigyeléseket végezni. Az ellenállás egyik kulcsfigurája, akit Marcel Girard már korábban beszervezett, egy Eugéne Meslin nevű mérnökember volt, aki az Út-és Hídigazgatóság helyi képviseletét vezette. A tisztviselő feladatköréből adódóan szabadon mozoghatott az adott partszakaszon,

...vagy az N-51 halászhajó juttatta át a csatornán

így rendkívül hasznos információkat továbbított az úthálózatról, a helyőrségekről, a német csapatmozgásokról, és az építkezések menetéről.

A kémhálózat központjául egy közkedvelt kávéház szolgált, amelynek tulajdonosa maga is a mozgalmat erősítette. Az ügynökök által szállított jelentéseket a kazánházban elrejtett postaládában gyűjtötték össze, amelyet hetente kétszer ürítettek, és a feljegyzéseket Eugéne Meslin irodájába továbbították. Marcel Girard a mérnök által jutott hozzá az írásba foglalt információkhoz, amelyeket személyesen vitt Párizsba. Az összegyűlt postát azonban nem volt egyszerű Londonba juttatni, így a britek két, egymástól független útvonalat is kidolgoztak: a Rémy ezredeshez került feljegyzéseket légi, illetve vízi úton szállították át a szigetországba. A britek az ellenállás rendelkezésére bocsátottak pár egymotoros Lysander gépet, amely merev futóműves, elavultnak számító, ám roppant megbízható és igénytelen konstrukció volt, amely mostoha körülmények között is képes volt landolni, illetve felszállni. A repülőgépek az utak során végig alacsonyan szálltak, hogy elke-

Steven Mackenzie alhadnagy, az N-51 legénységének tagja

Robert Duin a Notre Dame tornyáról figyelte a német hadsereg mozgását

rüljék a német radarhálózat figyelmét, így biztonságosan át tudták juttatni a hírszerzési anyagot Párizsból Londonba. A vízi összeköttetésért felelős egység az N-51 jelzésű angol halászhajó volt, egy kicsi, méreteinél fogva is ártalmatlannak tűnő egység, amelyet alaposan átalakítottak. Nagy teljesítményű, erős motorral látták el, és fedélzetére négy darab nehézgéppuskát szereltek, amelyek önvédelmi fegyverekként szolgáltak. A breton halászhajónak álcázott, kilencfős legénységgel bíró futárhajó parancsnoka a 25 éves Daniel Lomenech volt, aki azt a feladatot kapta, hogy a megadott időpontokban találkozzon egy másik „halászhajóval", és az átvett híranyagot juttassa át a csatornán.

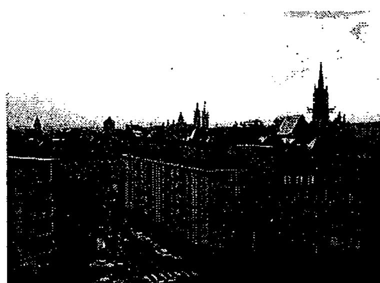
A Calvados megye partvidékén tevékenykedő csoport, hála a bátor és elhivatott, a németek által képviselt halálos fenyegetéssel dacoló tagok áldozatos munkájának, 1942 májusának közepére megszerezte a parti erődítmé-

Az építési munkálatok területei tiltott zónák voltak

nyek részletes térképét. Marcel Girard, miután a Café des Touristes kávéházban átvette a tömött borítékot, azonnal Párizsba utazott, majd gondosan bezárkózott lakásába, és megvizsgálta a dokumentumokat, amelyek puszta birtoklásáért is halálra ítélték volna. Meglepetten tapasztalta, hogy az 1: 50 000 arányú térkép igen részletes és aprólékos munka, így másnap reggel továbbította az anyagot Touny ezredes Vöröskeresztes fiókszervezetnek álcázott irodájába, ahonnan rövidesen Londonba került. A brit hírszerzés valósággal ujjongott a dokumentáció láttán, amely, mint a légi felderítés adataiból kiderült, nemcsak az építkezés aktuális helyzetéről tájékoztatta őket, hanem a jövőben felépítendő objektumokról is. Az Atlanti Fal terveinek részletes leírását követően röviddel később újabb, rendkívül komoly jelentőséggel bíró dokumentáció jutott Londonba, amely a Caen mellett felépített német repülőtér, Carpiquet jellemzőit tartal-

mazta. A hírszerzési anyagból kiderült, hogy a Luftwaffe által felépített, a szövetségesek számára már ismert Ainchamps támaszpont mindössze egyetlen hatalmas félrevezető manőver, amely valódi repülőgépek helyett kizárólag fából és vászonból készült életnagyságú maketteket vonultat fel. A valódi repülőteret szigorú biztonsági intézkedésekkel őrizték, amelyek között szerepelt az éjszakai kivilágítás teljes körű tilalma is, hogy az esetleges támadásokat a látszólagos támaszpont felé tereljék. A RAF azonban rosszul sáfárkodott a reá bízott információval, és az esetleges következményekkel nem törődve 1942 májusának végén porig bombázta a valódi támaszpontot, amelynek pedig még a létezéséről sem tudhatott volna. A Luftwaffe helyi vezetése kémkedésre gyanakodott, így riadóztatta az Abwehr francia szekcióját, a hírszerzéssel, illetve a hírszerzők azonosításával és elfogásával megbízott szervezet pedig az egyik legjobb helyi szakemberét küldte Caen városába, hogy járjon utána a felettébb furcsa ügynek. A tiszt alapos munkát végzett: felmérte a körülményeket, kihallgatásokat hajtott végre, láncszemről láncszemre megvizsgálta a dokumentációt továbbító hálózatot, és gondosan szemügyre vette magát az eredeti térképet. A feljegyzésekből megtudta, hogy az anyag a Henri Brunet által vezetett helyi irodában készült: a másolói tevékenységet végző üzlet rendszeresen dolgozott a német hivatalok számára. Az Abwehr embe-

A civil hírszerzés egykori központja: Caen

Hárman a Századok csoportjából: Léon Cardron, Dr. Jacques Sustendal – a környék háziorvosa és Robert Thomas, a térképész.

re szagot kapott, így a helyszínre sietett, majd megfigyelői státuszban személyesen is részt vett a Rue St. Manvieu utcában lévő iroda munkájában. Itt kiderült, hogy a másolás folyamatát minden esetben német tisztek felügyelik, így igen nehéz, ha ugyan nem lehetetlen az adott anyagot észrevétlenül kicsempészni - az elhárítás tisztje azonban nem nyugodott bele a kudarcba, érezte, hogy az ügy kulcsa a másolóüzemben keresendő. Néhány napos meddő kutatás után egy furcsa sugallatra hallgatva szétszedte a másológépet, amelynek belsejében egy fényképezőgépet talált: az iroda tulajdonosa tehát egy ügyes csellel még magában a gépben fotokópiát készített az anyagokról. Henri Brunet-t azonnal letartóztatták, majd néhány héttel később agyonlőtték, így a britek megfontolatlanságának és túlbuzgóságának következményeképpen az Abwehr képes volt lebuktatni a Századok csoportjának egyik legfontosabb láncszemét.

A kémszervezet azonban kitartóan folytatta a munkát, sőt, egy szerencsés véletlennek köszönhetően képesek voltak terjeszkedni, és hírszerzési szempontból addig szűznek számító területeket is megfigyelésük alá vonni. Miután az

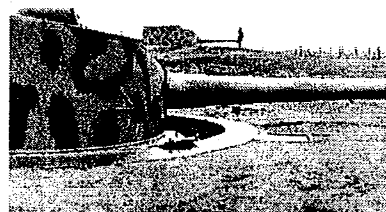

Gilbert Renault és családja az N-51 fedélzetén, útban London felé

ellenállók Caen mellett felrobbantottak egy német katonákat szállító vasúti szerelvényt, a Wehrmacht helyi parancsnoksága úgy döntött, hogy a hasonló szabotázsakciók lehetetlenné tétele végett a továbbiakban valamennyi katonai vonaton polgári túszokat fognak utaztatni. A civil személyeket az állomásokon fogdosták össze, majd terelték fel a kocsikra - eleinte önkénteseket kívántak erre a feladatra beszervezni, de érthető módon senki sem jelentkezett az életveszélyes feladatra. Mindössze egyetlen férfi akadt, aki vállalkozott az istenkísértő misszióra, noha nem annyira a germán bakák biztonsága, mintsem inkább a szabad mozgással járó hírszerzési előnyök motiválták, mivel titokban a Századok csoportjának dolgozott. Gilbert Michel így akadályoztatás és feltűnés nélkül utazhatott Cherbourgba, ahol alaposan kihasználta a következő vonat indulásáig rendelkezésére álló 12 órát, és megfigyelte a német csapatokat, illetve az erődítési munkálatokat. Rajta kívül még számos más ellenálló akadt, akik különböző fedőfoglalkozások leple alatt tevékenykedtek, köztük Robert Duin, aki a háború előtt a Képzőművészeti Főiskolát igazgatta. A férfi ügyesen használta fel szakértelmét, és a német megszállást követően templomok restaurálásával kezdett el foglalkozni. Ezen minőségében szabadon beutazhatott a tiltott zónákba, így Rainville településre is, ahol szerfelett sokat foglalatoskodott a Notre Dame templom tornyainak külső munkálataival. Tiszta időben felmászott a kupolára, ahonnan megfigyelés alatt tudta tartani a Caen és az Orne folyó torkolatát, ahol a német hadsereg kényszermunkások alkalmazásával hatalmas ütegállásokat épített. Robert Duin folyamatosan továbbította jelentéseit a merville-i üteg munkálatainak fejleményeiről (a nagy jelentőséggel bíró, a partraszálló erőkkel szemben minden jel szerint halálos fenyegetést jelentő állásokat később brit kommandósok foglalták el a D-nap éjjelén). A képzőművészen kívül civilek százai dolgoztak a szervezetnek, köztük halászok, akik a parti ütegekről készítettek vázlatokat és fotográfiákat, parasztok és állattenyésztők, illetve orvosok, akik munkájukból adódóan a kijárási tilalom idején is szabadon mozoghattak a településeken.

A normandiai partraszállás körültekintő tervezését nagymértékben elősegítették a calvadosi ellenállóktól kapott információk, ...

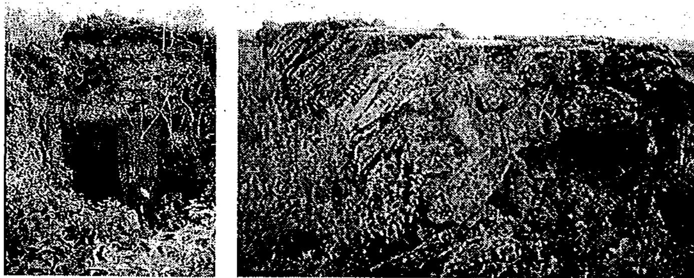

...amelyek pontosan beszámoltak a védelmi vonalak jellemzőiről

Henri Brunet lebuktatását és kivégzését követően a megfelelő térképek készítésének kérdése ismételten fontos problémává nőtte ki magát. Az építkezéseken dolgozó ügynökök által tett jelentéseket mihamarabb rögzíteni kellett, és az így szerzett információkat térképek formájában kellett továbbítani. A partraszállás sikere szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró feladatra egy 25 éves, kartográfusi tapasztalatokkal bíró fiatalember vállalkozott, aki Caen központi pályaudvara mellett lakott. Robert Thomas 1942 júniusától kulcsszerepet töltött be a Százak csoportjának térképészeként, hisz a szétszórt, gyakran egymást fedő információk tömegét ő illesztette egységbe: a felelősségteljes munka komoly elemzői feladatokkal terhelte a fiatal férfit, aki a kedvezőtlen körülmények ellenére is példás precizitással és alapossággal látta el feladatát. A kartográfus sem rendelkezett másológéppel, sem katonai térképekkel, de még a munkájához nélkülözhetetlen rajzpapír beszerzése is komoly fejtörést okozott számára, amelyből pedig elképesztő mennyiséget használt fel (18 hónap alatt négyezernél is több térképet rajzolt). Ellenben édesapja a Meslin által vezetett intézetben dolgozott, így módjában állt kicsempészni a hivatalos iratokat, amelyeket Robert Thomas precízen lemásolt. Hogy elősegítse a parti építkezéseken dolgozó ügynökök, illetve a Százak számára dolgozó többi hírszerző munkáját, az addig meglehetősen esetleges megfigyelési rendszert különböző módosítások segítségével professzionalizálta, így jóval hatékonyabbá tette. A megfelelő dokumentumok alapján kicsiny, könnyen elrejthető, 20x25 centiméteres térképeket készített, amelyek az adott megfigyelőre bízott körzet rajzait tartalmazták. Az ügynökök így könnyedén megjelölhették az

új épületeket, az ágyúállásokat és a bunkereket, és a jóval pontatlanabb írott közlés helyett grafikus formában jegyezték fel tapasztalataikat.

A brit titkosszolgálat a küszöbön álló invázió közeledtével egyre több információt követelt a Százaktól. Már nem csak az Atlanti Fal erődítési munkálatainak térképeit kérte számon a Calvados megye partvidékén ténykedő hírszerzéstől, hanem jelentéseket kért a katonai alakulatok létszámáról és elhelyezéséről, a németek rendelkezésére álló fegyverekről, az aknamezők elhelyezkedéséről, illetve a teljes távközlési rendszerről is. London sokat kívánt, de a rendkívül találékony elméket felsorakoztató, mélyen elhivatott és nácellenes szervezet szinte mindig megtalálta a módját, hogy eleget tegyen a csatorna túlsó partjáról érkező kéréseknek. A németek ugyan próbáltak titkolózni, és egyre komolyabb biztonsági intézkedéseket hívtak életre, de a Százak tagjai megbirkóztak a leginkább lehetetlen feladatokkal is. Miután a németek a helyi haderő méretének pontos megbecsülését az ezred- és századjelzések viselésének betiltásával próbálták megakadályozni, a civilek a mosásra átadott alsóneműk címkéi, illetve a temetőben felállított keresztek feliratai alapján határozták meg a helyben állomásozó egységeket. A parti ütegek tűztávolságát a halászati tilalom alá eső területek kiterjedése segítségével állapították meg – így jutott a szövetségesek tudomására, hogy Pointe du Hoc szirtjére a németek nagy lőtávolságú, az inváziós flotta szempontjából komoly fenyegetést képviselő lövegeket telepítettek. A hírszerzés számára a legkeményebb diót, a legnehezebben áthidalható problémát a partvidékre telepített aknamezők feltérképezése okozta: az erre vonatkozó adatokat ugyanis a németek is bizalmas információként kezelték, és azokat legtöbb-

Az Atlanti Fal napjainkban

ször egyszerűen lehagyták az ellenállók számára is hozzáférhető, alacsonyabb katonai prioritással ellátott feljegyzésekről. Az egyik élelmes ügynök azonban pofonegyszerű, egyszersmind hatékony és biztonságos megoldást talált a problémára: egyszerűen elsétált az adóhivatalba és lemásolt bizonyos okiratokat, amelyek a földadó elengedését kérő gazdák nyújtottak be – az elaknásított területek ugyanis nyilvánvalóan kiestek a gazdasági művelés alól.

Az 1942 tavaszán megalapított Százak csoportja bámulatos hatékonysággal működött, és professzionális hírszerzőket megszégyenítő mennyiségű, pontos és akkurátusan szerkesztett jelentések tömegével látta el Londont. A szervezet azonban idővel túl nagyra nőtt és túl sok informátort foglalkoztatott, amely maga után vonta a biztonsági előírások fellazulását, így a caen-i Gestapo iroda ügynökei be tudtak épülni a hírszerzők közé. Helmut Bernhard, a helyi titkosrendőrség feje alapos ember lévén egészen addig kivárt, míg töviről hegyire feltérképezték az ellenállási mozgalmat, majd 1943 decemberében a Gestapo ügynökei lecsaptak az illegális szervezetre. Robert Thomas, a kartográfus időben értesült a veszélyről, így el tudott menekülni:

pár héttel később már a Massif Central környékén rejtőzködő partizánegység tagjaként folytatta a Harmadik Birodalom ellen vívott csendes háborút. A Százak vezetője, Marcel Girard Párizsban értesült a letartóztatásokról, és mivel tudta, hogy a többiekkel együtt valószínűleg ő is lebukott, sürgősen elhagyta lakóhelyét, és a háború végéig a fővárosban bujkált. Gilbert Renault, azaz Rémy ezredes, a szervezet összekötője az utolsó pillanatban szerzett tudomást a Gestapo közeledtéről, és az N-51 fedélzetén családjával együtt Nagy-Britanniába menekült, zsebében az Atlanti Fal teljes térképészeti dokumentációjával. Sokan mások azonban nem voltak ilyen szerencsések: a templomrestaurátorként tevékenykedő Robert Duint, vagy a háziorvosként dolgozó Dr. Sustendal mellett többtucatnyian buktak le, és kerültek fogságba – őket a Gestapo bestiálisan megkínozta, majd megölte. A Normandia partvidékén tevékenykedő Százak hírszerző csoport 18 hónapon át látta el kincset érő információk tömegével a szövetséges hadvezetést, mire a náci titkosrendőrségnek sikerült felgöngyölíteni a szervezetet. A letartóztatott és megölt ellenállók helyébe azonban rövidesen új polgárok álltak, és folytatták a megkezdett munkát, jelentéseikkel pedig nagyban elősegítették a Szövetséges Egyesített Haderő által végrehajtott invázió sikerét.

A CAMBRIDGE-I KÉMGYŰRŰ – KGB-VAKONDOK A BRIT HÍRSZERZÉS „SZOLGÁLATÁBAN"

Az 1920-as évek elején a KGB elődszervezete, az NKVD ambiciózus tervet dolgozott ki, amelynek céljaként nem kisebb elvárást fogalmaztak meg, minthogy ügynököket juttassanak be a brit hírszerzés és a külügy-

minisztérium állományába. A szovjet szervezet alapos és tiszta munkát óhajtott végezni, így nem az aktív állomány tagjait kívánták megkörnyékezni, hogy vállaljanak kettős szerepet: időigényesebb, ám sokkalta komolyabb eredményekkel kecsegtető, hosszú távra szóló terveket szőttek. Fiatal és kimagaslóan tehetséges fiatalembereket kutattak fel, akik a legtiszteletreméltóbb angol egyetemek padjait koptatták, és politikai szempontból is megbízhatónak mutatkoztak. Az alanyok marxisták, de legalábbis antifasiszták voltak, ellenben nem lehettek tagjai semmiféle nyilvánosan ténykedő kommunista politikai szervezetnek vagy civil tömörülésnek, mivel a baloldali aktivisták múltjuk miatt eleve kompromittálták magukat, így sem a hazai hírszerzés, sem a külügyminisztérium nem alkalmazta volna őket. A marxizmus iránt táplált szimpátia, a kimagasló képességek, az iskolázottságon és a politikailag tiszta előélet mellett arra is ügyeltek az NKVD tisztjei, hogy kizárólag a felsőbb társadalmi körökből verbuváljanak: a megfelelő származás és a kiváló iskolai végzettség kombinációja ugyanis komoly vonzerőt jelentett az arisztokratikus elveket érvényesítő brit titkosszolgálatok számára, és kívánatos munkaerővé tette a már beszervezett fiatalembereket. Az NKVD hosszú távra szóló, alapos megfontoltságról árulkodó terve sikerét tekintve még az előzetes, bízvást vérmesnek nevezhető várakozásokat is bőven felülmúlta: a cambridge-i Kémgyűrű tagjai elképesztő eredményeket felhalmozva végezték ügynöki munkájukat, és túlzás nélkül kijelenthető, hogy az általuk létrehozott és működtetett szervezet tevékenysége példa nélkül áll a nemzetközi hírszerzés különleges történetekkel egyáltalán nem fukarkodó históriájában.

A tagok

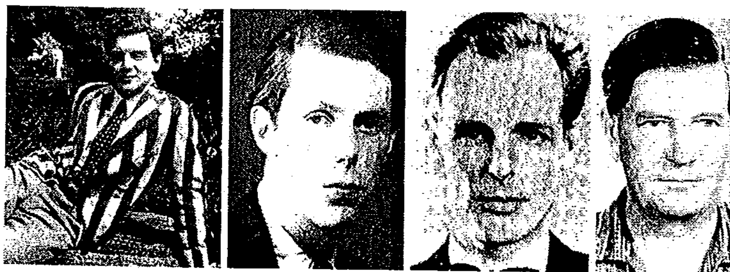
A cambridge-i Kémgyűrűt, a 20. század legsikeresebb hírszerzőinek csoportját az alábbi személyek alkották:

Guy Francois de Burgess, az MI6 ügynöke a BBC tudósítójaként volt alkalmazásban, majd a Külügyminisztériumban dolgozott. Egyaránt szolgált Londonban és Washingtonban. Burgess nehéz természetű, ám zseniális lángelme volt, kinek kimagasló tehetségét csak egyre súlyosbodó alkoholizmusa volt képes idővel megfakítani. Szexuális orientációját tekintve az átlagosnál jóval aktívabb homoszexuális nemi attitűdöt gyakorolt.

Anthony F. Blunt a francia nyelv doktora és művészettörténész, Őfelsége Elizabeth királynő művészeti tanácsadója, a második világháború éveiben az MI5 aktív ügynöke. Még angol mércével mérve is igen diszkrét, körültekintő és megfontolt, udvarias férfi volt, aki ügyesen leplezte különböző homoszexuális kapcsolatait.

Donald Maclean a Külügyminisztérium tisztviselőjeként egyaránt dolgozott Londonban, Washingtonban, Kairóban és Párizsban. Apja révén, aki választott képviselőként a Stanley Baldwin miniszterelnök által vezetett kormányban az oktatásügyi miniszter mellett dolgozott, már egészen fiatalon kiterjedt politikai kapcsolatokkal rendelkezett. Elképesztő munkabírással és pazar intellektussal bírt, ellenben sokat ivott, és félve titkolt homoszexuális attitűdjéből adódóan rejtőzködő, a nyilvánosság valamennyi formájától ódzkodó férfi volt.

Harold Adrian Russel Philby, közismertebb nevén Kim Philby, újságíró, majd az MI6 ügynöke, kicsapongó természetű férfi, súlyos alkoholista. Édesapja, St. John Philby híres diplomata volt, a szaúdi király személyes ta-

Guy Francois de Burgess, Anthony Blunt, Donald Maclean, Harold Andrian, Russel Philby

nácsadója, az arab világ szakértője, akit a brit titkosszolgálat számára dolgozott – eredményes hírszerzői tevékenysége kiváló ajánlás volt fia, Harold számára.

Valamennyien a patinás, az elitista brit felsőoktatás szimbólumaként tisztelt Cambridge egyetemen végezték felsőfokú tanulmányaikat, és a harmincas évek közepétől már valamennyien a KGB számára dolgoztak. Ők voltak a legsikeresebb és legjobb vakondok, akik valaha is beépültek a brit hírszerzés soraiba: hosszú évtizedeken át tevékenykedtek Nagy-Britannia és az Egyesült Államok kárára, a Szovjetunió vezetését ők látták el a legfontosabb információkkal. Lebukásuk után hárman sikeres szökést hajtottak végre, így tetteikért soha nem vonták őket felelősségre.

A Négyek beszervezése és tevékenysége

A huszonéves, képességeik és társadalmi helyzetük alapján komoly karrier előtt álló fiatalok a harmincas években ismerték meg egymást a Cambridge egyetem Szentháromság Kollégiumában. A KGB először Bluntre és Burgessre talált rá, akik tagjai voltak a titokban működő marxista diákszervezetnek, amely a Cambridge Apostolai néven vált ismertté. Az oroszok figyelemmel kísérték a meggyőződéses antikapitalista világnézettel bíró hallgatókat, és apránként, lépésről lépésre szervezték be őket. Elsőként az akkor 26 éves Bluntöt környékezték meg, aki elvállalta a felkínált szerepet: döntését nem anyagi megfontolás, hanem eszmei okok befolyásolták. Blunt ekkor már a francia nyelv doktora volt, így jó esélyei voltak egy külügyminisztériumi állás elnyerésére. Az ügynök értékét nagymértékben emelte a Cambridge Apostolai szervezetben betöltött magas tisztsége, mivel tehetségével, intelligenciájával és karizmatikus személyiségével komoly hatást tudott gyakorolni a csoport többi tagjára. Emellett jól ismerte a kémgyűrű másik három tagját is – a KGB azonban volt annyira körültekintő, hogy ne éljen a túlságosan is kézenfekvő lehetőséggel. Burgess, Maclean és Philby beszervezését nem Bluntre bízták, hanem más ügynököket küldtek hozzájuk, hogy ne hagyjanak könnyen visszafejthető nyomokat, és ne tegyék kiszolgáltatottá az új ügynökökből álló, de születése pillanatától komoly reményekkel övezett hírszerzősejtet. Kim Philby, mint az önéletrajzi írásából kiderült, a kémszervezethez való önkéntes csatlakozását megelőzően rendszeresen találkozott egy Arnold Deutsch nevű ügynökkel, akit belépését követően soha többé nem látott. 1934 végére már felállt a kémgyűrű, de az ifjú ügynökök a rákö-

Burgess, az MI6 és a KGB kettősügynöke

vetkező éveket „alvással" töltötték: a KGB nem akarta egyből mély vízbe dobni a zsenialitásuk ellenére is tapasztalatlan kémeket, így időt adtak nekik, hogy szépen lassan beszivárogjanak a kijelölt intézmények személyi állományaiba, és megszerezzék a kívánt pozíciókat. Az oroszoknak nem állt szándékában aprópénzre váltani az ügynökök tehetségét, nem akartak mindenáron és minél gyorsabban információkhoz jutni, és nem érték be holmi másodlagos jelentőséggel bíró adatokkal. A türelem, amelyet a KGB a cambridge-i négyek irányába tanúsítottak, már-már lenyűgöző: éveken át várták, hogy az elvetett mag szárba szökkenjen.

Anthony Blunt művészeti tanácsadó a királynő társaságában

Egészen a harmincas évek végéig csak kisebb feladatokkal bízták meg az időközben megfelelő pozíciókba került ügynököket, amelyek célja elsősorban az volt, hogy megszilárdítsák brit feletteseik bizalmát. Ügyesen és apránként adagolt, cseppenként csöpögtetett információkkal és dezinformációkkal látták el őket, amelyek valójában egytől egyig a KGB érdekeit szolgálták, és amelyek képesek voltak befolyásolni a Külügyminisztérium és az MI6 vezetőinek döntéseit. Az óvatos nyitás több célt is szolgált: egyrészt hozzásegítette a volt cambridge-i diákokat a kellő tapasztalathoz és a megfelelő tisztelet elnyeréséhez, másrészt pedig az oroszok meggyőződhettek róla, hogy a csoport tagjai nem kettősügynökök, akik valójában az MI6 számára dolgoznak. A cambridge-i Kémgyűrű tagjai közben szépen haladtak felfelé a ranglétrán, és egyre jobb pozíciókat vívtak ki

Maclean, a külügyminisztérium „feddhetetlen" diplomatájának jelentéseinek ismeretében...

...Jozef Sztálint már nem érhették meglepetések a Jaltai konferencia tárgyalásain

maguknak. Blunt ekkorra már elismert, mind szakmai, mind társadalmi körökben tisztelettel övezett művészettörténészként dolgozott, hozzáértésével és ízlésével még a királynő figyelmét is sikerült magára vonnia. Maclean a külügyi szolgálatnál vállalt tisztséget, így megbízói számára felettébb kívánatos információk egész tárházához rendelkezett hozzáféréssel, pedig még egyáltalán nem érte el szakmai karrierje tetőpontját. Egyedül Kim Philby karriere indult akadozva: a fiatal férfi elsőre nem nyert felvételt a Külügyminisztériumba, így újságíróként helyezkedett el a London Times szerkesztőségénél. Pályafutását Ausztriában kezdte, ahol tudósítóként dolgozott, egyre feszültebb légkörben. Itt találkozott első feleségével, Litzi Friedmannal, aki szintén a KGB szolgálatában tevékenykedett. A házaspár a német egyesítés után kommunista párttagokat és szocialista aktivistákat juttatott ki az országból, menekülési útvonalakat építettek ki és üzemeltettek. Bécsi tartózkodását követően londoni megbízói Spanyolországba helyezték át, mint polgárháborús tudósítót. Philby komoly szabadságot élvezett, nemzetközi újságíróként jogosultsága volt belépni a civilek számára tiltott körzetekbe is. Amellett, hogy folyamatosan publikált lapjában, az itt végzett megfigyeléseit,

Az NSA egyik titkosítás alól feloldott dokumentuma a Venona kód nyomozati anyagából

harci elemzéseit és a német légióról szerzett információt természetesen Moszkva felé továbbította. Egy ízben gépjárművük, amelyen más újságírók társaságában utazott, heves tüzérségi támadásba került, és gránáttalálatot kapott: a tudósítók közül ketten életüket vesztették, de Philby megúszta egy könnyebb sérüléssel. A fronton tanúsított bátorsága, és a marxista-szocialista eszméket és állami berendezkedést hevesen ostorozó írásai felkeltették a fasiszta Franco tábornok figyelmét, aki antikommunista kitüntetéssel illette a KGB ügynökét.

1939 szeptemberében kitört a második világháború, Macleant és Kim Philby-t a Lengyelország elleni német támadást követően visszarendelték Londonba. Anthony Blunt, a művészettörténész ekkor már belépett az MI5 szervezetébe, Burgess pedig az MI6 ügynökeként dolgozott. A kémgyűrű tagjai valamennyien Nagy-Britannia területén tartózkodtak, és tevékenyebbek voltak, mint valaha: a nemzetközi diplomácia fokozódásából és a stratégiai előkészületekből adódóan rengeteg információhoz jutottak hozzá, és folyamatosan továbbították jelentéseiket Moszkva felé. A Négyek ügynöki tevékenysége lassan kiforrott, de még mindig mesze elmaradt az 1940-1945 között tanúsított aktivitástól – ezekben az években a cambridge-i Kémgyűrű beláthatatlan károkat okozott a nyugati szövetséges hatalmaknak. Adolf Hitler lengyel hadjáratát követően Burgess és Blunt a Külügyminisztérium szovjet ügyekkel foglalkozó osztályára került, így betekintést nyertek azokba az iratokba, amelyek a szövetséges hadviselő felek Szovjetunióval kapcsolatos stratégiai döntéseit tartalmazták, vagyis naprakész politikai és katonai információkat továbbítottak a KGB felé. A Külügyminisztériumban dolgozó Donald Macleant felettesei még ennél is kényesebb bizalmi állásba helyezték: Washingtonba került, a brit nagykövetség állományába, ahol összekötőként dolgozott. Maclean beosztásából adódóan hozzáfért az Egyesült Államok elnöke, illetve Nagy-Britannia miniszterelnöke közötti kommunikáció anyagaihoz, a titkos tárgyalások jegyzőkönyveihez, a nem nyilvános dokumentumokhoz és egyezményekhez, gyakorlatilag minden olyan anyaghoz, amely a két világhatalom legfelsőbb vezetői közötti tárgyalások során felhalmozódott. A KGB és Jozef Sztálin mind mennyiségi, mind minőségi oldalról nézve bízvást elképesztőnek nevezhető információhalmazzal gazdagodott a Homérosz fedőnéven ténykedő ügynök jelentései nyomán, aki 1944 végére már a szervezet legfontosabb emberévé vált. A szovjetek tudomást szereztek Sir Winston Churchill és

Roosevelt, majd Churchill és Truman tárgyalásairól, a katonai helyzetre vonatkozó elképzeléseikről és politikai stratégiáikról. A hosszú távú prognózisok megalkotását segítő adatokon kívül Maclean a napi jelentőséggel bíró információkból is gazdagon merített. Legnagyobb dobása kétségkívül az volt, mikor elintézte, hogy képviselőként delegálják az USA, Nagy-Britannia és Kanada között zajló, az atomtitkok megosztását célzó tárgyalásokra. Bár megfelelő szakértelem és kapcsolatok hiányában technológiai jelentésekkel nem szolgálhatott, de folyamatosan tájékoztatta Sztálint a Manhattan-project előrehaladásáról, a fejlesztés mindenkor aktuális állapotáról, az Egyesült Államok rendelkezésére álló uránium mennyiségéről, és az atombomba felhasználásának lehetőségeiről. Az általa küldött jelentésekből a szovjetek meg tudták határozni a nyugati szövetségesek által megépíthető nukleáris fegyverek mennyiségét és rombolóerejét, és megfelelő válaszlépéseket voltak képesek eszközölni - tény, hogy Macleanon kívül még számos más KGB ügynök, például Klaus Fuchs vagy Alan May Nunn is adott át atomtitkokat, de Homérosz jelentései még az általuk megszerzett információknál is beszédesebbek, illetve hitelesebbek voltak. Társaihoz hasonlóan Kim Philby sem tétlenkedett: elképesztő tempóban hagyta maga mögött a ranglétra fokait, így 1942-ben már fontos feladatokat látott el az MI6 szervezetén belül. Azon kiválasztottak közé tartozott, akik betekintést nyertek a szigorúan titkos Ultra hírszerző szervezet munkájába, és folyamatosan értesültek a kriptográfiai központként működő Bletchley-park által elért eredményekről. Kim Philby megnyerő modorából és pazar intellektusából adódóan könnyen összebarátkozott az Alan Turing vezetése alatt

dolgozó kódfejtőkkel, így folyamatosan tájékoztatta Moszkvát az ott végzett tevékenység eredményeiről (többek között tőle tudták meg a szovjetek, hogy a britek a Kolosszus kifejlesztésével és üzembe állításával képessé váltak az Enigmával kódolt üzenetek desifrírozására). Az MI6 szervezetnél betöltött posztjából adódóan az ügynök nemcsak a német katonai titkosírás megfejtéséről, hanem a Szovjetunióban ténykedő brit kémekről is rengeteget tudott, így az általa szállított információk lehetővé tették a KGB számára a szovjet titkosszolgálatba beépített vakondok azonosítását és kiiktatását.

John Cairncross, a csoporthoz közel álló ügynök, aki segített lebuktatni a cambridge-i Kémgyűrű utolsó aktív tagját

A második világháború lezárását követően a Cambridge Kémgyűrű addig is kiemelt fontosságú szerepe nemhogy csökkent volna, de jelentősen növekedett: a fegyvernyugvást követően a végletekig kiéleződtek a keleti és a nyugati nagyhatalmak közötti politikai ellentétek, így Sztálin és a KGB számára kulcsfontossággal bírt, hogy képesek legyenek megtartani a legértékesebb ügynököket. Maclean a brit nagykövetség munkatársaként Washingtonban maradt, és folytatta addigi tevékenységét, a végletekig kihasználva hírszerzési szempontból el-

képesztően gyümölcsöző pozíciója biztosította lehetőségeket. Folyamatosan informálta Sztálint a politikai ellenlábasai, Churchill és Truman között zajló tárgyalásokról, így a szovjet diktátor tökéletes képet alkothatott róla, miként kívánják a nyugati hatalmak meghúzni az új Európát felosztó katonai és politikai határokat. Maclean tevékenységének köszönhetően Jozef Sztálin mind az óvilág jövőjét alapjaiban meghatározó jaltai konferencián, mind a potsdami és a teheráni tárgyalásokon igen felkészült, az ellenfél lapjait alaposan ismerő tárgyalópartnerként harcolhatott a szovjet hegemónia kiterjesztése érdekében. Maclean a második világháború lezárása után még további három éven át dolgozott a washingtoni brit nagykövetségen, majd Kairóba helyezték át – ahol tovább kémkedett a Szovjetunió számára. Kim Philby 1947-ig nem hagyta el a szigetországot, és az MI6 ügynökeként a kommunista hatalom meggyengítését célzó brit törekvések útját „egyengette". Folyamatosan informálta Moszkvát a nyugati hatalmak által támogatott balkáni partizáncsoportokról, a civilek között szervezett ellenállási mozgalmakról, a szabotázstevékenységekről és a beszivárgó brit kémekről – jelentéseivel százakat küldött a biztos halálba. Ezt követően a brit kormány Washingtonba helyezte át a férfit, új beosztásában összekötőként szolgált az MI6 és a CIA között, de az FBI szervezetével is napi kapcsolatban volt. A nagykövetség személyi állományában biztonságtechnikai szakértőként (!) dolgozó Kim Philby folyamatosan informálta a KGB-t a nyugati hírszerzőszolgálatok között áramló dokumentumok tartalmáról, az ügynökökről, és a legfelsőbb vezetés stratégiai elképzeléseiről. Elképesztő mennyiségben továbbította a szigorúan titkos információkat: általa szerzett tudomást Sztálin arról, hogy az amerikaiak a koreai háborúban nem fognak atomfegyvereket bevetni, és hogy MacArthur felsőbb tiltás miatt semmiképpen nem fogja átlépni a kínai-koreai határon húzódó Yalu folyót. Mindemellett Philbynek még arra is maradt energiája, hogy folyamatosan tovább képezze magát: az FBI-nál szolgáló hírszerzőktől elsajátította a szovjet kémek által alkalmazott kriptográfiai kód, a Venona visszafejtését lehetővé tévő eljárását, és magánjellegű kapcsolatait felhasználva rengeteg információt szerzett (ebben komoly segítséget jelentett számára, hogy alkoholista lévén igen jól bírta a szeszt, így könnyedén az asztal alá ivott szinte bárkit). Burgess a második világháború véget értével kilépett az MI6 kötelékéből, és a BBC parlamenti tudósítójaként vállalt munkát. Új foglalkozása számos lehetőséget adott a kezébe: kapcsolatokat épített ki a legfontosabb politikai döntésekért felelős kormánytagokkal és képviselőkkel, a tőlük szerzett információkat pedig Moszkva felé továbbította. Nem sokkal később Hector McNeil, a külügyminisztérium megbízott képviselője mellett látott el feladatokat, így gond nélkül hozzáfért a külügyminisztérium szigorú-

Kim Philby a nevezetes sajtókonferencián, amelyen „részletes feltáró vallomást" tett múltjáról...

.. a brit hírszerzés és a közvélemény pedig bedőlt a cselnek

an titkos dokumentumaihoz – az esténként titokban kicsempészett, majd otthon lemásolt iratokat reggelente feltűnés nélkül vissza tudta juttatni McNeil asztalára.

Mint a fentiekből is kiviláglik, a cambridge-i Kémgyűrű tagjai, akik ügynöki tevékenységük végzése során már a második világháború éveiben is elképesztő veszteségeket okoztak a nyugati hatalmak számára, a hidegháború éveiben még ügyesebben sáfárkodtak képességeikkel és kapcsolataikkal, szerteágazó tapasztalataikkal, illetve a brit titkosszolgálatok által beléjük fektetett bizalommal, és mind mennyiségi, mind minőségi szempontokból elképesztő jelentőséggel bíró információkat szolgáltattak ki a Szovjetuniónak.

Lebukás és menekülés

A cambridge-i Kémgyűrű tagjainak leleplezése elképesztően szövevényes história, amelynek szereplői között egyaránt találunk titkosírás-szakértőket, valamint amerikai, brit, illetve szovjet ügynököket. Az olajozottan működő, a nyugati szövetséges hatalmak számára elképesztő veszteségeket okozó csoport felgöngyölítésének története az 1949-es évben kezdődött, mikor a KGB számára dolgozó kémek aktív pályafutása még javában tartott. Ekkor történt, hogy az FBI egyik ügynöke, Robert Lamphere árulás gyanújába keveredett: felettesei úgy vélték, hogy a férfi kettős játékot űz, és a szövetségi szervezetbe beszivárgott kémként valójában a Szovjetunió titkosszolgálata számára tevékenykedik. Lamphere ekkor, hogy a vádat cáfolja, kutakodni kezdett, és a nyomozás során merő véletlenségből gyanús üzenetekre bukkant. A titkosított anyagok desifrírozása sok időt vett igénybe, de a megfejtett dokumentumok komoly információkat juttattak a férfi kezére, és a nyomok felderítése során kiderült, hogy az inkriminált üzenetek a brit nagykövetségről lettek feladva, a címzett pedig nem más, mint maga a rettegett és gyűlölt KGB, a nyugati világ elsőszámú ellensége. A Homérosz álnéven jelentéseket tévő diplomata személyazonosságának felderítésére céljából életre hívott vizsgálat során valamennyi, az adott időpontban a nagykövetségen dolgozó alkalmazott aktáit górcső alá vették, majd megfigyelés alá vonták őket, és végül a gyanúsítottak körét négy főre szűkítették: a körültekintő és fáradságos munkával felállított listán Donald Maclean neve is szerepelt. A Homérosz által jegyzett üzenetek visszafejtésében a szovjet kódrendszerhez magas szinten értő, neves szakemberek vettek részt – többek között olyanok, akik már évek óta bizalmas viszonyt ápoltak a Washingtonban tartózkodó Kim Philbyvel, akit az MI6 tisztjeként ismertek. A férfi így hozzájutott a szigorúan titkos minősítéssel ellátott anyagokhoz, és az üzenetek átnézése után felettébb valószínűnek tartotta, hogy az álnév társát, a cambridge-i Kémgyűrű tagját takarja. Jelentést tett megbízói felé, amelyet a brit hírszerzésnél dolgozó kapcsolata segítségével továbbított, és amelyben tudatta az oroszokkal a számára beláthatatlan következményekkel járó

Kim Philby, a visszatért mesterkém és alkoholbeteg

Maclean, a brit gentleman, aki többek között atomtitkokat is átadott az oroszoknak

hírt: az amerikaiak már sejtik, hogy Maclean a KGB-nek dolgozik. Philby nem táplált hamis illúziókat esélyeit illetőleg, teljes mértékben tisztában volt azzal, hogy ha társáról lerántják a leplet, akkor beindul a dominóeffektus, és a négyfős csoport tagjai egymás után fognak lebukni. Látta a mindössze négy nevet tartalmazó listát, így biztos volt benne, hogy lelepleződése már csak és kizárólag az idő kérdése. Folyamatosan nőtt benne a feszültség, és addig rakosgatta az építőkockákat, míg tudatára ébredt, hogy helyzete jóval veszélyesebb, mintsem azt elsőre gondolta, és a hazaárulás vádjának bizonyításán kívül egyéb, még kevésbé kedvező forgatókönyvek is életbe léphetnek. Mivel társaival együtt kiemelten fontos szerepet töltött be, lehetségesnek vélte, hogy a láncreakció beindulását és a teljes csoport bukását maga a KGB kívánja majd meggátolni, méghozzá úgy, hogy egyszerűen kiiktatják valamelyik láncszemet – vagyis meggyilkolják a gyanúba keveredett ügynököt, vagy ügynököket. Kim Philby érezte, hogy tennie kell valamit, mert ha elveszíti a kezdeményezést, maga alá temeti a lavina. Mindenek előtt felhívta Burgess figyelmét a rájuk leselkedő veszélyre. A gyűrű tagja szintén Washingtonban dolgozott, a Brit Nagykövetségen, ráadásul Philby családjával közös ingatlanban lakott, így a KGB ügynökei szinte mindennap találkoztak. Burgess az évek során igen nehezen viselhető, roppant kellemetlen figurává vált: teljesen elhatalmasodott rajta az alkoholizmus, és a szexuális kalandozásokon kívül kevés dolog volt képes motiválni (A kém diszkréció iránti fogékonyságát remekül példázza a következő történet: még mielőtt Washingtonba küldték, az MI6 elöljárói három fontos kívánalmat fogalmaztak meg irányába: ügyeljen a „faji dolgokra", ne kerüljön kapcsolatba radikális politikai aktivistákkal, és hagyjon fel homoszexuális kalandozásaival. Burgess imígyen replikázott: „Úgy gondolják, hogy nem kellene viszonyt létesítenem Paul Robesonnal?" - a nevezett férfi közismert amerikai személy volt, fekete bőrű, és keményvonalas kommunista). A KGB emberei helyzetelemzést készítettek, és úgy vélték, hogy Maclean a kihallgatások során valószínűleg meg fog törni, és vallomást fog tenni. Tudták, hogy ez esetben az FBI vagy az MI5 mindent meg fog tenni annak érdekében, hogy megfordítsa, vagy kettős szerepbe kényszerítse az ügynököt – az életveszélyes játszma így tovább fog bonyolódni, és ha továbbra is Washingtonban maradnak, egyikük sem lesz biztonságban. El kellett hagyniuk az Egyesült Államok területét, a lehető leggyorsabban, és a lehető legkisebb feltűnést keltve. A helyzet kétségbeejtő volt, közel feloldhatatlannak látszott: nem akarták magukra vonni az FBI és az MI5 figyelmét, nem akartak gyanússá válni a KGB kémek után nyomozó hatóságok számára, ellenben el kellett hagyniuk az országot – a rájuk vadászó kopók pedig pont arra vártak, hogy a felzörgetett nyúl kiugorjon a bokorból. Burgess esetében viszonylag könnyedén ráakadtak a megfelelő megoldásra, amely lehetővé tette a férfi számára a távozást. Úgy tervezték, hogy az alkoholizmusa és kendőzetlen homoszexualitása

miatt egyébként is botrányos hírnek örvendő ügynök egyetlen nap leforgása alatt több ízben is provokálja a helyi rendőrséget, így feléli felettesei maradék bizalmát, akik nyilvánvaló válaszlépésként rögvest hazarendelik. A terv szerint Burgess dolga mindössze annyi, hogy részegen száguldozik az autópályán, botrányosan viselkedik az őt igazoltató rendőrökkel, egészen addig provokálva őket, míg azok megelégelik a diplomáciai mentességével kérkedő férfi pökhendi viselkedését, és bezárják. Ezt követően a nagykövetség minden bizonnyal napokon belül hazatoloncolta volna Burgesst a társadalmi konvenciókat és a brit diplomácia szellemiségét súlyosan sértő viselkedése miatt, aki így teljes biztonságban juthat ki az országból. Az ügyes megtévesztési manőver végrehajtása előtt azonban gondot fordítottak társuk, a gyanúba keveredett Maclean kimenekítésére is. Burgess némi ügyeskedés árán összehozott egy biztonságosnak tűnő találkozót, miután felvették a kapcsolatot a cambridge-i Kémgyűrű KGB-s kapcsolatával, Jurij Modinnal, és arra kérték, hogy tegye meg a szükséges előkészületeket. Maclean a találkozó során idegesen viselkedett, látszott rajta, hogy nehezen viseli az ellene folyó vizsgálat keltette folyamatos feszültséget. Mindenképpen ki akart jutni az országból, de nem egyedül: biztonsági okokból ragaszkodott hozzá, hogy vagy társai, vagy a kapcsolatuk vele tartson. Modin személyesen akarta a vasfüggöny túlsó oldalára juttatni a férfit, a KGB központ azonban Burgess személyéhez ragaszkodott. A helyzet közben egyre forróbbá vált: az FBI május 28-ára berendelte Donald Macleant, hogy szembesítsék az összegyűjtött bizonyítékokkal. A csapat az idő szorításába került: mihamarabb lépniük kellett. A KGB tisztában volt vele, hogy Maclean lebu-

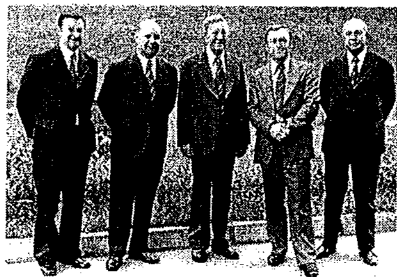
kott, és többé nem lesz képes nekik dolgozni, de még így is túl komoly értéket képviselt ahhoz, hogy engedjék brit vagy amerikai kézre jutni - így kidolgozták a menekülés részleteit, és Juri Modin közvetítésével informálták az ügynököket. 25-én, alig két nappal az FBI által elrendelt kihallgatás előtt Maclean és Burgess repülőgépre szálltak, és elhagyták Washingtont. Ezt követően személyazonosságot váltottak, majd felszálltak egy Franciaországba tartó hajóra, és örökre elhagyták az Amerikai Egyesült Államokat – nem sokkal később már mindketten a Szovjetunióban voltak. A brit kormány és az alaposan félrevezetett titkosszolgálat ekkor már nyilvánvalóan tudta, hogy a két férfi a kommunistáknak dolgozott, és kiadatásukat kérve kapcsolatba léptek a szovjet vezetéssel. A hivatalos válasz természetesen tagadta a vádakat, és arra hivatkozott, hogy Maclean és Burgess nem ügynöki múltjuk, hanem ideológiai okok

Francois de Burgess és...

...Donald Maclean, sikeres szökés után, immár Moszkvában

1976-ból: Kim Philby magas rangú KGB tisztek társaságában

miatt dezertáltak a szovjet birodalomba.

Társai gyors és felettébb gyanús távozását követően Kim Philby körül meglehetősen felforrósodott a levegő. Az MI5 Londonba rendelte, majd több ízben is kihallgatta a férfit, aki tisztában volt vele, hogy tárgyi bizonyítékok hiányában pszichológiai eszközökkel kívánják majd megtörni, és rávenni, hogy tegyen vallomást. A brit kémelhárítás legjobb tárgyalói vezették a kihallgatásokat, köztük a híres James Skardon, az egyedüli ember, aki képes volt vallomást kicsikarni Klaus Fuchs-ból, aki atomtitkokat adott át az oroszoknak. A kihallgatások elhúzódtak, de Kim Philbyt senki nem volt képes szóra bírni: nem tett vallomást és nem dobta fel társait, végig kitartott az ártatlansága mellett. A procedúra tehát semmiféle hasznosítható eredményt nem hozott a brit hírszerzés számára, de azt még el tudták érni, hogy anyagi szempontból teljesen ellehetetlenítsék a kémkedés gyanújába keveredett ügynököt. Philbyt, bár bűnösségét nem sikerült bizonyítani, azonnali hatállyal kirakták az állásából. A családos férfit nem sokkal később már súlyos anyagi gondok nyomasztották, így KGB-s kapcsolata, Jurij Modin elintézte, hogy a sokéves, rendkívül eredményes szolgálat elismeréseként nagyobb összegű készpénzt juttathasson a férfinak (a cambridge-i Kémgyűrű tagjai valamennyien ideológiai megfontolásból álltak a szovjethatalom szolgálatába, és tevékenységükért egyetlen ízben sem kértek anya-

gi ellenszolgáltatást). Mivel Philby még egyszer sem találkozott a kapcsolatukkal, Blunt is jelen volt a randevún, amelyen komoly mennyiségű készpénz cserélt gazdát. Kim Philby és családja egészen 1955-ig csendben éltek az édesanyja tulajdonában lévő vidéki házban, mikor teljességgel váratlan, radikális fordulat következett be: az angol parlament egyik képviselője kérdést intézett a kormány tagjaihoz, arra szólítva fel őket, hogy ismét vegyék napirendre a férfi ügyét. Nem sokkal később a kabinet külügyminisztere, Harold Macmillian tisztázta Philbyt a vádak alól, arra hivatkozva, hogy a négy évvel korábban elrendelt vizsgálat egyetlen és kizárólagos oka az volt, hogy a férfi fiatalkorában kommunista nézeteket valló társaságba keveredett – vagyis egyszerű, ám szélsőséges túlkapásnak minősítette az eljárást. Kim Philby ezt követően sajtókonferenciát rendezett, ahol felettébb hatásos érvekkel támasztotta alá ártatlanságát, és a nyilvánosság előtt is kijelentette, hogy Macmillan hivatalos állásfoglalása maradéktalanul tisztázta őt az ellene felhozott vádak alól. A történeten hosszú hetekig csámcsogott a brit sajtó, Philby arcmása számos magazin címlapján bukkant fel, így az MI6 vezetése sem tehetett mást, mint rehabilitálta a férfit, és arra kérte, hogy lépjen vissza a titkosszolgálat kötelékébe. A cambridge-i Kémgyűrű tagja elvállalta a megbízatást, és Libanonba utazott - édesapja, aki válását követően egy arab nőt vett feleségül, szintén itt élt. Kim Philby folytat-

Kim Philby és Oleg Kalugin, a KGB vezérőrnagya

ta ügynöki tevékenységét, és a belé fektetett bizalmat meghálálandó, fontos adatokat szolgáltatott a britek felé – a legnagyobb fogásokat azonban továbbra is a KGB számára továbbította. Munkája során elsősorban azok az információk érdekelték, amelyek a közép-keleti olajkitermelésben fontos érdekeltségekkel bíró Szovjetunió befolyását voltak hivatottak csorbítani. Egészen 1963-ig folytathatta zavartalanul tevékenységét, mikor az MI6 elfogott egy Ausztráliában élő szovjet ügynököt. A férfi által kiszolgáltatott információk némelyike közvetett módon komoly terhelő bizonyítékokat jelentett Philby ellen, így a hírszerzés úgy döntött, hogy ügynököt küld Bejrútba, kinek feladatául a libanoni kapcsolat kikérdezését és lebuktatását jelölték meg. Az ismételten gyanúba keveredett férfi tagadott, és látszólag beleegyezett, hogy napokon belül visszatérjen Londonba, ahol tisztázza magát a vádak alól – majd viharos gyorsasággal elhagyta az országot, és tizenkét évvel Burgess és Maclean futása után maga is a Szovjetunióba szökött.

A cambridge-i Kémgyűrű tagjai közül már csak egyetlen kém tartózkodott nyugaton. Anthony Blunt 1951-ben egy ízben már gyanúba keveredett, de ekkor –Philbyhez hasonlóan- képes volt tisztázni magát az ellene felhozott vádakkal szemben. Az MI6 ismét fokozott figyelemmel fordult a férfi felé, de tanulva a roppant kínos fiaskókból, már jóval óvatosabbak voltak. Tudták, hogy súlyos hibákat vétettek, mikor közvetett információk alapján, valódi bizonyítékok és tanúk hiányában kívánták leleplezni a kémeket, abban bízva, hogy a beismerő vallomás kicsikarása majd megteremti a kellő alapot egy bűnvádi eljárás lefolytatására. Blunt esetében más jóval óvatosabban jártak el: górcső alá vették a férfi múltját, feltérképezték egykori személyes és társadalmi kapcsolatait, majd gyanús személyeket, kényes pontokat kerestek. A hosszadalmas és alapos munka első eredményei1964 elején mutatkoztak meg, miután sikerült leleplezni egy volt cambridge-i diákot, aki a négyekkel egy időben koptatta a patinás egyetem padjait. Az amerikai állampolgárságú Michael Straight az FBI és az MI5 ügynökei előtt beismerte, hogy a harmincas években a szovjeteknek dolgozott, és ő szervezte be a KGB soraiba többek között Anthony Blunt-öt is. Vallomása alapján a titkosszolgálat elfogta John Cairncross-t, aki beleegyezett, hogy segít lebuktatni a Négyek utolsó tevékeny tagját. Az MI5 a célpont személye miatt nem akart hangos botrányt: az időközben lovaggá ütött férfit, a brit korona köztiszteletben álló alattvalóját a lehető legkisebb felhajtással kívánták lefülelni. Hosszas ügyködés és körmönfont machinációk árán sikerült kellő mennyiségű bizonyítékot gyűjteni, és 1964 áprilisának végén a brit titkosszolgálat kihallgatta a királynő művészeti tanácsadóját, a komoly tudományos és társadalmi tekintéllyel bíró Sir Anthony Blunt-öt. A tár-

Kim Philby a Szovjetunió polgáraként élte le hátralévő életét,...

...halála után választott hazája bélyeget bocsátott ki emlékére

Margaret Thatcher, Nagy-Britannia miniszterelnök-asszonya a közvélemény elé vetette az egykori kémet,...

gyalást a „Kémvadászként" emlegetett Peter Wright vezette, aki, bár latba vetette valamennyi tehetségét és tapasztalatát, csak kétes értékű, alig használható információkat volt képes kiszedni a gyanúsítottból. Blunt beismerte, hogy fiatalkorában vonzotta a kommunizmus eszméje, és tagja volt a Cambridge Egyetemen szerveződött marxista csoportnak, illetve azt is bevallotta, hogy a harmincas években megkörnyékezte a KGB, de tagadta, hogy valaha is adatokkal látta volna el a szovjet szervezetet. Megnevezett ugyan pár kémgyanús személyt -többek között Burgess neve is elhangzott-, de csak olyan férfiakat, akik már elhunytak, vagy emigráltak, tehát különböző okokból nem lehetett tetteikért bűnvádi eljárás alá vonni őket. A beszervezési kísérletről beszámolt, de csak töredékes, gyakorlati haszonnal nem bíró információkat adott, így a KGB ügynökét sem nevezte meg. Sir Anthony Blunt remekül viselte a kihallgatást, és sokat tapasztalt machinátorként gyakorlatilag az orránál fogva vezette a brit titkosszolgálatot: összesen 21 kémgyanús személyt nevezett meg, az általa kiszolgáltatott adatok azonban az adott körülmények között már semmiféle jelentőséggel nem bírtak. A lovaggá ütött művészettörténész, a királynő személyes tanácsadója 1973-ban vonult vissza, és nyugdíjas éveit további kutatásokkal töltötte. Egészen 1979-ig élt teljes nyugalomban, diszk-

réten élvezve a címével járó előnyöket, mikor a vasszigoráról és kíméletlen antikommunizmusáról híres miniszterelnök-asszony, Margaret Thatcher nyilvánosságra hozta korábban tett vallomását, amely cselekedettel a korábbi művészeti tanácsadót a botrányokra igen fogékony brit sajtó érdeklődésének a fókuszába taszította. Az ügy komoly hullámokat vetett, amelynek következtében Anthony Blunt-öt megfosztották lovagi címétől, és arra kényszerítették, hogy nyilvános sajtótájékoztatón számoljon be a Szentháromság Kollégium diákköréből verbuvált cambridge-i Kémgyűrű hazaáruló tevékenységéről. A Négyek tagja 1979 novemberében tartotta meg nagy port kavart tájékoztatóját, amely azonban az MI6 és a brit kormány nagy sajnálatára nem csapott át nyilvános gyónásba: miként a kihallgatásokat végző tiszteket, a sajtó képviselőit is sikerült félrevezetnie. A KGB egykori ügynöke csak általánosságban szolgáltatott információkat az egykori cambridge-i kémekről, és a durvább kérdésekre egyszerűen megtagadta a választ. Anthony Blunt 1983-ban hunyt el Angliában: a kémhálózatban betöltött szerepét és tevékenységét illetőleg sohasem tett részletes, feltáró jellegű vallomást, így múltjának számos pontját az eltelt idő ellenére is sűrű homály fedi.

...de Anthony Blunt a sajtó kereszttüzében sem vesztette el nyugalmát, és megőrizte titkait

Fedőnévjegyzék:

André Dewavrin *(Passy)* – a SOE tisztje, a francia ellenállás kiépítésén és koordinálásán dolgozott

Anthony Blunt – művészettörténész, a királynő művészeti tanácsadója, a cambridge-i Kémgyűrű tagjaként a KGB-nek dolgozott

Donald Maclean – a brit külügyminisztérium tisztviselője, a cambridge-i Kémgyűrű tagjaként a KGB-nek dolgozott

Ewen E. S. Montagu – a MIS tisztje, a Vagdalthús-akció értelmi szerzője és kivitelezője

Genova-Geo-Press – Alexander Rado, vagyis Radó Sándor cége, amely a második világháború alatt a KGB svájci központjaként működött

Gilbert Renault *(Rémy ezredes)* – a SOE ügynöke, a Calvados-megyei civil hírszerzési hálózat összekötője

Guy Francois de Burgess – az MI6 ügynöke, a brit külügyminisztérium tisztviselője, a cambridge-i Kémgyűrű tagjaként a KGB-nek dolgozott

Harold Adrian Russel „Kim" Philby – újságíró, majd az MI6 ügynöke, a cambridge-i Kémgyűrű tagjaként a KGB-nek dolgozott

Henry Truman – az Amerikai Egyesült Államok egykori elnöke

Herman Giskes – az Abwehr Hollandiában tevékenykedő F-szekciójának a vezetője

Jan Kubis – a csehszlovák hadsereg tisztje, a SOE ügynöke, a Reinhard Heydrich elleni merénylet egyik végrehajtója

John Cairncross – a KGB ügynöke, a cambridge-i Kémgyűrű ötödik tagja

Jozef Gabcik – a csehszlovák hadsereg tisztje, a SOE ügynöke, a Reinhard Heydrich elleni merénylet egyik végrehajtója

Juri Modin – a KGB tisztje, a cambridge-i Kémgyűrű összekötője

Leopold Trepper *(Leiba Dab, Nagyfőnök)* – a KGB hírszerzője, az Európát behálózó Vörös Zenekar vezetője

Marcel Girard – a Normandia partvidékén ténykedő Százak Csoportjának összekötője

Margaret Thatcher – kérlelhetetlen politikájáról elhíresült konzervatív politikus, 1979 és 1990 között Nagy-Britannia miniszterelnöke, akit Iron Ladynek, azaz Vashölgynek is nevezték

Mathilde Carré *(La Chatte)* – az Inerallié kémhálózat második embere, a szervezet lebukását követően az Abwehr kettősügynöke

Michael Straight – a Cambridge egyetem volt diákja, a KGB ügynöke

Noor-un-nisa Inayat Khan *(Madeleine, Jeanne-Marie Regnier, Nora Baker)* – a SOE párizsi ügynöke, a Prosper hálózat utolsó aktív tagja

Paul Thümmel *(A-54, Voral, René, stb)* – az NSDAP tagja, az Abwehr tisztje, aki hátat fordított a náci eszméknek, és a csehszlovák hírszerzés informátoraként ténykedett

Peter Wright – a brit kémelhárítás kimagaslóan eredményes tisztje

Radó Sándor *(Alexander Radó, Dóra)* – tudós geográfus, a KGB ügynöke, az Abwehr által Vörös Hármaknak keresztelt svájci kémszervezet vezetője

Richard Christmann *(Arnaud)* – az Abwehr Hollandiában tevékenykedő F-szekciójának ügynöke, aki beépült a francia ellenállás soraiba, és szövetséges ügynökök tucatjait buktatta le

Robert Lamphere – az FBI ügynöke, terhelő bizonyítékokat szerzett a cambridge-i Kémgyűrű tagjai ellen

Robert Thomas – Calvados-megyei civil hírszerzési hálózat kartográfusa, a szervezet felgöngyölítését követően partizánként harcolt

Roman Garby-Czerniawski *(Armand Borni, Valenty)* – a lengyel légierő századosa, az Interallié kémhálózat kiépítője és vezetője

Sir Stewart Menzies – a SIS vezetője, az MI6 feje, aki 1968-ban, Kim Philby lebukását követően felettébb titokzatos körülmények között halt meg

Stanley Baldwin – konzervatív politikus, Nagy-Britannia egykori miniszterelnöke

Václav Moravek – a csehszlovák hadsereg tisztje, a Moravek-féle ellenállási hálózat vezetője, Paul Thümmel kapcsolata

Viktor Szukulov *(Kent)* – a Vörös Hadsereg századosa, a Simexco fedőcég igazgatója, Leopold Trepper partnere

Virgina Hall *(Diane, Camille, Marie Monin, Nicolas, Jedburgh)* – az Amerikai Egyesült Államok állampolgára, a brit SOE ügynöke, a francia ellenállás hálózatának egyik legfontosabb tagja

Virginia Hall *(Diane, Jedburgh, Camille, Anna Müller)* – a SOE Franciaországban ténykedő ügynöke, a második világháború egyik legsikeresebb szövetséges kéme, a Kiváló Szolgálatért Érdemkereszt birtokosa

Wilhelm Canaris – tengernagy, 1935 és 1944 között az Abwehr vezetője

William Martin – fiktív személyazonosság, amellyel a MIS egy ismeretlen holttestet (Glyndwr Michael?) ruházott fel

Winston Churchill – Nagy-Britannia egykori miniszterelnöke

Könyvben előforduló idegen kifejezések és rövidítések jegyzéke

Abwehr – német titkosszolgálat

AEF – Allied Expeditionary Force, azaz Szövetséges Egyesített Haderő

CIA – Central Intelligence Agency, azaz Központi Hírszerzési Szolgálat

FBI – Federal Bureau of Investigation, azaz Szövetségi Nyomozó Iroda

Gestapo – Geheime Staatspolizei, azaz Titkos Államrendőrség

KGB – szovjet titkosszolgálat

Kriegsmarine – német haditengerészet

Luftwaffe – német légierő

MI5 – brit kémelhárítás

MI6 – brit hírszerzés

MIS – Marine Intelligence Service, azaz brit Haditengerészeti Hírszerző Szolgálat

NKVD – Narodnij Komisszariat Vnutrennyik Gyel, azaz Belügyi Népbiztosság

NSDAP – Nemzetszocialista Néppárt

Organisation Civile et Militaire – Polgári és Katonai Szervezet

RAF – Royal Air Force, azaz Királyi Légierő

Reichsprotektor – birodalmi protektor

Réseau Centurie – Százak Csoportja, a normandiai partvidéken ténykedő civil ellenállási mozgalom

RSHA – Reichssicherheitshauptamtes, Birodalmi Biztonsági Főhivatal

SD – Sicherheitdienst, azaz Biztonsági Szolgálat

SIS – Secret Intelligence Service, a brit katonai hírszerző szolgálat
SIS. – Special Intelligence Service, a brit titkosszolgálat, az MI6 elődje
SOE – Special Operations Executive, azaz Különleges Műveletek Osztálya
SS – Schutzstaffel, azaz Védosztag
WAAF – Woman Auxillary Air Force, azaz Női Kisegítő Légierő

Tartalomjegyzék

Kurt Rieder

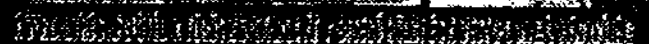
A III. BIRODALOM ÁSZAI

A FÜHRER LEGKIVÁLÓBB KATONÁI, AKIK A LEGTÖBB GYŐZELMET ARATTÁK

Kurt Rieder

KÉMEK ÉS HÍRSZERZŐK A II. VILÁGHÁBORÚBAN

Kurt Rieder

PARTRASZÁLLÁS A II. VILÁGHÁBORÚBAN

A SZÖVETSÉGESEK LEGNAGYOBB TITKOS OFFENZÍVÁJÁNAK A RÉSZLETES TÖRTÉNETE

Kurt Rieder

A KONCENTRÁCIÓS TÁBOROK TÖRTÉNETE

MEGDÖBBENTŐ TÖRTÉNELMI TÉNYEK ALAPJÁN

ÖNGYILKOS AKCIÓK A II. VILÁGHÁBORÚBAN

LEHETETLEN KÜLDETÉSEK, KALANDOK ÉS KALANDOROK A HÁBORÚ POKLÁBAN

Kurt Rieder

HITLER TITKOS FEGYVEREI

MELYEK MEGVÁLTOZTATHATTÁK VOLNA A II. VILÁGHÁBORÚ KIMENETELÉT

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ KIMENETELE – ALAPVETŐEN –
RES CSATÁK SORÁN DŐLT EL, ÁM A SZÍNFALAK MÖGÖTT
ENDES, DE NEM KEVÉSBÉ ÁDÁZ ÉS KÖNYÖRTELEN KÜZDE-
M ZAJLOTT, MELYBEN BÁTOR FÉRFIAK ÉS NŐK TELJESÍ-
TTEK VESZÉLYES SZOLGÁLATOT.

AZ ABWEHR, A KGB, A SIS VAGY A SOE ÁLTAL VÉG-
TT TITKOS HADMŰVELETEK TEKINTÉLYES RÉSZÉT MÉG MA
HOMÁLY FEDI. ÜGYNÖKEIK TEVÉKENYSÉGE RENDKÍVÜL
OCKÁZATOS VOLT, LEGTÖBBSZÖR AZ ELLENSÉGES VONALAK
ÖGÖTT KELLETT HELYTÁLLNIUK, A FELDERÍTETT ÉS LE-
RTÓZTATATOTT KÉMEK PEDIG NEM SZÁMÍTHATTAK KEGYE-
MRE: KÉNYSZERVALLATÁS, KÍNZÁS ÉS HALÁLBÜNTETÉS
RT RÁJUK.

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ MESTERKÉMEI KÖZÜL SOKA-
T NEM ISMERHET AZ UTÓKOR, SOKAN MÉG ÉVTIZEDEK
ÚLTÁN SEM FEDHETTÉK FEL A TELJES VALÓSÁGOT, MÍG
ÁSOK A SÍRBA VITTÉK A TITKAIKAT...

N: 963 9409 03 0

vagabund kiadó

A II. VILÁGHÁBORÚBAN

Kurt Rieder

vagabund kiadó

Kurt Rieder

KÉMEK ÉS HÍRSZERZŐK A II. VILÁGHÁBORÚBAN

MESTERKÉMEK, TITKOSÜGYNÖKÖK, HÍRSZERZŐK ÉS BEÉPÍTETT EMBEREK ELKÉPESZTŐ KALANDJAI

A VAGDALTHÚS-AKCIÓTÓL A VÖRÖS ZENEKARON ÁT A BICEGŐ HÖLGY ÉS A GESTAPO MAGÁNHÁBORÚJÁIG